

ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА (РІВЕНЬ С 1)

ФУНКЦІОНАЛЬНА СТИЛІСТИКА

ЛАЗАРЕНКО С. В.

2019

ОДЕСА

УДК 811.161.2'38(075.8)

*Рекомендовано до друку вченою радою ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського»
(протокол № __ від _____ 2019 р.)*

Рецензенти:

І. В. Черновалюк – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри мовної та загально гуманітарної підготовки іноземців Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

О. М. Назаренко – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри прикладної лінгвістики Національного університету «Одеська юридична академія»

Українська мова як іноземна (рівень С 1). Функціональна стилістика: навчальний посібник / С. В. Лазаренко. – Одеса: ДЗ «Півднноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського», 2019. – 220 с.

Складниками посібника є теоретичний блок, матеріали до практичних занять, матеріали для мовленнєвої практики та типовий тест з дисципліни «Українська мова як іноземна». Навчальний посібник допоможе інокомунікантам готуватися до практичних занять та опанувати українську мову в обсязі, що дозволяє вільно провадити професійну діяльність в україномовному середловіщі.

Для іноземців, які навчаються на 1 курсі магістратури на нефілологічних факультетах закладів вищої освіти України й опановують українську мову на рівні С 1.

УДК 811.161.2'38(075.8)
© С. В. Лазаренко, 2019

ЗМІСТ

Передмова	10
Заняття 1. Вибір професії. Офіційно-діловий стиль мови	11
<i>ЯКЩО ВИ ВДАЛО ОБЕРЕТЕ ПРОФЕСІЮ І ДОКЛАДЕТЕ ДО НЕЇ ДУШУ, ТО ЩАСТЯ САМЕ ЗНАЙДЕ ВАС</i>	
I. Введення в тему. Інформація	13
II. Тексти	
Текст 1. <i>Як правильно вибрати професію?</i>	17
Текст 2. <i>Щоб правильно вибрати професію, визнач свій тип</i>	22
III. Словотвір	
<i>Виживати/вижити, заживати/зжити,</i>	26
<i>наживати/нажити,</i>	<i>оживати/ожити,</i>
<i>переживати/пережити,</i>	<i>доживати/дожити,</i>
<i>проживати/прожити,</i>	<i>відживати/віджити,</i>
<i>обживати/обжити, зживати/зжити</i>	
Складні слова з компонентом <i>САМ-</i>	27
Способи словотворення	27
IV. Лексика	
<i>Братися/взятися, приймати/прийняти</i>	27
<i>Пристойний</i>	29
<i>Вибирати/вibrати, обирати/обрати, відбирати/відібрати,</i>	30
<i>добирати/дібрати</i>	
V. Фразеологія	
<i>Кінець кінцем, зводити кінці з кінцями, ходити по струночці, ходити на поводку, як риба у воді, плентатися (плутатися) у хвості, зайти в глухий кут</i>	30
VI. Граматика	
Частка <i>ТАК</i> у поєднанні з займенниками <i>ЯКИЙ, ЩО</i> та	32

прислівниками <i>ДЕ, КУДИ, КОЛИ</i> для вираження заперечення чи сумніву	
Сполучник <i>НЕ СТІЛЬКИ.., СКІЛЬКИ...</i>	34
VII. Стилїстика	
Загальні відомості про функціональний стиль мови	35
Офіційно-діловий стиль мови	36
Резюме	37
Заява	39
Оголошення	42
VIII. Мовленнєва практика	
Заняття 2. Людина та кохання, шлюб. Розмовний стиль мови	51
<i>ДЕ Є ЛЮБОВ, ТАМ Є ЖИТТЯ</i>	
I. Введення в тему. Інформація	53
II. Тексти	
Текст 1. <i>Чи варто боротися за кохання?</i>	54
Текст 2. <i>Шість речей про справжнє кохання, які повинен знати кожен</i>	59
Текст 3. <i>Шлюб з різницею у віці</i>	61
III. Словотвір	
<i>Вступати / вступити, виступати / виступити, відступати / відступити, обступати / обступити, підступати / підступити, проступати / проступити, поступати / поступити, наступати / наступити, уступати / уступити, переступати / переступити, приступати / приступити</i>	65
Складні слова з компонентом <i>ОДНО-</i>	68
Значення префікса <i>ПРИ-</i> в дієсловах	68
Творення дієслів за допомогою префікса <i>НА-</i> та постфікса	69

-СЯ

IV. Лексика

Здаватися / здатися, уживатися / ужитися, годитися 70

Успішний, заможний, розкішний 72

Намагатися, пробувати, прагнути 73

V. Фразеологія

Псувати собі нерви, будь-якою ціною, посідати перше 74

місце, знати собі ціну, скатертю дорога, упертий, як баран, подати руку, зловити золоту рибку, стверджувати з піною на губах, годитися у батьки, зводити до одного знаменника, таргани в голові

VI. Граматика

Безсполучникові речення 75

Стилістичний потенціал дієслівних категорій виду й часу в розмовному стилі мови 75

VII. Стилїстика

Розмовний стиль мови 76

VIII. Мовленнєва практика 77

Заняття 3. Людина та освіта. Художній стиль мови 91

ПІСЛЯ ХЛІБА НАЙВАЖЛИВІШЕ ДЛЯ НАРОДУ – ШКОЛА

I. Введення в тему. Інформація

Борис Грінченко (біографія) 93

II. Тексти

Оповідання Б. Грінченка «Екзамен» 94

III. Словотвір

Згадувати / згадати, загадувати / загадати, відгадувати / відгадати, розгадувати / розгадати, перегадувати / перегадати, нагадувати / нагадати 99

Значення префікса <i>ПО-</i> в дієсловах	101
<i>Перевіряти / перевірити, звіряти / звірити, завіряти / завірити, довіряти / довірити, вивіряти / вивірити</i>	101
IV. Лексика	
<i>Відбуватися / відбутися</i>	102
<i>Вивчати – вивчити, навчати – навчити, привчати – привчити</i>	102
<i>Підписувати – підписати, розписувати – розписати</i>	103
<i>Одержувати – одержати, отримувати – отримати, здобувати – здобути, діставати – дістати</i>	103
<i>Складати – скласти, здавати – здати</i>	104
V. Фразеологія	
Фразеологізми з компонентом <i>ГОЛОВА</i>	104
<i>Перехопити дух, йти на лад, йти вгору, мати рацію, бути перед очима</i>	105
VI. Граматика	
Частиномовний статус слова <i>ТАК</i>	106
Особливості вживання прислівників <i>ТИМ, НАДТО</i>	108
Особливості вживання прийменників <i>ЧЕРЕЗ, ЗАВДЯКИ</i> та сполучників <i>ЧЕРЕЗ ТЕ, ЩО</i> та <i>ЗАВДЯКИ ТОМУ, ЩО</i>	109
VII. Стилїстика	
Художній стиль мови	110
Пряма мова та мовленнєва характеристика в текстах художнього стилю мови	115
VIII. Мовленнєва практика	116
Заняття 4. Проблема «батьки та діти». Публіцистичний стиль мови	118
<i>НІЩО НЕ БУВАЄ ТАК РІДКО НА СВІТІ, ЯК ПОВНА ВІДВЕРТІСТЬ МІЖ БАТЬКАМИ І ДІТЬМИ</i>	

I. Введення в тему. Інформація	120
II. Тексти	
Текст 1. <i>Моя дитина – біле воронення?</i>	122
III. Словотвір	
Значення префікса <i>ПЕРЕ-</i> в дієсловах	131
<i>Вибудовувати / вибудувати, відбудовувати / відбудувати, забудовувати / забудувати, перебудовувати / перебудувати, добудовувати / добудувати, надбудовувати / надбудувати, прибудовувати / прибудувати, вбудовувати / вбудувати</i>	132
IV. Лексика	
<i>Творити, працювати, трудитися, робити</i>	133
<i>Познайомитися, ознайомитися</i>	134
V. Фразеологія	
<i>У буквальному розумінні, не відчувати під собою землі, відчуватися на висоті, перші кроки, хапати на льоту, рівною мірою, тверда рука</i>	134
Фразеологізми з компонентом <i>ДОВОДИТИ</i>	135
Фразеологізми з компонентом <i>ВПАДАТИ</i>	135
VI. Граматика	
Стилістичний потенціал категорії способу дієслів	136
Вживання одного способу дієслів у значенні іншого	137
VII. Стилїстика	
Публіцистичний стиль мови	138
VIII. Мовленнєва практика	140
Заняття 5. Проблеми вищої освіти. Науковий стиль мови	148
<i>УНІВЕРСИТЕТ – БУДЬ ВІН ДЛЯ ХІМІКІВ, ФІЗИКІВ, МАТЕМАТИКІВ, ЮРИСТІВ – ВЧИТЬ ЗАВЖДИ БАГАТОМІРНОСТІ</i>	

ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ, ТЕРПЛЯЧОСТІ ДО НЕЗРОЗУМІЛОГО І СПРОБИ ОСЯГНУТИ БЕЗМЕЖНЕ І РІЗНОМАНІТНЕ

I. Введення в тему. Інформація	150
II. Тексти	
Текст 1. <i>Проблеми вищої освіти в Україні в контексті глобалізації</i>	153
Текст 2. <i>Мотивація абітурієнтів при виборі професії як чинник ефективності освітньої діяльності ВНЗ</i>	158
III. Словотвір	
<i>Проводити / провести, вводити / ввести, відводити / відвести, заводити / завести, зводити / звести, підводити / підвести, приводити / привести, виводити / вивести, доводити / довести, наводити / навести, розводити / розвести, обводити / обвести</i>	166
Слова з префіксом <i>СПІВ-</i>	171
IV. Лексика	
Пароніми	171
<i>Проявлятися – проявитися, виявлятися – виявитися</i>	172
<i>Зумовлювати – зумовити, обумовлювати – обумовити</i>	173
<i>Повставати (повстати), поставати - постати</i>	173
<i>Спонукаати, орієнтувати</i>	173
<i>Визначати</i>	174
V. Фразеологія	
Мовні кліше, що вживаються в текстах наукового стилю	175
VI. Граматика	
Особливості вираження головного члена в безособових реченнях	179
Стилістичний потенціал безособових речень	179

VII. Стилїстика	
Науковий стиль мови	180
VIII. Мовленнєва практика	181
Модульний контроль	188

ПЕРЕДМОВА

Матеріал навчального посібника охоплює усі основні розділи сучасної української мови: фонетика, словотвір, лексикологія, фразеологія, морфологія, синтаксис, стилістика. Акцент зроблено на вивченні функціональної стилістики, а також необхідності виокремлення лексичного і граматичного матеріалу, який організовано на тематико-ситуативній основі з урахуванням текстоцентричного підходу.

Структурно навчальний посібник складається з 5 тем, які містять теоретичну і практичну частину. Кожна тема містить детально проаналізовані мовні одиниці, теоретичні положення, які ілюструються не тільки уривками з художніх творів, а й з текстів періодичних видань, Інтернет ресурсів, що дає змогу не лише урізноманітнити викладений матеріал, але й сприяє формуванню у інокомунікантів практичних умінь і навичок вивчати, аналізувати «живу» сучасну українську мову, що значно підвищує їх мотивацію до вивчення української мови та культури.

Посібник призначений іноземцям, які навчаються на 1 курсі магістратури на нефілологічних факультетах закладів вищої освіти України й опановують українську мову на рівні С 1.

ЗАНЯТТЯ 1

**ЯКЩО ВИ ВДАЛО ОБЕРЕТЕ ПРОФЕСІЮ І ДОКЛАДЕТЕ ДО НЕЇ ДУШУ,
ТО ЩАСТЯ САМЕ ЗНАЙДЕ ВАС**

(Ч. Дарвін)

I. ВВЕДЕННЯ В ТЕМУ: ІНФОРМАЦІЯ

II. ТЕКСТИ

III. СЛОВТВІР

IV. ЛЕКСИКА

V. ФРАЗЕОЛОГІЯ

VI. ГРАМАТИКА

VII. СТИЛІСТИКА

VIII. МОВЛЕННЄВА ПРАКТИКА

Мета: ознайомити з поняттям «функціональний стиль мови» та із специфікою офіційно-ділового стилю мови; ознайомити з правилами написання резюме; ознайомити з особливостями вживання частки ТАК у поєднанні з займенниками ЯКИЙ, ЩО та прислівниками ДЕ, КУДИ, КОЛИ для вираження заперечення чи сумніву; ознайомити з вживанням сполучника НЕ СТІЛЬКИ., СКІЛЬКИ;

розвивати вміння проводити словотвірний аналіз слів, утворювати нові слова за зразком, вживати однокореневі слова, різниця у значенні яких зумовлена наявністю префікса; розвивати вміння правильно сполучати слова; розвивати вміння та навички працювати з текстами соціально-культурологічного змісту, знаходити інформацію відповідно до теми висловлювання, складати конспекти та тези тексту;

виховувати повагу до людей різних професій, відповідальне ставлення до своєї майбутньої професії, інтерес до самоаналізу та саморефлексії.

I. ВВЕДЕННЯ В ТЕМУ ІНФОРМАЦІЯ

«Обираючи професію – обираєш майбутнє. Якщо корабель не знає, до якого причалу він тримає курс, то ніякий вітер не буде йому супутнім».

(Сенека)

Вибір професії – відповідальна справа. Якщо людина не знає, на яку стежку вступити, то їй досить складно покласти початок для того, щоб знайти своє місце під сонцем. Дехто покладається на долю, дехто – прислуховується до порад інших людей. Але в цьому разі відповідальність за своє майбутнє, людина перекладає на інших.

Життя людини – низка багаточисельних виборів. Ці вибори можуть бути глобальними, серйозними, від яких залежатиме подальше життя (наприклад, вибір майбутнього чоловіка або дружини), та повсякденними (наприклад, що приготувати на вечерю, що вдягти). Вибір професії є чи не найскладнішим вибором у житті. Адже від цього залежатиме, яке місце в житті людини буде посідати професія, що зможе отримувати людина від своєї майбутньої роботи, як особливості професії будуть співвідноситися з іншими життєвими цінностями та планами, чи не почне професія їм заважати.

Вибір професії, з одного боку – це погляд у майбутнє: чим я хочу займатися, які труднощі мене спіткають на шляху до майбутньої професії? А з іншого боку – це погляд всередину себе: чи зможу я подолати труднощі, що можуть виникнути на шляху до мети? Щоб ухвалити рішення, важливо врахувати всі фактори, що можуть вплинути на вибір професії.

Вибір професії – чи не найголовніший фактор того, як складеться подальше життя людини, як вона себе буде в ньому відчувати. Адже нам не тільки хочеться заробляти гроші, а й отримувати насолоду від своєї діяльності, від реалізації свого потенціалу. Вибір професії – перший шлях в суспільство, в життя.

Завдання 1. Ознайомтеся з інформацією та зробіть повідомлення: як виникли професії.

Термін «професія» походить від латинського кореня, що означає: говорити публічно, оголошувати, заявляти. Звідси, до речі, і слово «професор». Проте походження цього терміну не пояснює наше розуміння його смислу, тому краще звернутися до історії.

Дуже давно, у первісних людей, коли ще не існувало поділу праці, не було і різних професій. Кожна людина змушена була усім займатися сама. Втім, деякий поділ праці все-таки був – між чоловіками і жінками. Чоловіки, як правило, полювали на тварин, будували житло, робили зброю, знаряддя, човни. Жінки – збирали їстівні рослини, готували їжу, робили одяг, рослили дітей.

Потім, з розвитком суспільства, стали виникати розгалужені економічні та соціальні відносини між людьми і з'явилася спеціалізація людей за видами праці. Одні люди ставали мисливцями, інші – рибалками, треті – хліборобами, четверті – будівельниками, п'яті – ткачами, шості – гончарями, сьомі – ковалями, восьмі – знахарями, чаклунами, шаманами, жерцями. Вони обмінювалися один з одним продуктами своєї праці. Накопичені в кожній групі людей знання і навички передавалися з покоління в покоління. З'явився поділ праці, виникли професії.

Завдання 2. Почитайте відомості, подані нижче, і скажіть, скільки у світі зареєстровано професій, як змінюється їх кількість? Назвіть, які професії є найпопулярнішими у вашій країні.

У різні часи кількість професій істотно змінювалась. Число професій неоднакове в країнах з різними суспільно-економічними умовами. В Україні сьогодні в 2019 році зареєстровано близько дев'яти тисяч професій, всі вони внесені до Національного класифікатора ДК 003:2010 Класифікатор

професій. Проте у зв'язку з технологічним розвитком кількість професій щороку змінюється.

Змінюється не тільки чисельність професій, але й їхній склад, співвідношення. З'являються нові професії, зникають старі, зникають межі між багатьма з них, а деякі, навпаки, постійно розмножуються, дробляться. Оскільки суспільне життя значно змінюється, бурхливо розвивається, в умовах сучасного ринку праці з'являється велика кількість нових, незвичних та незнайомих нам професій, хоча в інших більш розвинутих країнах вони вже давно стали звичайними.

Завдання 3. Прочитайте вірші. Скажіть, чи схожі вони за змістом? Якщо так, то визначте, що об'єднує ці вірші?

У мене ростуть року-
Буде і сімнадцять.
Де працювати мені тоді,
Чим займатися?

Книгу переворошив.
Намотай собі на вус -
Всі роботи гарні,
Обирай на смак!

Уривок з вірша В. Маяковського «Ким бути?»

Мають ремесла свої аромати:
Тістом в пекарні пахне, малята.
Мимо столярні пройдете зрана –
Гостро запахне стружка духмяна.
Лаком і фарбою пахне маляр,
Цеглою – муляр, замазкою – скляр.
Куртка шоферська пахне бензином,
Одяг робочий – мастилом машинним.
Пахне кондитер мускатами, тминами.
Лікар – аптекою і вітамінами.
А хлібороби, що ходять за плугом,
Пахнуть чорноземом, полем і лугом.
Морем і рибою пахне рибак...
Тільки неробство не пахне ніяк.
Ледар пахтиться духами старанно,
Та пахне він, діти,
Усе ж препогано.

*Джанні Родарі «Чим
пахнуть професії?»*

Якими б ти не йшов в житті шляхами,
Яку б ти стежку чи доріжку не обрав,
Завжди лишайся з чистими руками,
Й сумління щоб свого не плямував.
Роботу обрану виконуй чесно,
Працой натхненно, творчо кожен день.
Адже усі професії почесні,
Коли ти трудишся для себе і людей!

II ТЕКСТИ

Претекстові завдання

Завдання 4. Прочитайте словосполучення зі словом **ПРОФЕСІЙНИЙ**, перекладіть їх рідною мовою, додайте інші словосполучення з цим словом.

Професійний (-а, -е, -і)

Кваліфікація, придатність, здібності, якості, інтереси, нахили, навички, ознаки, середовище...

Завдання 5. Здогадайтеся, яке значення мають подані нижче слова. Перевірте свою здогадку за словниками та поясніть, від яких слів та яким способом утворені пропоновані слова.

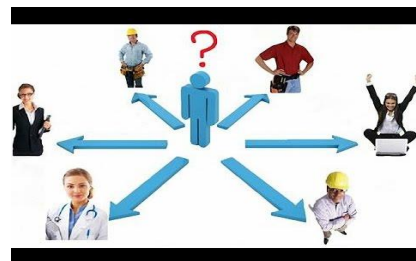
Вижити, зарозумілий, відсидіти, сварливий, з'ясувати, працевлаштування, придатність, привабливість, роботодавець, експериментувати, складова, спостережливий, практичний, артистичний, перепідготовка, цілеспрямованість, процвітаючий, перенавантаження, гонитва, красномовний, доброзичливий, безпосередньо.

Завдання 6. Прочитайте текст 1 і скажіть, яка його основна думка.

ТЕКСТ 1. ЯК ВИБРАТИ ПРОФЕСІЮ?

Ще 20-25 років тому людей, які бажали знайти роботу було більше, ніж можливості на ринку праці. Інколи людям доводилось братися за будь-яку справу, щоб вижити. Їм потрібно було працювати за мізерну зарплату, терпіти зарозумілого начальника та сварливих колег.

Новий час відкрив нові можливості. Якщо раніше в професії можна було «відсидіти» все життя, то зараз нікого не дивує чийсь перехід з одного робочого місця на інше.

Пошук роботи починається з вибору професії. Переконайтеся, що ваша професія – це те, що вам потрібно. Перш за все, треба з'ясувати, чому ви хочете вибрати ту чи ту професію, які вимоги до неї висуваєте:

- хочете, аби ваша професія була престижною;
- хочете, аби професія була оплачувана добре;
- хочете, аби професія була цікавою;
- вибираєте професію, що характеризується зручними умовами праці;
- вибираєте професію, яку легше за все здобути;
- вибираєте професію за порадою рідних, друзів.

Питань багато. А чи замислювалися ви над можливістю працевлаштування після здобуття професії? Чи легко буде вам знайти собі роботу за цією спеціальністю? Чи не ризикуєте ви, закінчивши навчальний заклад та отримавши диплом, залишитися без роботи?

Нарешті, ви можете впевнено сказати, чи відповідає професія, яку ви вибрали, вашим можливостям, чи придатні ви до цієї професії?

Професійна придатність – відповідність стану здоров'я людини, її професійної кваліфікації та професійних здібностей вимогам конкретної професійної діяльності. Здоров'я, кваліфікація та здібності людини є її професійно важливими якостями. Якщо рівень їхнього розвитку перевищує рівень, необхідний для опанування професією, то людину вважають придатною до цієї професії.

Отже, щоб правильно вибрати професію, потрібно визначитися з трьома позиціями.

Визначити ваші **професійні інтереси та нахили**, тобто бажання людини виконувати певну діяльність, прагнення не тільки досягти результату, а й реалізовувати сам процес. Від нахилів залежить привабливість роботи, інтерес до неї. Нахили умовно позначають виразом «**Я хочу**».

Оцінити ваші **професійно важливі якості**, що визначають вашу професійну придатність. Крім здоров'я та кваліфікації, потрібно оцінити й здібності, тобто ті індивідуальні якості людини, від яких залежить можливість успішно здійснювати діяльність. Здібності умовно позначають словами **«Я можу»**.

Дізнатися, які професії користуються **попитом** у роботодавців **на ринку праці**, тобто з якими професіями легше знайти роботу. Інакше кажучи, визначити, що сьогодні **«Треба»**.

Якщо ви зможете поєднати **«Хочу»**, **«Можу»** та **«Треба»**, то ваш професійний вибір буде вдалим. Отже, ваше завдання в тому, щоб знайти професію, яка б:

- була цікавою та привабливою для вас;
- відповідала вашим здібностям;
- користувалася попитом на ринку праці.

Існує думка, що разом з професією людина вибирає й спосіб життя. Тому краще не експериментувати, не брати приклад з тих, для кого професія не є головною складовою життя. Адже всі неприємності, що пов'язані з вибором професії, згодом лягають на плечі тому, хто її вибирає. Учені вивчили декілька типів характеристик, за якими визначають прагнення людини до певної діяльності, що дозволяє правильно зорієнтуватися в **«морі»** професій.

Перший тип – **практичний**. Якщо людина звикла займатися конкретною справою, зібрана та серйозна, то у неї є всі здібності стати лікарем, працювати з машинами, керувати механізмами, опанувати професію радіомонтажника, міліціонера тощо.

До **інтелектуального** типу належать люди спостережливі та кмітливі. У таких людей нестандартне мислення. З них виходять добрі вчені. Є люди, які ще в дитинстві проявляють активність, комунікабельність. Це **соціальний**

тип людей. Як правило, вони вибирають професії вчителя, вихователя, психолога, соціального працівника.

Є люди-«виконавці» (**стандартний** тип). Вони надають перевагу професіям економіста, бухгалтера, касира тощо.

Винахідливі та **практичні** люди зазвичай стають в майбутньому комерсантами, політиками.

Люди з творчим складом розуму, емоційні належать до **артистичного** типу й вибирають професії дизайнера, музиканта, художника, актора тощо.

Частіше зустрічаються люди зі змішаним типом характеру. Однак цю перешкоду легко подолати, якщо у людини є прагнення до чогось.

Результати опитування, проведеного Міжнародним кадровим порталом Head Hunter Україна в 2013 році та в 2014 році, показали, як змінюється престижність професій. Так, найпривабливішою професією в 2013 році була професія програміста та ІТ-спеціаліста, їй надали перевагу 27% респондентів; керівниками та директорами прагнули бути 23% опитаних, юристами, адвокатами та прокурорами – 22%, професія лікаря займала 7 місце серед 12 в списку найпрестижніших професій України 2013 року, а професія інженера – 9 місце. У 2014 році професія програміста та ІТ-спеціаліста залишається найпрестижнішою, їй надають перевагу вже 46% молодих людей, зростає привабливість професії лікаря та професії інженера – вони вже посідають 2 та 5 місце відповідно, натомість як професія керівника, директора перемістилася з 2 місця на 4, а професія юриста, адвоката, прокурора – з 3 місця на 6.

У 2019 році аналітики ринку праці надають перевагу таким професіям: ІТ-спеціалісти, лікарі, SSM-спеціалісти, юристи, бухгалтери, менеджери по роботі з персоналом або HR-менеджери, робітничі професії, архітектори, інженери, дизайнери, аграрії, професії сфери обслуговування.

Які якості молодого фахівця більш за все приваблюють роботодавців? Перш за все, здатність до навчання, адже іноді випускникам університетів

потрібна перепідготовка, додаткова підготовка. Існує філософія – «освіта протягом життя», що передбачає підвищення кваліфікації. Не менш важливу роль відіграють й мобільність молодого працівника, його цілеспрямованість, активність, наполегливість, комунікабельність, знання мов.

Завдання 7. Дайте відповіді на питання.

1) Які зміни відбулися останнім часом у профорієнтації та чим це зумовлено?

2) Які питання виникають під час вибору майбутньої професії?

3) Що означає професійна придатність та професійні здібності? Позначають вони одну и ту саму якість людини чи позначають різні поняття?

4) Що вміщують професійно важливі якості людини?

5) З якими трьома позиціями необхідно визначитися, перш ніж вибрати професію?

6) Чому важливе не лише прагнення досягти результату якої-небудь діяльності, а й бажання здійснювати сам процес цієї діяльності?

7) Які індивідуальні якості людини є важливими під час вибору професії?

8) Чи погоджуєтесь ви з тим, що вибір професії впливає на образ життя людини? Аргументуйте свою позицію.

9) Які типи характеристик виокремлюють учені? Чим ці типи відрізняються один від одного? До якого типу ви уналежнюєте себе?

10) Як змінюються позиції молоді до вибору професії? Чим зумовлені ці зміни? Якій професії ви надаєте перевагу та чому?

11) Які якості молодого фахівця насамперед цінує роботодавець? Як можна здобути «освіту протягом життя»? Чому «освіта протягом життя» є важливою в сучасному світі?

ТЕКСТ 2

ЩОБ ПРАВИЛЬНО ВИБРАТИ ПРОФЕСІЮ, ВИЗНАЧ СВІЙ ТИП

Вибір професії – складна справа, тому не кожен може вирішити це завдання без помилок. Що в цьому випадку радять спеціалісти з ринку праці?

По-перше, необхідно, щоб професія подобалася людині. По-друге, психологічний тип людини має відповідати професії. По-третє, професія повинна користуватися попитом на ринку праці.

В наш прагматичний час люди часто вибирають професію з огляду на заробітну плату. Більшість випускників шкіл вважають матеріальний фактор вирішальним у цьому питанні. Проте розмір заробітної плати залежить насамперед не від професії, а від посади, яку обіймає людина, та від фірми, у якій вона працює. А щоб досягати кар'єрного зросту та бути зарахованим до штату процвітаючого підприємства, треба, щоб професія була до душі. Лише в цьому випадку людина із задоволенням буде підвищувати кваліфікацію та проводити на роботі стільки часу, скільки необхідно, до того ж перенавантаження не позначиться на стані її здоров'я.

Фахівець, який отримує задоволення від роботи, обов'язково досягне успіху, адже він буде постійно професійно самовдосконалюватися. Такий працівник матиме авторитет у професійному середовищі, а отже, йому буде легше знайти інше місце роботи за потреби. Якщо ж людина в гонитві за грошима змусить себе займатися не своєю справою, то це неодмінно призведе до дискомфорту, стресу, нервової напруги. Така людина завжди буде плестися в хвості – позаду тих, хто працює із задоволенням.

Крім того за професійною ознакою люди об'єднуються в групи, що займаються схожою справою. Отже, вибрати професію – це не стільки вибрати роботу, скільки бути прийнятим в певну групу людей, прийняти її етичні норми, правила, принципи, цінності, образ життя. Будь-яке професійне середовище створює людей з спільними звичками, поглядами, які однаково говорять, реагують та розуміють один одного з півслова – наприклад, актори, програмісти, шофери тощо. Людина, якій це середовище підходить, відчуває себе як риба у воді, чужинець же ходить на роботу як на каторгу.

Кожна професія висуває до людини певні вимоги: одна вимагає сили та спритності, інша – розумності та акуратності, третя – комунікабельності та стриманості.

Щоб людині легше було визначатися, яка професія підходить саме їй, спеціалісти розробили психологічні типи людей та встановили, які професії краще відповідають тому чи тому типу. Так, наприклад, відомий американський психолог Дж. Холланд виокремлює шість психологічних типів людей: реалістичний, інтелектуальний, артистичний, соціальний, діловий і офісний (діловий, конвенціональний).

До реалістичного типу належать практичні, раціональні, прозаїчні люди, у яких недостатньо розвинена комунікабельність – вони надають перевагу роботі з інструментами, предметами, механізмами.

Люди інтелектуального типу прагнуть працювати з ідеями, а не з предметами або людьми. Робота з людьми для них зводиться до обміну ідеями, а предмети повинні допомагати їм в інтелектуальній праці. Люди цього типу надають перевагу роботі наодинці, вони самостійні, незалежні, творчі.

Люди артистичного типу мають потребу постійно самовиражатися, бути в центрі уваги. Вони емоційні, експресивні, цілеспрямовані та з дитинства мають яскравий ідеал.

Для людей соціального типу основна мета життя – спілкування. Такі люди люблять допомагати, вчити, радити, співпереживати іншим. Спілкування з людьми їх не втомлює, а навпаки – заряджає енергією.

Для людей ділового типу головне – можливість реалізувати свою домінантність. Це природжені керівники, при цьому вони красномовні та досить доброзичливі: люблять допомагати іншим, опікувати, переконувати.

Люди офісного (ділового, конвенціонального) типу надають перевагу роботі за правилами, за чітко встановленим графіком, де все розписано від початку й до кінця. Усе нове, незвичне – трагедія для них. Вони сумлінні, пунктуальні, відповідальні, стримані, коректні, люблять все престижне та коштовне.

Російський психолог Є. Клімов виокремлює п'ять психологічних типів людей: людина-природа, людина-технік, людина-художній образ, людина-людина та людина-знакова система.

Треба зазначити, що зазвичай в людині присутні всі типи. Так само й в одній професії можуть поєднуватися два-три типи.

Досить часто молодь вибирає професію, зважаючи на критерії престижності, матеріальної вигоди. Проте треба пам'ятати, що зазвичай висока оплата вимагає більших інтелектуальних, психічних і фізичних зусиль. До того ж самі по собі гроші та посада не гарантують задоволення від роботи та душевної гармонії.

Крім того, вибір професії безпосередньо пов'язаний із здібностями людини. На жаль, часто під час вибору професії здібності не враховують. Проте помилку, якої людина припустилася під час вибору професії, з часом досить складно виправити. Наприклад, соціальному типу за Холландом (людина-людина за Клімовим) відповідають професії викладача, лікаря, адвоката, продавця тощо, так що залежно від інтересу та своїх здібностей людина може вибрати з великого переліку професій ту, що підходить їй найбільше.

Насамкінець, треба також враховувати, чи користується попитом професія на ринку праці.

Існує багато цікавих, творчих, необхідних професій, тому треба вибирати ту, що тобі до душі. Професійне самовизначення – процес довгий та складний.

Тож будемо сподіватися, що більшість молодих людей мотивують свій вибір професії наявністю інтересу до неї, здібностей, необхідних для її успішної реалізації, та знайомством з діяльністю, близькою до своєї майбутньої професії.

Завдання 8. Дайте відповіді на питання.

1) Чи вважаєте ви, що успіх майбутньої роботи пов'язаний з психологічним типом особистості? Мотивуйте свою позицію.

2) Яка тенденція існує під час вибору професії в наш прагматичний час? Про що говорить така тенденція?

3) За яких умов, на думку автора тексту, легше досягти кар'єрного зросту? Чи погоджуєтеся ви з цією думкою? Мотивуйте свою позицію.

4) Як професія впливає на формування людини як особистості? Чи пов'язані між собою професія та образ життя?

5) Які вимоги до людини висуває кожна з цих професій: лікар, учитель, учений, музикант, інженер, режисер, космонавт, менеджер?

6) Які психологічні типи особистості виокремлює американський психолог Дж. Холланд? Чим вони різняться між собою?

7) Чому автор тексту стверджує, що, припустившись помилки під час вибору професії, з часом її виправити складно? Наведіть приклад з життя на доказ правильності авторського твердження.

8) Що позначає «професійне самовизначення» та як воно реалізується?

9) Об'єднайте перший і другий тексти в один скорочений текст, вилучивши зайву інформацію.

III. СЛОВОТВІР

Завдання 9. Уточніть значення групи дієслів з основою ЖИТИ за словником. Прочитайте речення та перекладіть їх рідною мовою.

Виживати – вижити

Доживати – дожити

Заживати – зажити

Проживати – прожити

Наживати – нажити

Відживати – віджити

Оживати – ожити

Обживати – обжити

Переживати – пережити

Зживати – зжити

- 1) Завдяки новим лікам хворий **вижив**.
- 2) Він відчував сильний біль, тому що рана ніяк не **заживала**.
- 3) У нього був досить складний характер, тому він **нажив** багато ворогів.
- 4) У колективі вона **ожила**: стала веселою, активною, привабливою.
- 5) Син на десять років **пережив** свого батька.
- 6) Люди, які вживають екологічно чисту їжу, нерідко **доживають** до ста років.
- 7) У бідності він **прожив** усе своє життя.
- 8) Багато старих норм поведінки вже давно **віджили**.
- 9) Люди вже давно **обжили** цю територію.
- 10) Погані звички треба **зживати** одразу.

Завдання 10. Закінчить речення, використавши дієслова, мотивовані дієсловом ЖИТИ.

- 1) Почалася весна, та природа знову...
- 2) Лікарі зробили все можливе, щоб хворий...
- 3) Мій дід ... дві війни.
- 4) Бюрократія – це зло, яке потрібно...
- 5) Частина свого життя О. Пушкін ... в Одесі.
- 6) У цьому будинку люди оселилися нещодавно, зараз вони його...

- 7) Раніше діти, народжені з сильними вадами серця, рідко ... до року.
- 8) Після поливання квіти...
- 9) У тваринному світі постійно йде боротьба за існування: слабкі гинуть, а сильніші ...
- 10) Твори мистецтва завжди ... своїх творців.
- 11) Після опіку рука вже майже ...
- 12) Вони продали все, що ... протягом 10 років спільного життя.
- 13) Старе..., а нове народжується.

Завдання 11. Знайдіть у словнику складні слова, перша частина яких утворена словом САМ. Утворіть нові слова від нижчеподаних слів за зразком і перекладіть їх рідною мовою.

Зразок: контроль – самоконтроль

Виховання, освіта, вдосконалення, обслуговування, впевненість, задоволення, заспокоєння, захист, обман, оборона...

Завдання 12. Укажіть, від яких слів і яким способом утворені нижчеподані слова.

Високооплачуваний, працевлаштування, радіомонтажник, держслужбовець, машинобудівництво, роботодавець, красномовний, цілеспрямований.

IV. ЛЕКСИКА

Завдання 13. Ознайомтесь з нижчеподаними дієсловами: їхніми основними значеннями та можливістю сполучатися з іншими словами.

БРАТИСЯ – ВЗЯТИСЯ

1) + **за що**: хапатися рукою; беручи якесь знаряддя, діяти ним, виконувати певну роботу;

2) + **за що, до чого, рідко чого**; + **інфін.**: починати яку-небудь справу, приступати до чого-небудь;

3) + **до кого, за кого, рідко на кого**: застосовувати до кого-небудь якісь дії, картати когось, докоряти комусь і т. ін.

ПРИЙМАТИ – ПРИЙНЯТИ

1) + **кого, що**: брати до рук, на плечі і т. ін. від когось або звідкись;

2) + **кого, що**: погоджуватися взяти собі запропоноване;

3) + **що**: погоджуватися з чим-небудь;

4) + **що**: брати на свою відповідальність що-небудь для передавання, пересилання, зберігання і т. ін.;

5) + **що**: знайомлячись із станом справ якого-небудь господарства, підприємства, установи і т. ін., брати на себе керівництво ним;

6) + **що**: виконувати якусь гігієнічну, лікувальну і т. ін. процедуру;

7) + **що**: терпіти, переживати що-небудь;

8) + **що**: вислуховувати що-небудь;

9) + **за кого, за що, як**: розцінювати кого-, що-небудь певним чином; вважати за якогось, за щось;

10) + **кого**: дозволяти кому-небудь увійти, впускати кудись;

11) + **кого**: погоджуватися вважати кого-небудь своїм, допускати в своє товариство;

12) + **що**: набирати якогось вигляду, характеру;

13) + **що**: уміщати в себе що-небудь, завантажуватися чимось.

Завдання 14. Закінчить речення, використавши одне з дієслів: БРАТИ – ВЗЯТИ, ПРИЙМАТИ – ПРИЙНЯТИ, що найбільш відповідає змісту речення.

1) Відчувши, що сил плисти далі вже немає, Олег ... за край човна.

2) Олена відчула, що час вже їй ... за навчання.

3) Комунікбельну людину залюбки ... в будь-який колектив.

4) Він ... за ручку та почав писати щось швидко.

- 5) Спочатку я ... його за директора школи.
- 6) Інженер ... рішення про звільнення.
- 7) Останнім часом у нас багато справ, не встигнеш закінчити одне, а вже треба ... за інше.
- 8) Минулого тижня ректор ... делегацію з Канади.
- 9) Кожного разу, коли він перевіряв її справи, він ... за голову.
- 10) Лікар призначив їй ... мікстуру від кашлю двічі на день.

Завдання 15. Ознайомтесь із значенням прикметника ПРИСТОЙНИЙ.

Пристойний:

- 1) який відповідає встановленим правилам, нормам, звичаям і т. ін.: ... поведінка, ... твори, ... розмови;
- 2) не здатний на погані вчинки, вихований, чесний, порядний: ... людина, ... родина;
- 3) який має приємний зовнішній вигляд: ... людина, ... дівчина, ... хлопець;
- 4) який задовольняє певні вимоги, відповідає яким-небудь умовам; цілком задовільний, добрий, відповідний: ... будинок, робота, машина;
- 5) значний щодо розміру, обсягу, кількості і т. ін.: ... пенсія, ... нагорода, ... заробітна плата, ... вік.

Завдання 16. Замініть прикметник ПРИСТОЙНИЙ синонімами.

- 1) Олег ніколи не робив нічого поганого. Він був пристойним хлопцем.
- 2) Я не можу піти сьогодні на зустріч, бо у мене немає пристойного одягу.
- 3) У цьому місті немає жодного пристойного готелю.
- 4) Я хочу мати пристойну роботу.
- 5) Щоб стати пристойним перекладачем, треба мати чуття мови.
- 6) Він отримав пристойну винагороду за свою роботу.

7) Він завжди себе поводить досить пристойно.

УВАГА

Прикметник НЕПРИСТОЙНИЙ (прислівник НЕПРИСТОЙНО) має лише одне значення: який виходить за межі загальноприйнятих моральних норм. Наприклад: Питати у незнайомої людини розмір її заробітної плати непристойно.

Завдання 17. Ознайомтеся із значенням дієслів ВИБИРАТИ – ВИБРАТИ, ОБИРАТИ – ОБРАТИ, ВІДБИРАТИ – ВІДІБРАТИ, ДОБИРАТИ – ДІБРАТИ. Закінчіть речення, використавши одне з цих дієслів, що найбільше відповідає змісту речення.

- 1) Сьогодні ми ... нового Президента.
- 2) Я не можу ..., який костюм вдягти на співбесіду.
- 3) Коли я бачу, як ображають безпомічних людей, я не можу ... слів, щоб схарактеризувати кривдника.
- 4) Нам треба ... книги, що потрібні нам сьогодні.
- 5) Для того, щоб наша команда була повною, треба ... ще 2 людей.
- 6) Оксану ... головою правління.
- 7) Допоможіть мені, будь ласка, ... телефон.
- 8) Ось тобі документи. ... серед них ті, що тобі необхідні.
- 9) Я не зміг ... синоніми до цього слова.
- 10) Вам потрібно ... тільки кращих спортсменів для змагання.

V. ФРАЗЕОЛОГІЯ

Завдання 18. Прочитайте речення та перекладіть їх рідною мовою. Зверніть увагу на виділені вирази та запам'ятайте їх. Складіть з ними речення.

- 1) Після неминучих в таких випадках вагань та церемоній учасники вечора **кінець кінцем** розсідаються (О. Гончар).
- 2) Зі злості навіть обізвав себе злочинцем, якого доля **кінець кінцем** приводить на місце скоєного злочину (А.Гудима)
- 3) Ви ж самі не можете звести **кінці з кінцями** у цих папірцях (М.Зарудний).
- 4) Коваль з родиною не розгинається на роботі, а ледве **кінці з кінцями зводить**, на одному ентузіазмі тягне (В. Кучер).
- 5) У них жінки перед мужиками **як по струночці** ходять (Г. Квітка-Основ'яненко).
- 6) Ти мій авторитет підриваєш! **На поводку** в Гайворона ходиш! (М. Зарудний).
- 7) Тепер у нас кожен школяр в електроніці — **як риба у воді!** (П. Загребельний)
- 8) А от економгеографія та фінансові всякі справи мені ніяк не давалися, і я заздрив дівчатам і студентам, що в цих питаннях почували себе **як риба у воді** (В. Сосюра)
- 9) Давно минув той час, коли вона, щойно ставши дружиною дипломата, перед кожним прийомом хвилювалась.. Ні, тепер вона тут **як риба у воді** (О. Гончар)
- 10) «Що ж там у них коїться?» — розмірковував він далі, дивуючись із того, що перша бригада вже закінчила сівбу, а друга **плентається в хвості** (Г. Тютюнник).
- 11) Тільки бідолашний Савка **плутається** у нас **у хвості**, ніяк не може дати більше двохсот процентів і через те почав відставати і в дотехах (І. Микитенко).
- 12) (Життя) **зайшло в глухий кут**, зупинилося, а це гірше за смерть (П. Загребельний).

13) Чим більше я розмірковувала про своє становище, тим більше **заходила в кут**, не знаходячи виходу (П. Колесник).

VI. ГРАМАТИКА

Завдання 19. Прочитайте речення та перекладіть їх рідною мовою. Зверніть увагу на вживання частки ТАМ.

1) — Чи добре ж вам жилося без мене? — спитав Джеря.

— Ет! **Яке там добре!** Бідували та побивались в матір'ю до останнього часу, — сказала Любка (І. Нечуй-Левицький);

2) — Що ж ви нічого не робите слабій? — Замфір махнув рукою.

— **Де там нічого...** Ворожок та шептух була повна хата... (М. Коцюбинський);

3) — Що мені борці, я сам борець.

— Ось годі, Хомо, **який там** з тебе **борець** (С. Васильченко)

4) Чи встиємо за два дні?.. **Де там, де там!** (М. Коцюбинський)

Такі конструкції вживаються під час розмови. Частка ТАМ у поєднанні із займенниками ЯКИЙ, ЩО та прислівниками ДЕ, КУДИ, КОЛИ може:

а) посилювати заперечення чийхось слів (звичайно з повторенням заперечуваного слова), у цьому випадку конструкція має значення: **ЗОВСІМ НІ**. Конструкція побудована так:

ЯКИЙ (ЩО, ДЕ, КУДИ, КОЛИ) + ТАМ + СЛОВО, ЯКЕ ЗАПЕРЕЧУЄТЬСЯ

Наприклад: - *Яка сьогодні чудова погода...*

- ***Яка там чудова!** Сьогодні дуже холодно.*

- Ви влітку відпочивали?

- **Коли там відпочивали!** Працювали ціле літо.

б) виражати сумнів у реальності або можливості здійснення чогонебудь, у цьому випадку конструкція має значення: НАВРЯД, СУМНІВНО, МАЛО ДОСТОВІРНО. Конструкція побудована так:

ЯКИЙ (ЩО, ДЕ, КУДИ, КОЛИ) + ТАМ + СЛОВО, ЯКЕ ПІДДАЄТЬСЯ СУМНІВУ (але необов'язково!!!)

Наприклад: - *Як ти гадаєш, він закінчить роботу вчасно?*

- **Де там закінчить!** Я думаю, він буде робити її довго.

- *Ми поїдемо влітку на море?*

- **Куди там!** Боюся, що буду працювати

Доповніть репліки, вживаючи описані вище конструкції.

1) – Ви, мабуть, усі поїдете влітку в Карпати?

– ... Тобі ж відомо, що батько втратив роботу.

2) – Я гадаю, що Олег не буде працювати за маленьку зарплату.

– ... Він зараз радий будь-якому заробітку.

3) – Я переконаний, що тобі хтось допоможе це зробити.

– ... У нас кожен боїться зробити зайвий рух.

4) – Яка у неї дорога каблучка!!!

– ... Вона виготовлена із звичайного металу та прикрашена найдешевшими камінцями.

5) – Отже, ти завтра їдеш?

– ... У мене ще квитка немає.

6) – Це її чоловік?

– ... Це її брат.

- 7) – Отже, все гаразд?
– ... У нас лише проблеми.
- 8) – Мабуть, нам підвищать зарплату.
– ... Коштів у бюджеті на це немає.
- 9) – Ольгу обрали головою правління?
– ... Цю посаду вже давно обіймає Ірина.
- 10) – У нього швейцарський годинник.
– ... На ньому написано «made in China».

Завдання 20. Прочитайте речення, зверніть увагу на вживання сполучника НЕ СТІЛЬКИ.., СКІЛЬКИ... Перекладіть речення рідною мовою. Наведіть власні приклади.

- 1) Вибрати професію – це **не стільки** вибрати роботу, **скільки** бути прийнятим в групу людей, прийняти її етичні норми, правила, принципи, цінності, спосіб життя.
- 2) Він **не стільки** допомагав, **скільки** заважав нам.
- 3) Помилки у нього були **не стільки** через недосвідченість, **скільки** через неухважність.
- 4) Робота ця була для нього важлива **не стільки**, **скільки** для мене.
- 5) Мене його особистісні інтереси цікавлять **не стільки**, **скільки** наші колективні.
- 6) Петро **не стільки** сильний, **скільки** спритний.
- 7) Він **не стільки** слухав музику, **скільки** спав.
- 8) Для цієї роботи потрібна **не стільки** майстерність, **скільки** ретельність.
- 9) Мене в людях приваблює **не стільки** зовнішність, **скільки** їхній внутрішній світ.
- 10) Вона працювала **не стільки** заради грошей, **скільки** заради задоволення.

VII. СТИЛІСТИКА

Загальні відомості про функціональний стиль

Функціональний стиль – це вживання літературної мови в певній сфері людської діяльності.

Мистецтво добирати й ефективно використовувати систему мовних засобів з конкретною метою та в конкретних умовах і обставинах спілкування визначає рівень культури мовлення людини і загальний рівень духовної культури нації.

Зважаючи на позамовні (екстралінгвістичні) та власне мовні параметри (сфера вживання, призначення, жанри реалізації, загальні позамовні ознаки, власне мовні особливості, підстилі) традиційно виокремлюють п'ять стилів: розмовний, офіційно-діловий, науковий, публіцистичний і художній.

Кожен функціональний стиль має підстилі, вживання яких обумовлено цілями та темою спілкування. Наприклад, науковий стиль має три підстилі: власне науковий, науково-навчальний, науково-популярний; офіційно-діловий стиль має такі підстилі: законодавчий, адміністративно-канцелярський, дипломатичний; підстилями публіцистичного стилю є стиль засобів масової інформації, художньо-публіцистичний, науково-публіцистичний; підстилі художнього стилю: епічний, ліричний, драматичний, комбінований; розмовний стиль реалізований такими підстилями: побутовий, світський.

Кожен стиль реалізується через розгалужену систему жанрів. Жанр - це композиційно стійке і стилістично типове оформлення текстів. Наприклад, офіційно-діловий стиль реалізується такими жанрами: закон, протокол, інструкція, угода, резюме та інші ділові документи.

Слід зазначити, що стильова система літературної української мови не є статичною, вона розвивається, ускладнюється, диференціюється з

розвитком літературної мови в цілому. У зв'язку з цим сучасні дослідники доповнюють сформовану в класичній стилістиці типологію стилів новими функціональними різновидами: релігійно-проповідницький, політичний, рекламний стилі. Однак це питання залишається дискусійним. Значних трансформацій зазнав публіцистичний стиль, який в сучасній стилістиці розуміють як стиль масової комунікації. Ускладнення та уточнення сучасної системи функціональних стилів свідчать про розвиток сучасної української мови.

Офіційно-діловий стиль мовлення

Функція – регулювання ділових відносин, обслуговування громадянських потреб людини

Сфера використання – офіційні та ділові документи, офіційні виступи

Жанри – устав, протокол, акт, кодекс, доручення, судовий вирок, резюме, розписка, інструкція, наказ, заява, оголошення.

Характеристики: точність (однозначність), стислість, чіткість, нейтральність, документальність, конкретність.

Лексичні особливості: спеціальна термінологія; складноскорочені слова; аббревіатури; кліше; перевага іменників над дієсловами; віддієслівні іменники; відіменні прийменники; безособові дієслова; обмежене використання особового займенника, вигуків, часток, синонімів, діалектизмів.

Морфологічні особливості: іменники-назви осіб за їхньою функцією вживаються в чоловічому роді; перевага наказового способу дієслова над іншими категоріями дієслова.

Синтаксичні особливості: прямий порядок слів; стійкі словосполучення для зв'язку частин складного речення (*таким чином, що...; з тією умовою, що...; на випадок, якщо...*); складні речення, що відображають логічне підпорядкування одних фактів іншим; прості поширені речення.

Завдання 21. Прочитайте резюме Ірини. Визначте, які факти своєї біографії розкриває Ірина. Чим, на ваш погляд, приваблює роботодавців її кандидатура?. Знайдіть у ньому мовні засоби, характерні для офіційно-ділового стилю. Напишіть власне резюме.

Ірина Олексіївна Пономаренко

вул. О. Довженка, буд. 42, кв. 13, Київ, Україна, 65345

Телефон: +38(096)654-22-54

Мета: Набути досвіду практичної роботи в міжнародній організації, зробити внесок в роботу колективу, розкрити свій творчий потенціал і цілеспрямованість, щоб залишитися працювати в компанії після завершення навчання.

Освіта: Юридичний факультет Київського національного університету імені Т. Шевченка, 2017 р. – теперішній час.

Спеціалізація: міжнародне оподаткування та фінансове право.

У даний час студентка 4 курсу.

Учасник I Київського міжнародного молодіжного форуму «Освіта – Кар'єра – Працевлаштування», 18-21 травня 2019 р.

Виступала з доповідями «Об'єкт податку на прибуток з фізичних осіб» та «Особливості українського законодавства в

галузі аудиту», брала участь у тренінгах «Лідерство», «Ефективна організація кар'єрного зросту».

Курси користувача ПК (Word, Excel, Windows, Internet), 2018 р.

«Ефективний виступ» (4-денний курс в міжнародній тренінговій компанії), 2019 р.

Курси перекладачів (англійська мова), 2015-2018 рр.

Французька мова, 2017 р. – теперішній час, зокрема курси Alliance Francaise при Французькому інституті при Посольстві Франції в Україні.

Спеціалізована школа з поглибленим вивченням англійської мови № 15, 2006-2017 рр.

1 місце у міській олімпіаді з літератури 2011 р.

Досвід роботи: Юрисконсульт (Українська медична асоціація, Київське відділення), 2018 р. – теперішній час.

Надаю юридичні консультації, складаю угоди, перекладаю з англійської мови українською документи та ділове листування.

Автор та організатор курсів «Косметологія та макіяж», «Стиль та імідж», 2017-2018 рр. Розробила оригінальні програми навчання, займалася пошуком приміщення та рекламних курсів, провела семінари в трьох групах.

Учитель англійської мови, 2017 р. – теперішній час, зокрема педагогічна практика в школі, приватні уроки.

Навчаю дорослих і дітей за індивідуальними програмами з використанням ігрових вправ.

Рекомендація: За вимогою

Завдання 22. Прочитайте інформацію про один із жанрів офіційно-ділового стилю – заяву.

Заява – це офіційне повідомлення в письмовій формі, у якому приватна чи посадова особа звертається з проханням тобто пропозицією на адресу установи чи посадової особи.

Заява може бути:

- **простою** (викладається тільки прохання);
- **мотивованою** (вказується мотивація прохання);
- **складною** (заява містить додатки).

Особиста заява пишеться, як правило, від руки і в одному примірнику; **службова** заява пишеться з використанням технічних засобів і має відповідні реквізити (назва та адреса організації, вихідний номер тощо), може адресуватися кільком посадовим особам чи організаціям.

Оформлення заяви

1) У верхньому правому кутку з великої літери в давальному відмінку вказують, кому адресована заява: посада, назва підрозділу, установи, звання, прізвище, ініціали посадової особи, якій адресовано заяву; нижче з малої літери в родовому відмінку вказують, від кого подається заява: посада, звання, назва підрозділу, установи, прізвище, ім'я, по батькові (повністю).

Зверніть увагу!!! прийменник **ВІД** не вживають

2) Нижче посередині вказують назву документа (з великої літери, вкінці крапку не ставлять)

3) З абзацу з великої літери пишуть текст

4) Якщо заява складна, то після тексту з нового рядка з великої літери пишуть слово **ДОДАТОК**: а потім подають перелік документів, які додають до заяви (якщо потрібно, то можна зазначити кількість сторінок кожного документа)

5) Під текстом ліворуч вказують дату, а праворуч ставлять підпис (якщо підпис розшифровують, то спочатку пишуть ініціали, а потім прізвище)

Зразок простої заяви

<i>Директорові ПП «Райдуга» Савіловій О. І. Менеджера Іванченка Катерини Олегівни</i>	
<i>Заява</i>	
<i>Прошу надати мені чергову відпустку з 18.01.2019 р. по 03.02.2019 р.</i>	
<i>07.01.2019 р.</i>	<i>Підпис</i>

Зразок мотивованої заяви

<i>Деканові філологічного факультету Київського національного університету імені Т. Шевченка акад. Коваленко В. П. студента 2 курсу філологічного факультету Сасенко Володимира Павловича</i>	
<i>Заява</i>	
<i>У зв'язку з переїздом на нове місце проживання прошу Вас звільнити мене від занять з 08 квітня 2019 року до 15 квітня 2019 року.</i>	
<i>03.04.2019 р.</i>	<i>Підпис</i>

Зразок складної заяви

*Директорові ЗОШ № 18 м. Київ
Стукаленко О. М.
Петренко Миколая Сергійовича,
що проживає за адресою:
вул. П. Сагайдачного, 8, кв. 14, м. Київ, 04118
тел. 8-063-3098765*

Заява

*Прошу призначити мене на посаду вчителя початкових класів з
27 серпня 2019 року.*

Додаток:

- 1) трудова книжка;*
- 2) копія диплома;*
- 3) автобіографія.*

25.08.2019 р.

Підпис

Завдання 23. Напишіть мотивовану заяву деканові факультету про те, що ви не зможете вчасно повернутися з канікул, та попросіть його дозволити вам відпрацювати пропущені заняття.

Завдання 24. Напишіть мотивовану заяву вашому викладачеві, у якій ви просите дозволу пропустити заняття.

Завдання 25. Ви хочете перейти на інший факультет. Напишіть мотивовану заяву ректорові університету з проханням дозволити вам це здійснити.

Завдання 26. Ви хочете змінити кімнату в гуртожитку. Напишіть заяву.

Завдання 27. Ви загубили студентській квиток. Напишіть заяву з проською видати вам новий.

Завдання 28. Напишіть мотивовану заяву деканові факультету з проською дозволити вам скласти екзаменів достроково.

Завдання 29. Ви влаштуєтесь на роботу. Напишіть заяву з проською прийняти вас на роботу.

Завдання 30. Ви працівник фірми. Напишіть заяву директорові з проською надати вам позачергову відпустку без збереження заробітної плати.

Завдання 31. Прочитайте інформацію про один із жанрів офіційно-ділового стилю – оголошення.

Оголошення – це офіційне повідомлення, оповіщення, інформація про масовий захід: про час і зміст проведення нарад, засідань, зборів; про виконання роботи; про можливість посісти вакантну посаду шляхом участі у конкурсі; про час проведення концерту, конкурсу, цікавої чи важливої зустрічі; про захист курсової, дипломної роботи чи дисертації на здобуття наукового ступеня; про підприємницьку діяльність тощо.

Оформлення оголошення

- 1) Посередині пишуть слово **ОГОЛОШЕННЯ**
- 2) Нижче з абзацу з великої літери пишуть дату, час, місце проведення заходу та назву самого заходу.
- 3) Нижче з абзацу зазначають порядок денний (якщо це засідання), тематику секційних засідань (якщо це конференція).
- 4) Нижче з абзацу пишуть контактну інформацію (телефон), способи проїзду тощо

Зразок

ОГОЛОШЕННЯ

29 березня 2019 року о 14.00 в актовій залі Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського відбудеться засідання деканів факультетів і завідувачів кафедр.

Присутність обов'язкова!

ОГОЛОШЕННЯ

Факультет доуніверситетської підготовки та професійної орієнтації Одеської національної академії харчових оголошує набір на підготовчі курси для вступу на факультети:

технології цукристих речовин та функціональних харчових продуктів;
технології бродильних та хлібопекарських виробництв
технології м'ясо-молочних виробництв;
енергетичний;
автоматизації та комп'ютерних систем;
механічний;
економіки і менеджменту,
обліку, фінансів та підприємницької діяльності.

Заняття розпочинаються з 21.02.2019 р.; з 21 .03.2019 р.

Завдання 32. Напишіть оголошення про проведення фестивалю української пісні, вказавши організатора, дату, час і місце проведення фестивалю.

Завдання 33. Студентська рада вашого факультету організовує конкурс декламації віршів українською мовою. Напишіть оголошення, вказавши мету конкурсу, час та місце проведення, учасників, винагороду.

Завдання 34. У вашому університеті буде читати лекцію професор Чжан Лі з Пекинського університету. Напишіть оголошення про це.

Завдання 35. У вашому університеті буде доповідь на тему «Міжнародні наукові гранти 2019-2020 рр.». Напишіть оголошення про це від імені ректорату.

VIII. МОВЛЕННЄВА ПРАКТИКА

Завдання 36. Прочитайте текст про темперамент людини та його види. Зробіть самооцінку: який у вас темперамент, який у вас характер, інтереси та нахили.

Темперамент – сукупність індивідуально-психологічних характеристик, що виявляються у силі, швидкості та врівноваженості нервових процесів.

Вчення про темперамент виникло у давнину. Давньогрецький лікар Гіппократ (5 ст. до н.е.), а потім римський лікар Гален (II ст. до н.е.), спостерігаючи індивідуальні особливості поведінки людини, зробили спробу описати і пояснити ці особливості. Гіппократ вважав, що в тілі людини є чотири рідини: кров, слиз, жовч і чорна жовч. Домінування однієї з них і визначає темперамент людини.

Назви темпераментів походять від назв рідин: холеричний темперамент – походить від латинського слова *chole* (жовч), сангвінічний – від *sanquis* (кров), флегматичний – від *phlegma* (слиз), меланхолічний – від *melas chole* (чорна жовч). Назви темпераментів збереглися до наших днів.

В подальшому велику роль в розвитку теорії темпераменту відіграв І. Павлов. Він дослідив властивості вищої нервової діяльності і показав, що вроджене співвідношення властивостей нервової системи «сила», «врівноваженість», «рухливість» і характеризує те, що називають темпераментом.

Сангвінік має сильний, врівноважений, рухливий тип нервової системи, швидко пристосовується до нових умов, швидко сходиться з людьми, товариський. Почуття легко виникають і змінюються, емоційні переживання, як правило, неглибокі. Міміка багата, рухлива, виразна. Дещо непосидючий, вимагає нових вражень, недостатньо регулює свої імпульси, не вміє суворо дотримуватись виробленого розпорядку життя, системи у роботі. У зв'язку з цим не може успішно виконувати справи, що вимагають рівної затрати сил, тривалої і методичної напруги, посидючості, сталості уваги, терпіння. За відсутності серйозних цілей, глибоких думок, творчої діяльності виробляються поверховість і мінливість.

Холерик має сильну, але неврівноважену нервову систему, вирізняється підвищеною збудливістю. Йому властиві різкість і поривчастість рухів, сила, імпульсивність, яскрава виразність емоційних переживань. Внаслідок неврівноваженості, захопившись справою, схильний діяти з усіх сил, виснажуватись більше, ніж слід, але часто будь-яка дрібниця може звести все нанівець. Маючи позитивні суспільні інтереси, така людина виявляє темперамент у ініціативності, енергійності, принциповості. Але за їх відсутності холеричний темперамент часто виявляється у дратівливості, афективності, нестриманості, запальності, нездатності до самоконтролю за напружених обставин.

Флегматик має сильну, врівноважену, але інертну нервову систему. характеризується порівняно низьким рівнем активності в поведінці, нові форми якої виробляються поступово, але є стійкими. Поступливий та спокійний у діях, міміці і мові, вирізняється рівністю, постійністю, глибиною почуттів і настроїв. Він наполегливий «працівник життя».

Він рідко «зривається», не схильний до афектів, розраховавши власні сили, доводить справу до кінця, рівний у відносинах, в міру товариський, не любить говорити зайвого, економить сили. Залежно від умов в одних випадках флегматик може характеризуватись «позитивними» рисами – витримкою, глибиною думок, сталістю, ґрунтовністю, в інших – млявістю, байдужістю до оточуючого, лінощами, бідністю і слабкістю емоцій, схильністю до виконання одних лише звичних дій.

Меланхолік вирізняється загальною слабкістю нервової системи.

У меланхоліка реакція часто не відповідає силі подразника, наявна глибина і сталість почуттів при слабкому їх вираженні. Йому важко довго на чомусь зосереджуватись. Особливістю цього типу є швидкий розвиток позамежного гальмування під дією навіть помірних за силою подразників. Сильні впливи часто викликають у меланхоліка тривалу

гальмівну реакцію (опускаються руки). Йому властиві стриманість та приглушеність моторики і мови, сором'язливість і боязкість, нерішучість. В нормальних умовах меланхолік – людина глибока, змістовна, може бути

хорошим працівником, успішно вирішувати життєві завдання. За несприятливих умов може перетворитись на замкнену, боязку, тривожну, раниму людину, схильну до важких внутрішніх переживань таких життєвих обставин, які на те не заслуговують. Такі люди намагаються ізолювати себе від життя з його хвилюванням, уникають товариства, бояться будь-якої відповідальності.

Завдання 37. Яка ваша думка щодо нижченаведених висловлювань? Свою позицію обґрунтуйте.

1) Думка про те, що разом з професією людина вибирає спосіб життя, не випадкова.

2) Існує філософія – «освіта протягом життя», що передбачає підвищення кваліфікації спеціаліста. Крім того, важливу роль відіграють мобільність молодого фахівця, його активність, наполегливість, комунікабельність, знання мов.

3) Вибір професії – досить складне завдання, тому іноді люди припускаються помилок.

4) Якщо в гонитві за матеріальними винагородами людина буде змушувати себе робити те, що їй не до вподоби, то скільки б вона не прикладала зусиль, вона буде плестися в хвості в тих, хто працює із задоволенням.

5) У будь-якому професійному середовищі є групи людей із спільними інтересами, поглядами, звичками, які однаково говорять, реагують і розуміють один одного з півслова.

6) Припустившись помилки під час вибору професії, згодом її досить складно виправити.

7) Професійне самовизначення – довгий і складний процес.

Завдання 38. Візьміть участь у бесіді в продовження теми «Вибір професії».

- 1) Які якості людини є найважливішими для роботи в колективі?
- 2) Яка ситуація зараз на ринку праці в Україні та у вашій країні? Що зараз цінується на ринку праці: знання мов, комунікабельність, комп'ютерна грамотність, професіоналізм?
- 3) Звідки люди дізнаються про наявність вакантних місць?
- 4) Чи завжди роботодавці проводять співбесіди? Чи відомі вам інші форми відбору кандидатів на роботу?
- 5) Що на вашу думку, є найбільш ефективним під час прийому на роботу: співбесіда чи випробувальний термін? Може, потрібні обидві форми?
- 6) Якщо ваша робота стане вам не до вподоби, ви:
 - будете продовжувати працювати, а у вільний час займатися тим, що вас цікавить;
 - намагатиметесь більше дізнатися про свою професію, щоб знайти в ній щось цікаве;
 - зміните професію.
- 7) Як поводити себе з керівником: бути сором'язливим чи діяти за принципом «сам себе не похвалиш – ніхто не похвалить»?
- 8) Що ви хочете отримати від роботи: гроші, кар'єру чи духовне задоволення? У якій сфері ви можете найкраще реалізувати себе та досягти успіху?

Завдання 39. Використовуючи нижчеподані словосполучення, скажіть, що в роботі найголовніше. Аргументуйте свою думку.

Приносити користь людям

Любити свою роботу

Реалізувати себе

Спілкуватися з людьми

Добре заробляти

Стати відомим

Займатися творчістю

Мати багато вільного часу

Мати можливість дізнаватися

Робота має бути престижною

Щось нове

Завдання 40. Повторіть матеріал заняття. Напишіть огляд їхнього змісту, дотримуючись пропонованого нижче плану, додаючи інформацію, якщо треба. Потім зробіть повідомлення перед аудиторією та будьте готові відповісти на питання, які вам будуть ставити під час виступу.

- 1) Вибір професії – довгий і нелегкий процес.
- 2) Об'єктивна оцінка своїх можливостей.
- 3) Знання особливостей професії.
- 4) Чинники, що впливають на вибір професії.
- 5) Остаточне рішення під час вибору професії за вами.

Завдання 41. Знайдіть у текстах інформацію про типи характеристик людини. Об'єднайте цей матеріал у текст «Основні типи характеристик людини» і виступіть перед аудиторією.

Завдання 42. Прочитайте тексти знову та ретельно їх проаналізуйте. Виокреміть основну інформацію, поділіть її на частини, які розташуйте в логічній послідовності, складіть конспект на тему: «Людина відповідальна за своє майбутнє».

Завдання 43. Проведіть дискусію. Групу поділіть на дві підгрупи: одна підгрупа буде відстоювати таку позицію: до вибору професії людина повинна ставитися серйозно та відповідально, розуміючи, що помилку, якої припустилися про цьому, пізніше досить складно виправити; інша підгрупа

буде відстоювати таку позицію: людина повинна спробувати себе скрізь, де вона хоче, щоб не «відсидіти» все життя в одній професії.

Завдання 44. Напишіть твір на тему «Вибір професії – перший крок у життя» (приблизно 250 слів).

ЗАНЯТТЯ 2

ДЕ Є ЛЮБОВ, ТАМ Є ЖИТТЯ

(М. Ганді)

I. ВВЕДЕННЯ В ТЕМУ: ІНФОРМАЦІЯ

II. ТЕКСТИ

III. СЛОВОТВІР

IV. ЛЕКСИКА

V. ФРАЗЕОЛОГІЯ

VI. ГРАМАТИКА

VII. СТИЛІСТИКА

VIII. МОВЛЕННЄВА ПРАКТИКА

Мета: ознайомити з характерними ознаками розмовного стилю мови; продемонструвати особливості пунктуації у безсполучникових реченнях; розкрити специфіку реалізації дієслівних категорій виду й часу у розмовному стилі мови;

розвивати вміння проводити словотвірний аналіз слів, утворювати нові слова за зразком, вживати однокореневі слова, різниця у значенні яких зумовлена наявністю префікса; розвивати вміння встановлювати значення полісемантичних слів, актуальне для аналізованого речення; розвивати вміння правильно сполучати слова; розвивати вміння встановлювати смислові зв'язки між частинами складного безсполучникового речення та правильно вживати знаки пунктуації в ньому; розвивати вміння та навички працювати з текстами соціально-культурологічного змісту, знаходити інформацію відповідно до теми висловлювання;

прищеплювати повагу до представників протилежної статі, виховувати шанобливе ставлення до почуттів інших людей, формувати готовність до активної участі в суспільному житті.

I. ВВЕДЕННЯ В ТЕМУ ІНФОРМАЦІЯ

Протягом життя кожна людина обов'язково зустрічається з такими почуттями як симпатія, закоханість, кохання. Унікальний триденний фестиваль опери Siemens Festival Nights провів масове опитування, яке показало, що в середньому люди закохуються два рази в житті і хоча б раз у житті переживають невзаємне кохання.

Люди знають, що вони лише половина від цілого. Повз нас щоденно проходять тисячі людей, яких ми майже не помічаємо та одразу забуваємо про них. Але ось погляд затримався на комусь и все... відбувся електричний імпульс, увійшов у підсвідомість. Один лише жест – і ти розумієш, що це – кохання, що змінить усе твоє життя. Ти розумієш, що заради цієї людини ти здатен, якщо не на все, то принаймні на багато. Заради неї ти можеш змінити свої життєві принципи, заплющити очі на недоліки коханої людини і сприйняти її такою, якою вона є насправді.

Люди, де б вони не знаходились, постійно шукають спілкування з представниками протилежної статі. Нові приємні знайомства надають людині впевненості в своїх силах, а жінкам до того ж – чарівної вроди та загадковості. Кохання робить людину вродливою, змушує сяяти зсередини. Кохання знімає стрес і посилює імунітет.

Тож закохуйтесь і будьте коханими!

Завдання 1. Прочитайте подані нижче афоризми про кохання.

1) Любов виникає з любові; коли хочу, щоб мене любили, я сам перший люблю (Г. Сковорода).

2) Троянда – як кохання, може завдати болю, якщо не вмієш її узяти (Л. Костенко).

3) Любов не залежить від нашої волі, приходить без нашої заслуги, щезає без нашої вини (І. Франко).

4) Любов – це насамперед відповідальність, а потім уже насолода (В. Сухомлинський).

5) Прийшла любов непрохана й неждана – ну як мені за нею не піти? (В. Симоненко).

6) В одній годині кохання – ціле життя (Оноре де Бальзак).

7) Той, хто тобі дійсно потрібен, не повинен відповідати твоїм вимогам. Він з'явиться і зруйнує все, і буде самим собою, таким, який є. І ти будеш любити його таким (Еріх Марія Ремарк).

8) Любов – це коли хочеш переживати з кимось всі чотири пори року. Коли хочеш бігти з кимось від весняної грози під всипаний квітами бузок, а влітку збирати ягоди і купатися в річці. Восени разом варити варення і заклеювати вікна від холоду. Взимку – допомагати пережити нежить і довгі вечори... (Рей Бредбері).

9) Бути коханим – це більше, ніж бути багатим, бо бути коханим – значить бути щасливим. (Тільє)

10) Незріле кохання каже: "Я кохаю тебе, бо ти мені потрібний". Зріле кохання каже: "Ти мені потрібна, бо я тебе кохаю" (Ерік Фромм).

II. ТЕКСТИ

Претекстові завдання

Завдання 2. Прочитайте нижчеподані сполучення з іменником КОХАННЯ, перекладіть їх рідною мовою та додайте власні приклади.

Справжнє...	Перше...	Зберігати...
Безкорисне...	Нерозділене...	Боротися за...
Взаємне...	Безоглядне...	Завойовувати...
Гаряче...	Неочікуване...	Втримати...
Палке...	Нестримне...	Знайти...

Завдання 3. Знайдіть спільнокореневі слова, об'єднайте їх у групи, встановіть їхнє значення.

Ідіот, залицятися, поклонник, претендувати, обраниця, кохати, нав'язливий, відгук, схильний, коханець, симпатичний, поклонятися, спроба, ідіотизм, пробувати, обирати, закоханість, ідіотський, залицання, симпатично, нав'язливо, кохання, обрання, претендент, залицяльник, нав'язати, обраний, закоханий, симпатія, коханий, поклоніння, відгукнутися, поклін, симпатизувати.

Завдання 4. Прочитайте текст 1, який ознайомить вас з поглядами різних людей на кохання.

ТЕКСТ 1. ЧИ ВАРТО БОРОТИСЯ ЗА КОХАННЯ?

Чудово, коли кохання взаємне. А що робити, коли твій обранець чи обраниця не відповідають на твої почуття? Мовчки піти, звільнивши місце успішнішому суперникові, чи боротися з усіх сил, робити все можливе, щоб завоювати, зберегти, втримати?

Думка чоловіків

В'ячеслав, 33 роки, тренер:

- А хто гарантує, що те, за що ви боретеся, - дійсно кохання? Ніхто. Ви витратите сили, енергію, буває, навіть гроші, зіпсуєте нерви собі та іншим, а вже через кілька років зрозумієте, що не можете бути разом. Ні, боротьбу за міфічні почуття я вважаю ідіотизмом. Треба бути поруч з тією людиною, яка хочу бути з тобою. Не сподобався одній дівчині? Нічого, прийде інша і сама почне за тобою бігати.

Олег, 29 років, програміст:

- Якщо жінка каже «ні» – це завжди позначає «може бути». Будь-які залицяння відбуваються за певними правилами: чоловік усіляко домагається жінки, а вона вдає, що він зовсім їй нецікавий. І якщо ці правила порушити, то дівчина вирішить, що відсутність наполегливості свідчить про те, що вам просто непотрібна ця жінка. Я, наприклад, свою дружину вирішив завоювати будь-якою ціною. У неї було багато поклонників, та ще й яких! Був і професійний спортсмен, і успішний бізнесмен, і багатий німець. Але я не здавався – щодня зустрічав її після роботи з букетом, вранці листи про кохання електронною поштою надсилав, мамі її праску починив. Нарешті, вона з усіх претендентів мене обрала, хоча спочатку я думав, що мені з ними тягатися немає смислу.

Кирило, 24 роки, студент:

- Звичайно, варто! Як же ж інакше! Можливо, з часом суспільство сильно змінилося, але дещо, що було притаманне нашим пращурам, залишилось в крові у кожної сучасної людини. Споконвіку так було, що чоловік полює на мамонта, а жінка оберігає сімейне вогнище. І, незважаючи на емансипацію, більшість сімей заснована саме на цьому принципі. Також споконвіку чоловік боровся за жінку: спочатку брав силою, потім подвигами, воєнними справами та сміливістю. Так чому ж сьогодні постає це питання: боротися чи не боротися за кохання? Звісно, боротися: завойовувати, доводити собі та коханій, що ти воїн, який знає, що йому треба та як цього досягти.

Думка жінок

Олександра, 25 років, менеджер з реклами:

- Кохання приходить і відходить, а твоя внутрішня система цінностей завжди лишається з тобою. Наприклад, у моїй системі перше місце посідає почуття власної гідності. Не думаю, що я буду себе поважати після декількох спроб завоювати чоловіка, який мені сподобався. Та й взагалі, я вважаю, що

завойовувати – це справа чоловіків, але в жодному разі не жінок. Навіщо мені партнер, якого мені треба завойовувати? Я добре знаю собі ціну та хочу, щоб завойовували мене. Якщо ж я когось не влаштовую, то що ж, – скатертю дорога. А принижуватися, шукати зустрічі, телефонувати, пробувати привернути до себе увагу чи зацікавити – це не для мене. Крім того, я сумніваюся, що нормальному чоловікові, який звик усього досягати сам, сподобається нав'язлива жінка, що намагається взяти його нахрапом.

Євгенія, 54 роки, бухгалтер:

- Я вірю в долю. Якщо тобі відведено бути з коханою людиною, ти з нею будеш. Силоміць змінити щось не можна. Більше того, людина завжди отримує те, на що заслуговує. З часом добро чи зло відгукнеться в твоєму житті. Моя дочка декілька років зустрічалася з жонатим чоловіком. Я ніколи не схвалювала цей союз, пробувала вмовити доньку з ним розстатися. Але вона вперта, як баран. Її обранець згодом залишив дружину з дитиною та пішов до моєї доньки. Я одразу їй сказала, що нічого доброго з цього не вийде. По-перше, вона зруйнувала чужу родину, а це дуже підло. По-друге, якщо чоловік так легко забув про свою першу родину, то хіба можна бути впевненими, що він не забуде потім й другу? Усі так і вийшло. Через кілька років дочка з малою дитиною повернулися до мене, в нашу квартиру. Він їх покинув. Тепер дочка зрозуміла: на чужому горі щастя не збудуєш. Тож коли будете боротися за кохання, подивіться навколо: раптом ваша боротьба завдасть комусь шкоди?

Завдання 5. Дайте відповіді на питання до тексту 1.

- 1) Чи погоджуєтесь ви з думкою тренера? Яке його ставлення до кохання?
- 2) Яка думка про кохання у програміста? Як він досяг своєї мети?
- 3) Як ставиться до кохання студент? Чи не вважаєте ви його ставлення наївним?

4) Що ви думаєте про відношення до кохання Олександри? Як вона ставиться до кохання? Як треба ставитися до кохання?

5) Як ви розумієте слова бухгалтера: «На чужому горі щастя не збудуєш»? Чи знайшла її донька справжнє кохання? Чому?

6) Поясніть слова бухгалтера: «Людина завжди отримує те, на що заслуговує. З часом добро чи зло відгукнеться в твоєму житті»»

Завдання 6. Перекладіть нижчеподані речення рідною мовою. З виділеними словами та словосполученнями складіть речення.

1) Був і професійний спортсмен, і **процвітаючий** бізнесмен, і багатий німець.

2) Я думав, що мені з ними **тягатися** немає смислу.

3) Чоловік **усіляко** домагається жінки, а вона **вдає**, що він зовсім їй нецікавий.

4) **Споконвіку** так було, що чоловік полює на мамонта, а жінка оберігає сімейне вогнище.

5) І, **незважаючи на емансипацію**, більшість сімей заснована саме на цьому принципі.

6) **Та й взагалі**, я вважаю, що завойовувати – це справа чоловіків, але в жодному разі не жінок.

7) Крім того, я сумніваюся, що нормальному чоловікові, який звик усього досягати сам, сподобається нав'язлива жінка, що намагається **взяти** його **нахрапом**.

8) **Силоміць** змінити щось не можна.

9) **Через кілька років** дочка з малою дитиною повернулися до мене, в нашу квартиру

10) **З часом** добро чи зло відгукнеться в твоєму житті.

11) Її обранець **згодом** залишив дружину з дитиною та пішов до моєї доньки.

Завдання 7. Прочитайте текст 2 та розкажіть, що нового ви дізналися.

ТЕКСТ 2. ШІСТЬ РЕЧЕЙ ПРО СПРАВЖНЄ КОХАННЯ, ЯКІ ПОВИНЕН ЗНАТИ КОЖЕН

Кохання – сильне почуття, яке робить людину всесильною, окрилює і заряджає. Знайти справжнє кохання мріє кожен, але не всі його знаходять.

Любов відгукується тільки на любов. І це почуття слідує за своєю подобою. Чим більше любові ви можете подарувати, тим більше ви отримаєте у відповідь. Чим добріше ваше серце, тим більше шансів, що ви знайдете того, кого шукаєте.

Вашій увазі шість речей про справжнє кохання, які повинен знати кожен.

1. Любов до самого себе – найкращий спосіб повернути справжні почуття

Любіть себе всім своїм серцем: за те, ким ви стали і ким не змогли стати. Будьте ласкаві до себе, і весь світ протягне вам руку допомоги. Якщо ви не можете проявити по відношенню до себе ці почуття, ви не отримаєте це ні від кого навколо. І навіть якщо хтось зробить це, то любов не триватиме довго. Це почуття так не працює. Любов приходить лише до тих, хто може сам нагородити себе нею.

«Найстрашніше – це прийняти себе повністю», – Карл Густав Юнг.

2. Ця любов не полягає в тому, щоб знайти частину себе в комусь іншому

Ви повинні зрозуміти, що ви є цілісною особистістю без кого-небудь. І чим більше ви вчитеся любити і приймати себе, тим більше ви будете знати, що це правда. Вам справді не потрібна інша людина, щоб ви могли відчути себе цілісним і завершеним. Вам потрібен лише той, з ким ви можете поділитися своїм багатим внутрішнім світом. Справжня любов полягає не в тому, щоб знайти свою другу половинку або відсутню частину в іншій

людині. Правда в тому, що ви повинні просто розширити свій світ і поділитися ним з коханою людиною.

3. Любов всього вашого життя – ви самі

Навіщо шукати щось, що вже є в вас самих? Справжня любов починається з вас. Любов до життя – це ні що інше, як ви. Усередині вас тепер знаходиться вся любов, якої ви потребуєте. Не потрібно шукати ці почуття зовні. Любов, яку ви отримуєте в першу чергу від себе, буде не чим іншим, як проекція ваших почуттів. І ви можете ділитися нею з іншими.

«Життя – це просто дзеркало, і те, що ви бачите там, ви повинні спочатку побачити всередині себе», – Уоллі Амос.

4. За справжню любов не ведуть битв

Ви часто могли чути таку фразу, як «Якщо ви дійсно любите когось, ви повинні боротися за ці почуття і за цю людину». Але все не так. Якщо вам потрібно «боротися» за чийсь любов, це означає, що вона того не варта. Це не справжні почуття. Це не любов.

«Боротися» і «любити» – дві протилежні речі, і ви можете слідувати лише одним шляхом. Ви не можете втілити в життя одночасно два пункти.

5. Справжня любов не вимагає зусиль

Справжня любов завжди легка. Вона тече, немов бурхлива річка, яка сама знає, що їй потрібно. Все відбувається природно. Там, де є справжня любов, відсутня така річ, як контроль. У ньому немає необхідності. Це почуття не потребує зусиль. Вам не потрібно утримувати когось поруч, якщо любов справжня. Відпадає необхідність в критиці, засудженні, ревнощах, почутті провини або будь-якому іншому негативному факторі. Любов – це чисте і легке відчуття. Їй це не потрібно.

«Справжня любов не приходить, якщо ви навчилися бачити ідеальні риси в людині. Вона приходить лише тоді, коли ви розумієте, як приймати всі недоліки», – Джейсон Джордан.

6. Ця любов не вимагає прихильності

Любов повинна робити те, що вона вважає за потрібне. А все, що їй потрібно – це розуміння і відсутність у взаємних вимогах. Любов ніколи не вимагає від партнерів чого-небудь. Їй не цікавий будь-хто або що-небудь. Там, де витає це почуття, немає прихильності. Тому що там, де є прихильність, немає любові. Це дві речі, які не уживаються разом.

«Мудрі люди не допускають прихильності. Біль присутній лише у тих, хто прив'язаний один до одного», – Мохіто Місра.

Це і є справжня любов. Багато хто чув про це, але тільки деякі з них дійсно пережили це світле почуття.

<https://ukr.segodnya.ua/lifestyle/psychology/shest-veshchey-ob-istinnoy-lyubvi-kotorye-dolzhn-znat-kazhdyy>

Завдання 8. Прочитайте висловлювання людей, у яких вони виражають своє відношення до шлюбів, де подружжя має велику різницю у віці.

Павло, 24 роки, веб-дизайнер:

- Особисто мені на пари, де чоловік старший за дружину років десь на 15 і більше, дивитися огидно. На мою думку, все це – виключно задля зиску. Як може молода вродлива дівчина кохати чоловіка, який її у батьки годиться?! Річ у тім, що не любить вона його зовсім. Їй подобаються його гроші. І чим багатше буде рибка, тим більше молодих красунь захочуть її зловити. Сучасним дівчатам не соромно продавати своє тіло та свою молодість. Адже замість того вони отримують забезпечене існування: брендові ганчірки, коштовні цяцьки, великі будинки та машини. Я не суддя та звинувачувати нікого не хочу. Мабуть, їх можна зрозуміти. Життя сьогодні дуже дороге, тяжке, хочеться забезпечити не лише власне майбутнє, а й майбутнє своїх дітей. Заради цього можна й потерпіти

*В. Пукирев.
«Нервний шлюб»*

поруч з собою багатого похилого чоловіка. Впевнений, що знайдуться люди, які з піною в роті будуть доводити, що я неправий, що розрахунок тут ні до чого. Але я в це не вірю. Принаймні мені такі не зустрічалися. Також не зустрічалися й пари, де дружина значно старша від свого чоловіка. Лише серед відомих людей. Але в них свої таргани в голові.

Микола, 32 роки, будівельник:

- Різниця у віці добре лише тоді, коли чоловік старший за жінку, але не навпаки. У чоловіка природою закладене кохання до молоденьких дівчат. Тому родина, де чоловік старший, з самого початку успішніша, ніж шлюб однолітків. Для дорослого чоловіка молода дружина завжди буде лишатися молодою. Йому – 30, їй – 20, йому – 40, їй – лише 30. Відповідно й бажання знайти молодшу та вродливішу у нього буде з'являтися рідше, ніж у чоловіка, одруженого з одноліткою. Тому шлюб, де дружина старша за чоловіка, з самого початку приречений до розлучення. Хлопець шукає в зрілій жінці досвід, розкутість, знання життя. Але дуже швидко йому це почне приїдатися. Подорослівши, чоловік, дивлячись на свою розумну та досвідчену, але зів'ялу дружину, починає тягнутися до краси, свіжості та наївності молодості, на тлі якої, до речі, він легко самостверджується. Молодій дівчині багато не треба: її здатен зачарувати вік, достаток, знання життя. З дорослими жінками набагато складніше: вони краще знаються на людях, вимоги у них вищі. З молодою дівчиною чоловік почувається героєм і захисником, а з дорослою жінкою – дитиною. А це нікому не подобається.

Олена, 36 років, домогосподарка:

- Мій чоловік старший за мене на 14 років. На ґрунті різниці у віці у нас завжди був лише один камінь спотикання – різні інтереси. Він дорослий чоловік, який багато чого бачив у життя, скажу по правді, нагулявся та навеселився, очікував від сімейного життя спокою та відпочинку. Я ж, молода дівчина, яка щойно закінчила університет, хотіла зовсім іншого. Я бачила наше дозвілля шумним, у великій компанії друзів, з походами на

танці та поїздками за місто. До спільного знаменника наші бажання звести було складно. Йому було нецікаво з моїми друзями, у їхньому товаристві він почувався навченим досвідом старцем. Мені було нудно з його друзями. Звичайно у нас виникали суперечки, незадоволення, конфлікти. Але згодом все змінилося: ми звикли один до одного та знайшли компроміс. А зрештою різниця у віці ніколи не заважала нашому подружньому життю.

Вікторія, 25 років, фармацевт:

- Хлопці ростуть та розвиваються повільніше, ніж дівчата, це вже давно відомо. Дівчина в 20 років значно розумніша від свого однолітка. Товаришувати з однолітком – весело та цікаво. Зустрічатися – нудно. Про що мені може розповісти хлопець, у якого голові нісенітниця?! Він ще не сформувався як чоловік, не відбувся як особистість. Природно, я оберу дорослого чоловіка. У мене з чоловіком різниця у віці – 6 років. Коли ми познайомилися, він досить вигідно відрізнявся від моїх приятелів-однолітків. Своїм знанням життя, ерудицією, моральною позицією, достатком, врешті-решт. На той час ми усі вчилися та перебивалися з хліба на воду. А він працював. Я закохалася в нього відразу. Впевнена, що вік був не останнім, а може, навіть й головним фактором, що привернув мене до мого чоловіка.

Завдання 9. За допомогою словника та контексту перекладіть нижчеподані слова та словосполучення.

Задля зиску	Годитися в батьки
З піною в роті доводити	Камінь спотикання
Знайти компроміс	Перебиватися з хліба на воду
Тягнутися до краси та наївності	Брендові ганчірки
молодості	Коштовні цяцьки

Завдання 10. Складіть речення з поданими нижче словами та словосполученнями.

Огідно + кому + що робити

Соромно + кому + що робити

Ні до чого

Згодом

На ґрунті + чого

Сказати по правді

Звести до спільного знаменника

Насправді

Завдання 11. Дайте відповіді на питання.

1) Як ви розумієте вираз «виключно задля зиску»? Як веб-дизайнер Павло оцінює шлюб, де чоловік значно старший за дружину?

2) Що будівельник Микола думає про різницю у віці між подружжям? Чи погоджуєтеся ви з ним, що «шлюб, де дружина старша за чоловіка, з самого початку приречений до розлучення»? Свою позицію аргументуйте.

3) Як склалися відносини між домогосподаркою Оленою та її чоловіком, який старше за неї на 14 років? Чи змогли вони подолати перешкоди на шляху до створення щасливої родини?

4) Чому фармацевт Вікторія не обрала собі в чоловіки однолітка? Що вона цінує в чоловіках?

Завдання 12. Прочитайте речення. Передайте їхній зміст іншими словами.

1) На мою думку, все це – виключно задля зиску. Як може молода вродлива дівчина кохати чоловіка, який її у батьки годиться?!

2) Впевнений, що знайдуться люди, які з піною в роті будуть доводити, що я неправий, що розрахунок тут ні до чого. Але я в це не вірю. Принаймні мені такі не зустрічалися.

3) У чоловіка природою закладене кохання до молоденьких дівчат. Тому родина, де чоловік старший, з самого початку успішніша, ніж шлюб однолітків.

4) Відповідно й бажання знайти молодшу та вродливішу у нього буде з'являтися рідше, ніж у чоловіка, одруженого з одноліткою. Тому шлюб, де дружина старша за чоловіка, з самого початку приречений до розлучення.

5) Подорослівши, чоловік, дивлячись на свою розумну та досвідчену, але зів'ялу дружину, починає тягнутися до краси, свіжості та наївності молодості, на тлі якої, до речі, він легко самостверджується.

6) З дорослими жінками набагато складніше: вони краще знаються на людях, вимоги у них вищі. З молодого дівчиною чоловік почувається героєм і захисником, а з дорослою жінкою – дитиною.

7) На ґрунті різниці у віці у нас завжди був лише один камінь спотикання – різні інтереси. Він дорослий чоловік, який багато чого бачив у житті, скажу по правді, нагулявся та навеселився, очікував від сімейного життя спокою та відпочинку.

8) Я бачила наше дозвілля шумним, у великій компанії друзів, з походами на танці та поїздками за місто. До спільного знаменника наші бажання звести було складно.

9) Але згодом все змінилося: ми звикли один до одного та знайшли компроміс. А зрештою різниця у віці ніколи не заважала нашому подружньому життю.

10) Товаришувати з однолітком – весело та цікаво. Зустрічатися – нудно. Про що мені може розповісти хлопець, у якого голові нісенітниця?! Він ще не сформувався як чоловік, не відбувся як особистість.

III. СЛОВОТВІР

Завдання 13. Уточніть за словником значення дієслів з основою СТУПАТИ. Прочитайте речення та перекладіть їх рідною мовою.

Вступати – вступити
Виступати – виступити
Відступати – відступити
Обступати – обступити
Підступати – підступити
Проступати – проступити

Поступати – поступити
Наступати – наступити
Уступати – уступити
Переступати – переступити
Приступати – приступити

- 1) І **вступив** могутий Ігор В стремено ногою (С. Руданський).
- 2) Не довіряючи очам, він **вступив** у човен (П. Мирний).
- 3) Микола.. теж **вступає** в університет, тільки не на літературний, а на біологічний факультет (Г. Тютюнник).
- 4) Павлусь **вступив** на бібліотечні курси (О. Донченко).
- 5) Здивовано **виступає** з натовпу.. Мануйло (О. Гончар).
- 6) Та й я ж ніколи не **виступав** на сцені (Леся Українка).
- 7) Оторопілий від слів сестри, Саїд Алі задки **відступав** з кімнати хворої (І. Ле).
- 8) Побачивши Сагайдачного, козаки **обступили** його, так що їхати було неможливо (О. Маковей).
- 9) Народ **обступив** машину з усіх боків (О. Довженко).
- 10) **Підступали** до стола люди (І. Нечуй-Левицький).
- 11) Ззаду Огея сторожко **підступає** навшпиньках мале дівчатко (О. Досвітній).
- 12) Пил набивався мені до рота й до носа, піт **проступав** і крізь сорочку (Ю. Яновський).
- 13) На лобі владики білів полотняний завій, на якому вже **проступила** кров рани (О. Ільченко).

14) Ніколи ще не танцював Василь з такою насолодою й радістю. Заклавши праву руку за голову, а лівою взявшись у боки, здавалось, не **поступав** — линув над селом (О. Довженко).

15) На другий день женуть наші пастухи худобу на пасовисько, а там панські слуги: «Марш відси, се панське пасовисько, не смій і ногою **поступити** сюди!» (І. Франко).

16) Івась устав, хотів іти на місце та **наступив** на ногу дідові (П. Мирний).

17) Оріховська під партою **наступила** Дарці на черевик (І. Вільде).

18) Горпина ж була таки старіша.. та й **уступати** не любила (Г. Григоренко).

19) Диво дивне сталося з Йосипом: то бувало нікому на світі не **уступить**, не послухає нікого, а то хоч у вухо бгай (П. Мирний).

20) Рубін.. бачив, як, **переступаючи** через калюжі, по стежці відходила Мар'яна (І. Сенченко).

21) Ця мова нітрохи Петра не заспокоїла. Він м'явся, червонів, **переступав** із ноги на ногу (Л. Мартович).

22) Час **приступати** до діла (І. Нечуй-Левицький).

23) З понеділка Анатолій уже **приступив** до своїх обов'язків начальника дільниці шахти «Велетень» (О. Гуреїв).

Завдання 14. Замість пропусків вставте одне з поданих вище дієслів, що необхідне за змістом речення.

1) Майже всі мої друзі в цьому році... в університети.

2) В транспорті молоді люди повинні завжди ... місце літнім людям.

3) Олег пішов зі сцени, ... місце наступному доповідачеві.

4) Я не помітив на підлозі твої окуляри, тому й ... на них.

5) Оксану, яка щойно вийшла з аудиторії після екзамену, ... однокурсники та почали питати, як усе минулось.

- 6) Сьогодні театрі ... відомий піаніст.
- 7) Завтра ми ... виконувати нове замовлення.
- 8) Я підійшов дуже близько, охоронець побачив мене, тому ... було пізно.
- 9) Ми розробили план, тепер ви маєте ... до його виконання.
- 10) Ця річка така маленька, що я можу її навіть...
- 11) Мене турбує екологія нашого міста, тому я ... в спілку «Захистимо природу рідного краю».
- 12) Коли кров... на сорочку, я зрозумів, що його поранено.
- 13) Я пообіцяв, що ніколи в житті не ... поріг цього будинку.
- 14) Вода ... майже до самого будинку.
- 15) Ми відпочили та ... далі.

Завдання 15. Знайдіть у словнику складні слова, першою частиною яких є словоформа ОДНО-. Вживаючи словоформу ОДНО-, від поданих нижче слів утворіть нові (іменники чи прикметники) та перекладіть їх рідною мовою.

Поверх	Образність	Час
Курс	Партійність	Голос
Клас	Сторонність	Бік

Завдання 16. Прочитайте речення. Визначте значення префікса ПРИ-. Назвіть 3-4 дієслова з цим префіксом у кожному значенні.

- 1) Олена пришила гудзик до плаття.
- 2) Ми прийшли до бабусі.
- 3) Я придбав цю книгу в магазині.
- 4) В кінці літа я приїду в Одесу.
- 5) Він прикрив вікно, тому що було холодно.
- 6) Олег притягнув хлопця до себе й поцілував.

- 7) Треба приклеїти одну пелюстку до квітки.
- 8) Прислухайтесь, як соловей співає.
- 9) Діти прилетіли в Італію
- 10) Він придбав цей будинок собі
- 11) Він прив'язав собаку до дерева.
- 12) Спочатку м'ясо треба присолити.
- 13) Ви тільки придивіться: яка вона вродлива дівчина.

Завдання 17. Від нижчеподаних дієслів утворіть нові за допомогою префікса НА- та постфікса –СЯ. Поясніть, яке значення надає дієслову префікс НА- разом з постфіксом –СЯ. Визначте стилістичне та емоційно-експресивне забарвлення цих дієслів. Закінчіть речення, вживаючи потрібне за змістом дієслово з префіксом НА- та постфіксом –СЯ.

Їсти	Їздити	Милувати	Слухати
Гуляти	Сидіти	Радіти	Купити
Говорити	Бігати	Тішити	Лежати
Пити	Читати	Веселити	Працювати

- 1) Діти так ..., що сорочки були мокрі.
- 2) Ми так ..., що не могли на їжу вже дивитися.
- 3) Вона дуже часто заглядала в дзеркало: ніяк не могла на себе...
- 4) Я вже так ... по різних країнам, що хочу якийсь час побути на батьківщині.
- 5) Це дитя таке миле, що я ніяк не можу ..., граючи з ним.
- 6) Сьогодні не було часу поговорити, але, сподіваюсь, ми якось сядемо та ...
- 7) Спортсмени так ... сьогодні, що ледве волочили ноги.

IV. ЛЕКСИКА

Завдання 18. Ознайомтеся з інформацією про дієслова ЗДАВАТИСЯ – ЗДАТИСЯ, УЖИВАТИСЯ – УЖИТИСЯ та ГОДИТИСЯ. Визначте їхнє значення та особливості керування.

ЗДАВАТИСЯ – ЗДАТИСЯ (1)

+ **кому, чому, куди:** припиняти опір, визнавати себе переможцем.

Олесь відчув, що зараз він програє цей раунд, і здався суперникові.

Поранений солдат підняв руки та здався в полон.

+ **на кого, на що:** піддаватись на що-небудь, покладатись, надіятись, посилатись.

Дивно, що директор взявся робити це особисто, я гадав, що він завжди здається на свого помічника.

Я здаюся на ваш розсуд. Нехай все буде так, як ви вирішите.

Якщо він хотів довести свою правоту, то посилався на класиків літератури.

Коли треба було виправдати якусь помилку, Тамара завжди здавалася на поганий зір.

+ **кому:** бути переданим іншій людині для користування.

Цей магазин здається на три місяці.

ЗДАВАТИСЯ – ЗДАТИСЯ (2)

+ **кому, ким, чим:** мати в чийсь уяві той чи інший вигляд, справляти на когось якесь враження.

Він здавався мені старцем, якого життя потрїпало з усіх боків.

☆ Може вживатися для вираження невпевненості в чомусь, припущення чогось.

Здавалосьь, він ніколи не закінчить цю справу.

УЖИВАТИСЯ – УЖИТИСЯ (1)

+ **ким, де, як:** мати застосування, використовуватися.

Прислів'я та приказки досить часто вживаються в сучасних газетних текстах.

Вздовж стін [світлиці] стоять широкі ослони, застелені різнобарвними, дуже красними килимцями місцевого виробу (властиво, плахти, котрі уживаються жінками як спідниці) (М. Коцюбинський)

УЖИВАТИСЯ – УЖИТИСЯ (2)

+ з **ким**: звикати до когось, налагоджувати мирне життя.

Я поступово вживався з моїм сусідом по кімнаті.

Через рік вона розійшлася, бо не вжилася з чоловіком.

+ **де, у що**: пристосовуватися, звикати до нових умов.

Людам з села іноді дуже важко вжитися у великому місті.

Я поступово вживаюся у новий колектив.

+ з **чим**: взаємодіяти з чим-небудь.

У ньому мужня душа уживається з хоробрим серцем.

ГОДИТИСЯ (1)

Я годжуся

Ти годишся

Він/вона годиться

Ми годимося

Ви годитеся

Вони годяться

+ **на що, куди**: бути на що-небудь, для чого-небудь придатним; задовольняти певні вимоги.

Люди казали, що в свої 9 років я вже в няньки годжуся.

Погане, дурне, ледащо не годиться ні на що!

Доречно, доцільно, варто, так прийнято, такий звичай.

Весілля одкладати на довгий час зовсім не годиться (І. Нечуй-Левицький)

Катруся стояла, соромливо опустивши голову, коло печі й колупала пальцем комин. Так теж годилося робити, коли сватають (О. Іваненко)

В батьки (сини, матері і т. ін.) годиться + хто кому: про велику різницю в віці.

Для годиться: для порядку, заради пристойності; про людське око.

Як годиться: як належить, як слід, як личить.

ГОДИТИСЯ (2)

Я годжуся

Ти годишся

Він/вона годиться

Ми годимося

Ви годитеся

Вони годяться

+ **кому з ким, з чим, на кого, на що:** давати згоду, погоджуватися з чиею-небудь думкою, поділяти чийсь погляд, миритися.

Чи завжди ваш колега годиться з вашими ідеями?

З Романом не могла [Стефанія] наговоритися, головно про жіночу справу. Роман зовсім годився на її думки, а вона на його (О. Маковей).

Як же нам тепер годитись, А чи битись, чи миритись? (І. Манжура)

Завдання 19. Ознайомтеся із значенням прикметників **УСПІШНИЙ, ЗАМОЖНИЙ, РОЗКІШНИЙ**. Наведіть свої приклади з цими прикметниками.

УСПІШНИЙ (-а, -е, -і)

який супроводжується або завершується успіхом, дає позитивні наслідки

... ідея, ... лікування, ... вистава, ... план

ЗАМОЖНИЙ (-а, -е, -і)

який володіє значними матеріальними цінностями, має велике майно; багатий

... країна, ... чоловік, ... підприємці, ... люди, ... господарство

РОЗКІШНИЙ (-а, -е, -і)

1) який відзначається розкішшю, багатством оздоблення, коштовністю і т. ін.

...будинок, ...сукня, ...кабінет, ...зала

2) який супроводжується великими витратами грошей, марнотратством

...життя, ...бенкет, ...весілля

3) щедрий на природні багатства

...край, ...сад, ...земля

4) який відзначається красою, пишністю, яскравістю

...волосся, ...коси, ...погода, ...голос

5) який задовольняє найвищі естетичні вимоги, смаки

...пісні, ...картини, ...фігура

Завдання 20. Пригадайте значення дієслів НАМАГАТИСЯ, ПРОБУВАТИ, ПРАГНУТИ. Закінчіть речення, вживаючи одне з цих дієслів, що найбільше відповідає змісту речення.

1) Наш країна ... жити в мирі та злагоді з іншими країнами світу.

Я ... жити дружньо з моїми сусідами.

2) Вона ... довести, що досконалість не має межі.

Я ... переконати його не плавати в холодній воді.

3) Людство ... розгадати таємниці природи.

Діти ... дізнатися, в якому настрої сьогодні батько.

4) Вона вже годину... тобі докричатися.

5) Я хочу ... усі страви.

6) Жінка ... посміхатися, але їй це погано вдається.

7) З самого дитинства він...бути відомим.

8) Він ... мене на головну роль у виставі.

V. ФРАЗЕОЛОГІЯ

Завдання 21. Прочитайте нижчеподані речення та перекладіть їх рідною мовою. Поясніть значення виділених виразів, складіть з ними речення.

1) Маму поцілуй за її поцілунок і попроси, щоб не застуджувалась та не **псувала собі нервів** (М. Коцюбинський).

2) Чи варто **псувати собі** через нього **нерви**? (О. Донченко).

3) Поклали визволити їх (товаришів) **будь-якою ціною** (М. Олійник).

4) В житті і духовному розвитку людини **перше місце посідає** мистецтво і література.

5) Він завжди прагнув **посісти перше місце** серед своїх однолітків.

6) У товаристві Наталя поводитися просто. Дружила однаково зі всіма .. дівчатами, не цуралася хлопців, але **ціну собі знала**, уміла кожного поставити в належні рамки (Ю. Збанацький).

7) Власне кажучи, я і зараз не збагну, в чому тут драма. Ну і поїхали собі додому. **Скатертю дорога!** (А. Головка)

8) Якщо вже Олесь задумав щось робити, то переконати його відмовитись від цього було неможливо: він був **упертий, як баран**.

9) Порадились пан Іван з панією Ганною,.. як їй **подать руку** у її долі тяжкій (П. Куліш).

10) Ось і **зловила** вона свою **золоту рибку**: Петро обіцяв одружитися.

11) Коли я мав сумнівну приємність бачити тебе востаннє, ти **з піною на губах стверджував**, немов саме з моєї вини всі в інституті почали тупцювати на місці (Ю. Шовкопляс).

12) Заважала (Наталці) дівоча соромливість перед людиною, що **годилася б їй у батьки** (С. Добровольський).

13) Треба було «вживатися» в життя підприємства, звикати, «притиратися» і **зводити до одного знаменника** колишні уявлення з дійсністю (В. Козаченко).

14) З ним не було про що говорити, бо в нього лише **таргани в голові**.

VI. ГРАМАТИКА

Завдання 22. Прочитайте складні безсполучникові речення. У кожному з них встановіть смислові відношення між частинами. Спробуйте замінити безсполучникові речення сполучниковими та прослідкуйте, як змінилась експресивність речень.

1) Але я не здавався – щодня зустрічав її після роботи з букетом, вранці листи про кохання електронною поштою надсилав, мамі її праску починив.

2) Також споконвіку чоловік боровся за жінку: спочатку брав силою, потім подвигами, воєнними справами та сміливістю.

3) Звісно, боротися: завойовувати, доводити собі та коханій, що ти воїн, який знає, що йому треба та як цього досягти.

4) Якщо ж я когось не влаштовую, то що ж, – скатертю дорога.

5) Тепер дочка зрозуміла: на чужому горі щастя не збудуєш.

6) Тож коли будете боротися за кохання, подивіться навколо: раптом ваша боротьба завдасть комусь шкоди?

7) Молодій дівчині багато не треба: її здатен зачарувати вік, достаток, знання життя. З дорослими жінками набагато складніше: вони краще знаються на людях, вимоги у них вищі.

8) Але згодом все змінилося: ми звикли один до одного та знайшли компроміс.

Завдання 23. Прочитайте текст 1. Зіставте висловлювання В'ячеслава та Олега. Зверніть увагу на вид дієслів. У висловлюванні В'ячеслава вжиті переважно дієслова доконаного виду в формі майбутнього часу, а у висловлюванні Олега переважають дієслова недоконаного виду теперішнього часу. Скажіть, що хочуть передати мовці за допомогою форм дієслів.

Спробуйте замінити в першому висловлюванні форму майбутнього часу доконаного виду формою теперішнього часу недоконаного та скажіть, як змінюється зміст висловлювання.

VII. СТИЛІСТИКА

Розмовний стиль мовлення

Функція - обмін інформацією, думками, враженнями, прохання чи надання допомоги, виховний вплив, засіб невимушеного спілкування.

Сфера використання – усне щоденне спілкування

В побуті, у родині, на виробництві.

Підстилі: розмовно-побутовий і розмовно-офіційний.

Жанри: бесіда, приватний лист.

Характеристики: безпосередня участь у спілкуванні, усна форма спілкування, неофіційність стосунків (неформальність), невимушеність спілкування, невідповідність до спілкування, уживання несловесних засобів (логічних наголосів, тембру, паузи, інтонації), уживання позамовних чинників (поза, рухи, жести, міміка), емоційні реакції, потенційна можливість відразу уточнити незрозуміле, закцентувати ГОЛОВНЕ.

Лексичні особливості: широко використовується загальноповсякденна, передусім побутова, лексика і фразеологізми (прислів'я, приказки, «крилаті» слова і вислови), які відображають повсякденні потреби мовців.

Граматичні особливості: використовуються речення різного типу, починаючи від однослівних і до найбільш розгорнутих складних конструкцій; уживаються найрізноманітніші структури власне неповного речення, еліптичного, також і незакінченого, обірваного: (*Куди?* (пор.: *Куди*

ти йдеш?; Куди йдеш?)-, Де?; Чому?; Скільки?); функціонують речення різного модального спрямування; поширені неускладнені прості речення, тобто речення, які, зокрема, не мають у своєму складі дієприкметникового, прикметникового чи дієприслівникового звороту; активно вживаються вставні чи вставлені одиниці: *мабуть, на щастя, мені здається, я думаю та ін.*; широко вживаються речення із звертаннями та вітальними й прощальними словами і сполученнями слів: *Мамо, прошу вас! Добридень!, Доброго ранку!, На добраніч!, Спокійної ночі!* та слова-речення: *Так!, Ні!, Невже?, Невже?, Хіба?, Геть! ‘, Алло!* тощо;

Завдання 24. Дайте відповіді на питання.

- 1) Яке основне призначення розмовного стилю?
- 2) Які мовні особливості розмовного стилю?
- 3) Які слова та фразеологізми розмовного стилю ви зустрічали в текстах заняття? Якого стилістичного забарвлення вони надають мовленню?
- 4) Які ознаки розмовного стилю ви помітили в текстах заняття?

VIII. МОВЛЕННЄВА ПРАКТИКА

Завдання 25. Прочитайте текст.

**ПРИНА САВЧУК. «НЕРІВНЕ КОХАННЯ»: ЛЮБОВ, ЯКА НЕ МАЄ
МЕЖ**

*Найгірший із нерівних шлюбів –
це нерівний шлюб двох сердець.*

Н. Шамфор

«Я закохалася», – почула нещодавно від своєї подруги. Але чомусь радості на її обличчі я не помітила. «Розумієш, він набагато старший за мене», – продовжила свою сповідь вона. «Турботливий, ніжний, у нас неймовірно взаєморозуміння та тяга один до одного».

Так у чому проблема, я не могла зрозуміти. І що значить «набагато старший»? Для когось і 5 років велика різниця, а комусь різниця у 15 років цілком нормальна. А все просто: що ж скажуть люди?! Чи приймуть цей вибір батьки? І хоч явище таких нерівних стосунків не нове для нас, стереотипи все ж таки залишилися.

Різниця у віці? Яка різниця!

Колись моя шкільна вчителька сказала, що ідеальна різниця між чоловіком та жінкою – 5 років. Адже, як вона постійно наголошувала, хлопці відстають у розвитку на кілька років. З таким розумінням я і росла, помічаючи з роками, що мені простіше знайти спільну мову зі старшими чоловіками. А от з однолітками взагалі нецікаво. Повертаючись до різниці у віці, скажу, що у коханні вік втрачає значення. І тут у кожного своє: комусь комфортно з молодшими чоловіками, комусь з однолітками, комусь – із досвідченими. Що ж каже статистика? Виявляється, кожен шостий шлюб в Україні укладається між людьми, різниця у віці яких сягає 15-20 років. Тому, як на мене, єдина причина, яка може стати на заваді щастю «нерівного» шлюбу – це страх.

Якщо зануритися в історію, у всі часи шлюби, де чоловік старший за дружину, були нормою. Тоді більшість таких союзів створювалися за розрахунком. Так об'єднували відомі прізвища, статки, політичні інтереси – блага, які не дуже стосуються високих почуттів. Та й молодих дівчат не запитували, чи хочуть вони заміж за дорослого чоловіка. Ситуація трішки змінилася у роки перших п'ятирічок, коли уряд узяв курс на зростання народонаселення, ускладнення процедури розлучення та заборону абортів. Сексуальна та психологічна тяга у шлюбі майже не бралася до уваги. Тому у суспільстві сформувалася думка, що чоловікові похилого віку соромно одружуватися з молодою жінкою.

Не відставали й у «нерівному коханні» й юнаки, які готові були кинути серце до ніг до старшої жінки. Ті, своєю чергою, теж були не проти відчутти

кохання молодого, пристрасного хлопчини. І такі стосунки часто доводилося приховувати.

Але у сучасному світі все змінилося, попри стереотипи та консервативні погляди на суспільну мораль. І відносини між чоловіками й жінками дещо змінилися. Жінку уже не сприймають, як додаток до чоловіка. І жінка не сприймає чоловіка, як того, хто збудує будинок, виростить сина і посадить дерево. Це вона й без нього може зробити. Обоє шукають споріднену душу.

Любов чи розрахунок?

Однією з причин, чому жінки обирають старших чоловіків, називають корисливість. І цього не заперечиш, бо таке явище поширене. Як показує практика, в основному молоді дівчата віддають перевагу забезпеченим партнерам. Але що поганого у прагненні вибрати успішного чоловіка, який зможе забезпечити свою родину? І неважливо скільки твоєму обранцю років.

Психологи кажуть, що такі стосунки можуть свідчити про те, що у старшому чоловікові дівчина знаходить дбайливого покровителя, опікуна. Так вона компенсує нестачу батьківської любові.

Існує думка щодо чоловіків, що стосунки із молодого панянкою – це спосіб самоствердження. Від страху старіння вони шукають ту, з ким відчуватимуть себе знову «юним орлом». Американський дослідник цієї проблеми Деніз Донеллі «нерівні стосунки» пояснює із точки зору фізіології. На його думку, звичайні у нашому розумінні подружні пари не живуть статевим життям, бо з віком дружин не тягне до любовних ігор. Водночас кожен шостий чоловік літнього віку зізнався, що має зв'язок на стороні й не збирається відмовлятися від сексу навіть на восьмому десятку.

Попри стереотипи, причиною «нерівного шлюбу» часто є саме кохання. Дівчата пояснюють, що чоловік у роках має життєвий досвід, сформовану особистість, певний авторитет і соціальний статус. Він уміє поводитися з жінкою та привернути її увагу. І не варто плутати такі стосунки зі

стосунками батька та доньки. Адже батько повчає свою дитину, виховує її. А чоловік дає поради, направляє у потрібне русло, допомагає розвиватися. Поруч із старшим чоловіком більшість дівчат і самі відчують себе дорослішими.

Старші батьки – розумніші діти

Як показують дослідження генетиків, чим старший чоловік, тим більша ймовірність того, що у нього народиться геній. Цю теорію підтверджують деякі особистості, які посідають визначне місце в історії людства. І їхні батьки були солідного віку. Наприклад, тато Оноре де Бальзака був старшим за його маму на 32 роки, Бернарда Шоу – на 17 років, Чайковського – на 18, Шопена – на 11, Енріко Фермі – на 14, а китайського мислителя Конфуція – на 54.

Нерівність душ – це гірше різниці у віці

Як і негативних прикладів, коли «нерівне кохання» не тривало довго, так і позитивних є досить багато. Це все залежить від цілей закоханих, від їхнього взаєморозуміння та спорідненості душ.

Нерівним називають не лише кохання, коли у пари велика різниця у віці, а й різний соціальний статус. Загалом, все, що відрізняє закоханих від прийнятих у суспільстві норм, називають мезальянсом.

Є багато прикладів «нерівних шлюбів» серед відомих людей. Один з таких – між «Міс Україна-2001» Олександрою Ніколаєнко та мільярдером Філом Раффіном. Одружилися вони у 2008 році, йому було 72, їй – 26. Всі говорили про вигоду такого шлюбу, але попри це, пара досі разом і має двох дітей.

Найбільші різниця у віці була у пари з Сомалі – 95 років. 113-річний Ахмед Мухамед Дорі на другій сотні життя відчув другу молодість і оженився на 17-річній дівчині.

Формула ідеального шлюбу

Психологи сходяться на думці, що ідеальним шлюбом все ж вважається, той, у якому чоловік старший за жінку. Пари, де чоловік на рік молодший жінки або ж старший за неї на 1-3 роки, розлучаються у два рази рідше порівняно з сім'ями, де чоловік старший на 9 і більше років. Пари, у яких чоловік молодший на 2 роки і більше, теж розлучаються досить часто.

Вчені навіть вивели формулу для ідеального шлюбу: вік чоловіка необхідно розділити на два і додати число сім – отримана цифра є віком його дружини.

Люблять не за щось, а всупереч

Але, як на мене, де є справжні почуття та бажання бути разом і вибудовувати стосунки, ніяка статистика та стереотипи не мають місця. Бо люблять не за щось, а всупереч. Всупереч рокам, соціальному статусу та думки оточуючих.

<https://uain.press/blogs/iryna-savchuk-nerivne-kohannya-lyubov-yaka-ne-maye-mezh>

Завдання 26. Як ви розумієте нижчеподані слова та сполучення слів?

Знайти спільну мову	Стереотипи
Стати на заваді	Консервативні погляди
Зануритись в історію	Суспільна мораль
Узяти курс на щось	Мезаньянс
Кинути серце до ніг	Відчувати себе «юним орлом»
Шукати споріднену душу	Відчути другу молодість
Мати зв'язок на стороні	

Завдання 27. Дайте відповіді на питання.

- 1) Що, на думку автора, може стати на заваді щастю «нерівного» шлюбу?
- 2) Як уклалися шлюби в давнину?
- 3) Як змінилися погляди на шлюб у сучасному світі? Як сприймають жінки чоловіків і навпаки?
- 5) Які основні причини «нерівних» шлюбів виокремлює автор?
- 6) Як аргументує «нерівні» шлюби американський дослідник Деніз Донеллі?
- 7) Яке ставлення генетиків до «нерівних» шлюбів?
- 8) Яка формула ідеального шлюбу, на думку психологів і на думку автора?
- 9) Чи погоджуєтеся ви зі словами «Найгірший із нерівних шлюбів – це нерівний шлюб двох сердець»? Свою позицію аргументуйте.

Завдання 28. Прочитайте текст.

ВАЛЕРІЙ ДРУЖБИНСЬКИЙ. НЕРІВНИЙ ШЛЮБ, АБО ЧИ БУВАЄ КОХАННЯ ДРУГОЇ СВІЖОСТІ?

В усьому світі бурхливо зростає кількість «нерівних шлюбів», коли чоловік набагато старший за свою дружину. Уявіть собі, подружжя прожило двадцять років, не сварилося, виростило дітей, знайшло нарешті стабільність. Аж ось одного разу за вечерею чоловік каже дружині: «Збери мої речі, я йду». «Як? Куди? Ти з глузду з'їхав?» — «Ні, — відповідає чоловік. — Я покохав іншу. Це рішення остаточне». І вмовляння марні. Хоч навколішках плазуй — він піде. Тому що там, куди він піде, на нього чекає неземне щастя з чарівною, юною, наївною дівчинкою, яка любить його, як ніхто у світі. Ось із нею й розпочне він друге життя. «Немає більшого дурня, ніж старий дурень» — таку репліку нерідко можна почути на адресу старого чоловіка,

що одружився з молодою. Але чи такий уже поганий і безперспективний нерівний шлюб?

У нього очі на захід сонця, а в неї — на світанок

У переказах про царів Давида та Соломона, у життєписах китайських імператорів неодмінно наявний один і той самий сюжет. Коли владика став старим і немічним, ночами до нього приходила юна дівчина. І тоді поруч зі свіжим, сповненим життя створінням ніч не здавалася старому такою страшною й холодною, та й старі кістки менше боліли... Сьогодні мало що змінилося: чимало зрілих чоловіків шукають собі молодих подруг, керуючись при цьому різними мотивами — одним потрібна лялечка, гарна річ, інших приваблює молодість, третім просто бракує дочки, а четверті безтямно закохуються.

Чим же продиктований такий учинок? Дехто вважає, що егоїзмом і безвідповідальністю. Гадаю, тут інше. В основі такого кроку найчастіше — дуже сильний страх. Страх безпомічності, старіння, смерті. Жінкам цього не зрозуміти: усвідомлення старості відбувається в них поступово. А в чоловіків — раптово, як осяяння. «Зайшов до аптеки, — розповів мені один мій колега, який усе молодився, — побачив скорченого старого з паличкою. Господи, та це ж я в недалекому майбутньому! І така мене охопила тривога, така загнаність... Розумієш, адже ні з ким цими думками не поділишся. У розмовах із чоловіками такі страхи вважаються виявом слабкості. Соромно в цьому зізнатися навіть самому собі».

Жити зі страхом не можна — все одно що зі скалкою в пальці. Від нього потрібно рятуватися. Як? Узятися за гантелі, ходити в басейн, кинути пити й курити? Так, можна. Та значно простіше (і, зазначу, приємніше) пов'язати себе з молодою жінкою. Фахівці називають це — «ідентифікуватися з жінкою, молодшою на 20—30 років». Тим паче це саме той вік у чоловіка, коли «біс у ребро». Задивлятися на молоденьких — це ще й спосіб самоствердження. Отож під цей страх швидко підшукується молода

жінка. Беруть будь-яку, навіть із панелі, приписують їй ангельські чесноти — і вперед! Головне, опинитися поруч із молоденькою і вмістити себе в її життєвий простір. І, знаєте, у такого старого страх минає. Фізично йому насправді кращає.

Що з приводу цього каже статистика? Виявляється, нині приблизно кожен шостий шлюб в Україні укладається між людьми, різниця у віці яких перевищує 15—20 років. «Нерівні шлюби» були дуже поширені й сто років тому, до революції. Та пізніше, у роки перших п'ятирічок, уряд узяв курс на зростання народонаселення, ускладнення процедури розлучення, заборони абортів. Сексуальна і психологічна гармонія шлюбної пари до уваги майже не бралася. Так у суспільстві сформувалася думка, що чоловікові похилих літ соромно одружуватися з молодого жінкою.

Тим часом помічено, що найкращий наречений для 20—25-річної дівчини — чоловік за сорок. У такому віці він, як правило, вже досяг становища в суспільстві, успіху в професійній діяльності, має житло і нагромадив сексуальний досвід. Не в тому сенсі, що опанував «на відмінно» техніку сексу, а в тому, що вміє звабити жінку, знає, як задовольнити її в ліжку. Це — всупереч поширеній думці, що чоловіки з віком байдужіють до сексу й молоду дружину пристаркуватого чоловіка очікує розчарування на шлюбному ложі.

Кількість таких шлюбів рік у рік зростає на три-п'ять відсотків. Чимало соціологів стверджують, що це явище взагалі стане масовим, що чоловік проживатиме ніби два життя: одне — з дружиною-одноліткою, а друге — з юною, що годиться йому в дочки.

Та повернімося до сьогодення. Виявляється, втеча чоловіків у нове життя найчастіше відбувається між 43 і 50 роками. Психологи називають «втечу» «семирічним бунтом одружених», «семирічним безумом», «кризою сорокатрирічних».

Зазвичай такі зв'язки й шлюби осуджуються. Причому канули в минуле часи, коли жаліли нещасну дівчину, змушену жити зі старим чоловіком. Ні, сьогодні праведний гнів громадськості обрушується саме на її голову. Звабила, обібрала й загнала своїм коханням у могилу — на цих трьох китах будуються обвинувачення добропорядних дружин на адресу молодих та ранніх.

У цьому зв'язку кажуть, що юними дівицями рухає насамперед корисливість. Мовляв, а чому вони не поспішають під вінець із підстаркуватим безсрібником? Чому віддають перевагу забезпеченим чоловікам?

Напевно, є в цій справі і «житейський розрахунок». А й справді, невдаха не потрібен ні молодій, ні жінці в літах. Прагнення вибрати соціально успішного чоловіка зрозуміле й виправдане турботою про себе і нащадка. Що ж тут поганого? Натомість зрілий чоловік отримує стільки гормонів, що молодому й не снилося. Саме тому сиві женихи так гарно й молодо виглядають.

Міцніше за найміцніші пута

Американський дослідник цієї проблеми Деніз Донеллі дійшов висновку: звичайні в нашому розумінні подружні пари не живуть статевим життям лише тому, що з віком дружин не тягне до любовних ігор. Мовляв, один у ліжку — не воїн. При цьому кожен шостий чоловік літнього віку зізнався, що має зв'язок на стороні й не збирається відмовлятися від сексу навіть на восьмому десятку. Отже, і з погляду фізіології «нерівні шлюби» цілком зрозумілі.

У літньому віці в чоловіків, як правило, поширені розлади серця, нервової системи, гіпертонія. А молоді жінки під час сексу чи навіть просто уві сні через груди виділяють речовини, які нормалізують серцеву діяльність. Поки що точно їхньої природи не встановлено, але доведено, що такі речовини є, і для сприятливого впливу на чоловіка, який старіє, достатньо

мізерної кількості. Припустимо, лише стільки-то молекул протягом одного контакту — і вже поліпшується робота серця на найближчі три доби. Крім того, відновлюється імунна система, омолоджується формула крові — так неначе чоловікові роблять прямі переливання, припиняється біль в шлунку у тих, хто потерпає від гастриту, не загострюється виразкова хвороба. А вже про сексуальну активність і говорити не доводиться — вона зростає учетверо-вп'ятеро. Все чудово! Жаль тільки, що діабет не піддається, з ним не може впоратися навіть союз із молодою жінкою.

Проте... Речовини, завдяки яким літній чоловік знову став «орлом», передаються лише в ліжку. Чоловік спочатку мобілізується і проводить там багато часу. Та стає чимдалі важче: ритму молодого життя він не витримує. А оскільки менше сексу, то він менше й отримує. Одне слово, через рік, два, три всі ці оздоровлення й омолодження закінчуються. Чоловіки виявляють чіткі симптоми фізичного та психічного виснаження. Вони починають скаржитися друзям: мовляв, хочеться провести вечір удома, біля телевізора, а дружина знову тягне в гості, у театр, а то й у нічний клуб. Особливо часто чоловік ламається, коли народжується дитина. Він її дуже хотів, благав дружину, але — на жаль, безсонні ночі йому вже затяжкі.

Ну, а далі виявляється, що енергійне життя таким чоловікам більше не під силу. Вони хочуть лише спокою. Понад 60 відсотків шлюбів або любовних союзів 43—50-річних чоловіків із молодими жінками розпадаються.

За все в житті треба платити. У тому числі й за задоволення бути поруч із молодою жінкою. Знаменитий американський мультимільйонер Берні Корнфільд на сьомому десятку закрутив роман із 17-річною красунею і через чотири роки переставився в інший світ, чому, як стверджував багато хто, сприяла фатальна пристрасть. Та хто знає, скільки б він протягнув, доживаючи вік у звичній обстановці?

Коли Ів Монтан після смерті Симони Сіньоре одружився з дівчиною, молодшою від нього на 50 років (на онуці свого друга), він під час весілля весь час дивився на наречену й усміхався. А потім сказав: «Вибач мені, але я пригадав, як ніс твою матір із пологового будинку». Через рік дівчина його кинула — хворого й нещасного... Список, так би мовити, можна продовжити.

А якщо це кохання?

Але є сотні, тисячі прикладів, коли юне створіння вселило в літню людину надію, дало їй здоров'я, обдарувало її Любов'ю і цим продовжило її життя. Адже й «нерівні шлюби» укладаються на небесах.

А любов... Любов рухає Сонце і світила. Через неї запалюють зірки. Вона робить осінь болдинською, а весну — вічною. Про неї плач Ярославни і пісня «Зайка моя». Любов — різна. Палка, нерозділена, перша й остання. Її часто зображують злою, сліпою. Та вона не зла і не сліпа. Просто вона — Любов. Хоч би в якому віці обдарувала людину.

Завдання 29. Перекладіть нижчеподані речення рідною мовою, звернувши увагу на виділені слова. Передайте їхній зміст іншими словами.

- 1) Хоч **навколішках плазуй** — він піде.
- 2) Тим паче це саме той вік у чоловіка, коли **«біс у ребро»**.
- 3) Отож під цей страх швидко **підшукується** молода жінка.
- 4) Беруть будь-яку, навіть із **панелі, приписують їй ангельські чесноти** — і вперед!
- 5) Головне, опинитися поруч із молоденькою і **вмістити себе в її життєвий простір**.
- 6) У такому віці він, як правило, вже досяг становища в суспільстві, успіху в професійній діяльності, має житло і **нагромадив сексуальний досвід**.
- 7) ...опанував **«на відмінно»** техніку сексу.

8) Причому **канули в минуле часи**, коли жаліли нещасну дівчину, змушену жити зі старим чоловіком.

9) Ні, сьогодні **праведний гнів** громадськості **обрушується** саме **на її голову**.

10) Звабила, обібрала й **загнала своїм коханням у могилу** — **на цих трьох китах** будуються обвинувачення добропорядних дружин на адресу молодих та ранніх.

11) Натомість зрілий чоловік отримує стільки гормонів, що молодому й **не снилося**.

12) Особливо часто чоловік **ламається**, коли народжується дитина.

13) Берні Корнфільд ... **переставився в інший світ**, чому, як стверджував багато хто, сприяла **фатальна пристрасть**.

14) Мовляв, а чому вони не **поспішають під вінець із підстаркуватим безсрібником**? Чому віддають перевагу забезпеченим чоловікам?

Завдання 30. Дайте відповіді на питання.

- 1) Які основні причини «нерівних» шлюбів названі в тексті?
- 2) Що, на думку автора, є основною причиною «нерівних» шлюбів?
- 3) Які аргументи «нерівних» шлюбів з погляду фізіології? Як автор їх спростовує?
- 4) Що означає фраза «Адже й «нерівні шлюби» укладаються на небесах»?
- 5) Як автор ставиться до «нерівних» шлюбів?

Завдання 31. Знайдіть у тексті ознаки розмовного стилю.

Завдання 32. Обміняйтеся поглядами щодо таких думок:

- 1) У сімейному житті, зберігаючи свою гідність, треба вміти поступатися один одному (В. Сухомлинський)

2) Сім'я замінює все. Тому, перш ніж її завести, варто подумати, що тобі важливіше: все або сім'я (Ф. Раневська)

3) Сім'я – не осередок держави. Сім'я – це держава і є (С. Довлатов)

4) Головний зміст і мета сімейного життя – виховання дітей. Головна школа виховання дітей – це взаємини чоловіка і дружини, батька і матері (В. Сухомлинський)

5) Любов до батьківщини починається з родини (Ф. Бекон)

6) Щасливий той, хто щасливий у себе вдома (Л. Толстой)

7) Якщо подружжя багато років люблять один одного, то закоханість непримітно переходить в солодку звичку і палка пристрасть змінюється ніжною дружбою (Жан Жак Руссо)

8) Жити в родині - значить поділяти один з одним всі недосконалості, всі біди і всі почуття і все ж продовжувати любити один одного (Б. Зігель)

Завдання 33. Візьміть участь в обговоренні таких питань:

1) Що б ви робили, якби ваш обранець / обраниця не відповідала на ваші почуття? Чи потрібно, на вашу думку, боротися за кохання? Якщо так, то як це слід робити?

2) Як ви ставитеся до шлюбів, де між подружжям значна різниця у віці? Мотивуйте вашу позицію.

3) Яка різниця у віці, на ваш погляд, є ідеальною між подружжям? Вашу думку аргументуйте.

Завдання 34. Проведіть дискусію. Групу поділіть на дві підгрупи: одна підгрупа буде доводити переваги шлюбу по любові з невеликою різницею у віці; інша підгрупа буде доводити переваги шлюбу за розрахунком з великою різницею у віці.

Завдання 35. Напишіть твір на одну з тем:

- 1) Коли в житті немає любові, у ній немає й життя
- 2) Кохання не запитує про вік
- 3) Любов – це насамперед відповідальність, а потім уже насолода

ЗАНЯТТЯ 3

ПІСЛЯ ХЛІБА НАЙВАЖЛИВІШЕ ДЛЯ НАРОДУ – ШКОЛА

(Ж. Дантон)

I. ВВЕДЕННЯ В ТЕМУ: ІНФОРМАЦІЯ

II. ТЕКСТИ

III. СЛОВТВІР

IV. ЛЕКСИКА

V. ФРАЗЕОЛОГІЯ

VI. ГРАМАТИКА

VII. СТИЛІСТИКА

VIII. МОВЛЕННЄВА ПРАКТИКА

Мета: ознайомити з особливостями художнього стилю мови; ознайомити з особливостями вживання слова ТАК, прислівників ТИМ і НАДТО, прийменників ЧЕРЕЗ і ЗАДЛЯ та сполучників ЧЕРЕЗ ТЕ ЩО та ЗАВДЯКИ ТОМУ ЩО;

розвивати уміння проводити словотвірний аналіз слів, утворювати нові слова за зразком, вживати однокореневі слова, різниця у значенні яких зумовлена наявністю префікса; розвивати уміння визначати частиномовну належність слів, які перейшли з однієї частини мови в іншу; розвивати уміння встановлювати значення полісемантичних слів, актуальне для аналізованого речення; розвивати уміння правильно сполучати слова; розвивати вміння та навички працювати з текстами соціально-культурологічного змісту;

виховувати інтерес до вивчення творів української літератури, виховувати інтерес до вивчення проблем освіти та виховання, формувати готовність до активної участі в суспільному житті.

I. ВВЕДЕННЯ В ТЕМУ ІНФОРМАЦІЯ

Борис Грінченко – український письменник, лексикограф, перекладач, автор першого фундаментального «Словника української мови» (1907 – 1909 рр., Київ), багатьох підручників, один з засновників спілки «Просвіта», активний борець за право викладати українську мову в школах Росії та на Донбасі.

Народився Борис Дмитрович 9 грудня 1863 року на хуторі Вільховий Яр Харківської губернії (тепер Сумська область), в родині збіднілих дворян. З 1874 по 1879 рік навчався у Харківському реальному училищі, де зблизився з народницькими гуртками. За поширення заборонених царським урядом видань був заарештований і кілька місяців провів в ув'язненні.

Після звільнення Борис Дмитрович залишив навчання і почав заробляти на прожиття та займатися самоосвітою. Склав іспити на звання народного вчителя при Харківському університеті.

З 1881 до 1893 року Борис Грінченко працював вчителем у селах Харківщини, Сумщини, Катеринославщини. Багато писав, друкувався в журналах та альманахах.

З 1894 року Борис Дмитрович працював в Чернігівському губернському земстві. За час роботи у земстві написав діалогію «Серед темної ночі» (1901 р.), і «Під тихими вербами» (1902 р.), п'єси «Лісні зорі» (1897 р.), «Нахмарило» (1897 р.), «Степовий гість» (1898 р.), «Серед бурі» (1899 р.), «На громадській роботі» (1901 р.). Будучи справжнім патріотом видав «Етнографічні матеріали, зібрані в Чернігівській і сусідніх з нею губерніях» у трьох томах (1895—1899 рр.), «З вуст народу» (1900 р.), «Література українського фольклору (1777—1900)» (1901 р.).

У 1902 році письменник перебрався до Києва. Тут разом з дружиною Марією Загірною трудився над укладанням вершинної своєї праці — чотири томного «Словаря української мови» (1907—1909 рр.). Цю визначну роботу було відзначено академічною премією.

Підірване давнім туберкульозом здоров'я письменника (наслідки харківського ув'язнення) не витримало такого напруженого, безперервного ритму. Останньою краплею його життєвого випробування стала смерть дочки Насті та її сина.

Різке загострення хвороби змусило письменника вирушити на лікування до Італії.

6 травня 1910 року Грінченко помер в м. Оскендалетті. Поховано Б.Грінченка в Києві, на Байковому кладовищі.

<https://dovidka.biz.ua/boris-grinchenko-biografiya-korotko/>

II. ТЕКСТ

Претекстові завдання

Завдання 1. Замініть виділені слова та словосполучення в нижчеподаних реченнях синонімічними, перекладіть їх рідною мовою.

- 1) У Тополівській школі має **відбутися** екзамен.
- 2) Учням наказали обережно ходити, щоб не пошкодити **свіжий** ремонт.
- 3) Школярі прийшли на екзамен одягнені **по-празниковому**.
- 4) Батюшці **надокучило** ждати.
- 5) Він ... потроху **посуваючись** угору, **зробився** з писаря **значною особою** в місті.
- 6) ...банку, що через його ж шахрайства незабаром **мав впасти**.
- 7) Куценко російський правопис він знав погано, на екзаменах з російської мови **любіше** мовчав.

8) ... **силкуючись** удавати з себе пана, він без жалю **нівечив** і українську, і російську мову, **нехтуючи** першу і не знаючи другої.

9) Саме **таким робом** узялися й до другого школяра.

10) Зненацька почулися **заводи плачу** маленького хлопчика.

Завдання 2. Доберіть синоніми до поданих слів.

Жахливий	Пошкодити
Бідолашний	Переживати
Надокучливий	Заспокоїтися
Босий	Нівечити
Стурбований	Пощастило
Завершальний	Обережно

Завдання 3. Прочитайте текст і скажіть, що зображує автор.

ЕКЗАМЕН

У Тополівській школі має відбутися екзамен, на якому повинен бути член ради шкільної. В школі до цього всі готувалися, і молодий вчитель, і сторож Кирило Криворукий. Разом вони мазали глиною підлогу, білили стіну, адже приміщення школи — це стара маленька хатка, яку волость віддала на школу.

Учням наказали обережно ходити, щоб не пошкодити свіжий ремонт. Шкільні парти були в жахливому стані, їх не раз ремонтували, ці парти позбivano було гвіздками й клинцями. Та й в учительському стільцеві був потрібний ремонт.

Стільців було мало, тому ще два стільці було взято в батюшки і в волості — для самого батюшки й "члена".

Школярі прийшли на екзамен одягнені по-празниковому: мало не на всіх були новіші свитки, а то й чумарки, босих не було.

Сторож востаннє витирав вікна, батюшка та вчитель боялись за учнів, хотіли, щоб всі здали екзамен.

Школярі теж переживали за екзамен, боялися члена шкільної ради, думали страшний він чи ні, намагалися розпитати про нього у вчителя Олексія Петровича.

Учитель намагався впевнити, що страшного в "тому панові" нічого нема. Найменші учні питали чи не битиме їх пан, якщо вони не будуть відповідати на його питання.

Деякі учні повторяли вивчене, всі хотіли отримати "свідоцтво". Один маленький хлопчик, так злякався пана, що хотів втекти додому.

Було половина десятої і батюшка наказав учням займати свої місця.

Прочитали молитву, посідали. Вчитель та батюшка, поділивши школярів, почали дещо перепитувати їх, перебиваючи один одному. Але діло не ладналося: і вчителі, і школярі були стурбовані.

Якось минула година, а члена ради не було і дітей відпустили на вулицю, деякі продовжували повторяти. Батюшці надокучило ждати, і він пішов додому, попрохавши зараз же прислати по його, скоро приїде член.

Минуло ще кілька годин, але члена шкільної ради так і не було. Нарешті, години в три він приїхав, всі учні зайшли до класу, повернувся батюшка.

Маленький школярик, що хотів утікати від пана, ще більше заліз у куток і ввесь зігнувся, – неначе якось хотів сховатись. У багатьох перехопило дух.

Двері відчинилися, увійшов член шкільної ради Куценко.

Пан Куценко років 25-30 був волосним писарем, а жінка його торгувала бакалією. І в писарстві, і в крамарстві йому так пощастило, що через десять років він мав уже свою крамницю в повітовому місті і, потроху посуваючись угору, зробився з писаря значною особою в місті. Недавнечко він був міським головою, а тепер директором повітового банку, що через його ж

шахрайства незабаром мав впасти, і разом він — член земської управи і шкільної ради,— тим і їздить він по сільських школах на екзамени яко голова "екзаменаційної комісії".

Куценко російський правопис він знав погано, на екзаменах з російської мови любіше мовчав. На екзаменах же з закону божого та з рахунків почувався він вільніше, найбільш як справа доходила до лічби. Арифметику знав добре, возив з собою свій завдачник, де були папірцями й олівцем позначені завдачі, які він звичайно і безодмінно давав рішати школярам. До цього треба додати хіба ще те, що, силкуючись удавати з себе пана, він без жалю нівечив і українську, і російську мову, нехтуючи першу і не знаючи другої.

Піп, учитель сіли за стіл, а Куценко взяв список учнів і почав викликати учнів.

Першого учня він запитав "Отче наш, іже еси...", "Троице", хлопець дуже нервував, відповідав невпевнено, тому батюшка намагався йому підказувати. Далі учень розповідав про Ноя, і пан Куценко наголосив на тому, що потрібно слухати батьків.

— То-то!.. Всегда должно слушаться, потому отец обикновенно есть родитель! — промовля член, удаючись уже до всіх школярів, а ті зо страхом дивились на все, що робилося у їх перед очима.

Далі Куценко запитував по арифметиці, дав завдання прочитати "Мартышка в старости слаба глазами стала, а у людей она слыхала, что это зло еще не так большой руки, лишь стоит завести очки"... та пояснити як він розуміє цю розповідь. Хлопець відповів на все і Куценко збирався вже його відпускати, але вчитель нагадав, що потрібно перевірити правопис. Хлопець написав на дошці речення, але Куценко знайшов там лише дві помилки, хоча їх було набагато більше.

Саме таким робом узялися й до другого школяра. Тільки, як дійшли до арифметики, бідолашний ніяк не міг рішити завдачу — даремно направляв

його вчитель, даремно підганяв член. Член почав кричати, погрожувати, що подасть на вчителя рапорт, так як той не навчив дітей.

Бідолашний учитель тільки крутивсь на одному місці. Школярі сиділи білі, як крейда.

Зненацька почувися заводи плачу маленького хлопчика, що хотів утікати від "пана". Почувши це пан заспокоївся. Екзамен останніх шістьох хлопців, що здавали на "свідоцтва", відбувся тихо, надто, що всі вони "арихметику" знали, і пан член не мав рації сердитися.

Нарешті скінчили. Пан член устав. Він вирішував чи екзаменувати школярів першого та другого року. Їх запитали чи вміють вони читати і вирішили закінчити екзамен.

Пану Куценко потрібно було сказати завершальну промову, він привітав тих, хто здав екзамен, а тим, хто не здав, наказав вчитися:

...учітеся, потому що наука... то-єсть... потому, що без єї человек тьомний... А арихметику, особливо арихметику, щоб знали. Потому, обикновенно, арихметика — то велика наука!..

На кінець Куценко сказав, що школа хороша, про це він і доповість "совету".

Учнів відпустили після прочитання молитви. А пан Куценко, учитель пішли до батюшки:

— Обикновенно треба закусить. Може б того... й водочка?..

— Так, так... От ми там і протокол екзаменської подпишем...

Завдання 5. Дайте відповіді на питання.

1) Як зображує Б. Грінченко психологічний стан учнів, учителя та батюшки, коли вони чекали інспектора / члена шкільної ради?

2) Як описує автор інспектора Куценка?

3) Чи насправді Куценко є «значною особою», яка здатна провести «компетентну перевірку»? Мотивуйте свою думку.

4) Як змінюється поведінка Куценка, коли його запрошують в гості до батюшки на чарку горілки? Про що це свідчить?

5) Чи можуть такі «компетентні особи», як Куценко, забезпечити ефективність освітнього процесу? Аргументуйте відповідь.

6) Які умови повинні бути в закладах освіти, які відносини мають бути між усіма учасниками освітнього процесу, щоб він був ефективним, щоб діти вчилися залюбки та мали високі результати?

7) Якими ви уявляєте собі школи та університети в майбутньому?

III. СЛОВОТВІР

Завдання 6. Уточніть значення групи дієслів з основою ГАДАТИ за словником. Прочитайте речення та перекладіть їх рідною мовою.

Згадувати – згадати

Розгадувати – розгадати

Загадувати – загадати

Перегадувати – перегадати

Відгадувати – відгадати

Нагадувати – нагадати

1) Сестро моя любая, якби ти знала, як часто я **згадував** тебе у поході!.. (С. Васильченко)

2) Не будемо про те **згадувати**, що вже промайнуло-минуло (П. Мирний)

3) Довго Микола оповідає, а коли ненароком **згадає** чорта, Іван хрестить груди під кептарем (М. Коцюбинський)

4) Ось я синкові **загадаю**, Поворожу і попитаю, йому що буде, розкажу; Я ворожбу такую знаю (І. Котляревський)

5) Він [батько]почне про господарство що говорити матері, яке діло **загадувати**, ми візьмемось робити щиро (М. Вовчок)

6) Ви багато **загадуєте** на урок (І. Микитенко)

7) Все ти хочеш осмислити, всьому знайти причини... А я вже давно відмовилася **загадувати** собі загадки (М. Руденко)

8) Я без тебе давно сон **відгадала** (О. Донченко)

9) І радіє Балькаїза Мов дитина, якщо владар Загадки не **відгадає** (Леся Українка)

10) Дівчачу натуру трудно **розгадати** (Г. Квітка-Основ'яненко)

11) Звідти доносився тихий, одноманітний речитатив, і тяжко було **розгадати**, чи то співає хтось, чи плаче (Г. Тютюнник)

12) До самого білого ранку Христя не спала, **перегадуючи** всяку всячину за Мар'янівку (П. Мирний).

13) Матросова пісня **нагадала** йому[Кобзареві] рідну пісню про сірому-сироту (П. Мирний)

14) В довгому піджаці, в мужичих чоботях.. він дуже **нагадував** якогонебудь діда-пасічника (С. Васильченко)

Завдання 7. Заповніть пропуски в реченнях потрібним дієсловом: ЗГАДУВАТИ – ЗГАДАТИ, ЗАГАДУВАТИ – ЗАГАДАТИ, НАГАДУВАТИ – НАГАДАТИ, РОЗГАДУВАТИ – РОЗГАДАТИ, ПЕРЕГАДУВАТИ – ПЕРЕГАДАТИ, ВІДГАДУВАТИ – ВІДГАДАТИ.

1) Ця пісня ... мені ті пісні, що колись співала мама.

2) Мені було складно ... цю таємницю.

3) У цьому конкурсі треба було ... слово.

4) Він довго ... її ім'я, але так і не ...

5) Я не міг ... вірш, але вчитель ... першу строку, і я одразу все ...

6) Ви дуже ... мою подругу.

7) Лягаючи спати, Олена ..., щоб завтра на іспиті вона витягла найлегший білет.

8) Я вже ... вступати на економічний факультет.

9) Ми з друзями домовилися ніколи не ... про цей випадок.

10) Скільки різних ідей він ... за цей час.

11) Спостерігаючи за зірками на небі, спробуй ..., яка завтра буде погода.

12) І пішли дівчата на річку, пускати в воду вінки та ... бажання.

Завдання 8. За допомогою префікса ПО- утворіть нові дієслова доконаного виду від нижчеподаних дієслів. Скажіть, яке значення надає дієслову префікс ПО-: початку чи завершенню дії, незначній тривалості дії.

1) бігти, нести, їхати, летіти, вести, плисти;

2) співати, танцювати, говорити, читати, працювати, сміятися, спостерігати;

3) бити, сідати, сваритися, обідати, дарувати.

Завдання 9. Уточніть за словником значення дієслів ПЕРЕВІРЯТИ – ПЕРЕВІРИТИ, ЗВІРЯТИ – ЗВІРИТИ, ЗАВІРЯТИ – ЗАВІРИТИ, ДОВІРЯТИ – ДОВІРИТИ, ВИВІРЯТИ – ВИВІРИТИ. Закінчіть речення, використовуючи одне з цих дієслів.

1) Усі ці документи треба ... печаткою.

2) Я не можу ... тобі цю роботу, бо ти часто робиш помилки.

3) Будь ласка, ... , правильно я написав ваше прізвище.

4) Я хочу ... свої результати з вашими. Якщо вони співпадають, то ми все зробили правильно.

5) Коли я їду в інші міста, я залишаю дитину мамі, бо тільки їй я можу...

6) Шеф завжди ... всі документи сам, він нікому не ...

7) Треба ще раз все ретельно ...

8) Будь ласка, покладіть в папку всі документи, що потрібно ... у канцелярії.

IV. ЛЕКСИКА

Завдання 10. За словником з'ясуйте значення дієслова ВІДБУВАТИСЯ – ВІДБУТИСЯ. Скажіть, яке значення має це дієслово в нижчеподаних словосполученнях.

- 1) ...збори, ... урок, ... концерт, ... операція, ... консультація;
- 2) + **чим:** ... дешевим подарунком, ... непомітною посадою, ... слабенькою трійкою;
- 3) + **чим:** ... незначним пошкодженням, ... маленькою подряпиною, ... невеличким штрафом;
- 4) + **від чого** (розмовний стиль): ... від людського осуду, ... від гніву директора.

Завдання 11. Закінчіть речення, вживаючи дієслово ВІДБУВАТИСЯ – ВІДБУТИСЯ в потрібній формі.

- 1) Вона прийшла, тільки щоб ... людського нарікання.
- 2) Ярина з'явилася, коли операція вже ...
- 3) Коли я падав, то схопився рукою за товариша, тому ... лише незначним вивихом.
- 4) Іван запросив її на кухню та хотів ... лише склянкою води.
- 5) Я не хотів продовжувати цю роботу, думав, що зможу ... лише першим завданням.
- 6) Дякувати Богові, що собака не вкусила малу Олену та вона ... лише переляком.

Завдання 12. Закінчіть речення потрібним за змістом дієсловом: ВИВЧАТИ – ВИВЧИТИ, НАВЧАТИ – НАВЧИТИ, ПРИВЧАТИ – ПРИВЧИТИ. Подані в дужках слова поставте в потрібній формі, якщо треба, додайте прийменник.

- 1) У школі дітей ... (читання та письмо)

- 2) Життя ... (все)
- 3) Треба з малого віку ... дітей (чистота та порядок)
- 4) Оксана Іванівна ... (англійська мова) студентів першого курсу.
- 5) Я хочу, щоб мої діти ... (іспанська мова)
- 6) Хто тебе ... обманювати?
- 7) Учитель одразу ... першокласників (писати охайно)
- 8) Він вже давно працює в лікарні та ... (молоді лікарі)
- 9) Дідусь ... Максима Горького (грамота)
- 10) Я не можу ... мого брата прибирати свою кімнату.

Завдання 13. Закінчить речення, вживаючи дієслова ПІДПИСУВАТИ – ПІДПИСАТИ, РОЗПИСУВАТИ – РОЗПИСАТИ.

- 1) Ректор ... наказ про призначення Іванова Олега Сергійовича на посаду професора.
- 2) Здавна в Україні на Великдень ... яйця.
- 3) Я хочу, щоб ви мені детально ... план роботи.
- 4) Мороз ... вікна чудовими візерунками.
- 5) Я не люблю ... документи, не ознайомившись з ними.
- 6) Він так ... свої пригоди, що всім аж дух захопило.
- 7) Кожен з присутніх має ... цей документ.
- 8) Будь ласка, ... обов'язки між усіма членами групи.
- 9) Україна та Китай ... угоду про наукову співпрацю.
- 10) Він чудово малював, тому його запросили ... церкву.

Завдання 14. Закінчить речення, вживаючи дієслова ОДЕРЖУВАТИ – ОДЕРЖАТИ, ОТРИМУВАТИ – ОТРИМАТИ, ЗДОБУВАТИ – ЗДОБУТИ, ДІСТАВАТИ – ДІСТАТИ.

- 1) Гнат поїхав ... освіту в Лондон.
- 2) Мені було дуже складно ... цей дозвіл.

- 3) У цьому конкурсі наша команда ... перемогу.
- 4) Учора я ... невеличку винагороду за роботу.
- 5) Олена нарешті ... лист від подруги.
- 6) Учора випускники ... свої дипломи.
- 7) Я не можу ... цю книгу.
- 8) Миколай Степанович ... ступінь доктора наук.
- 9) Найкращі студенти завжди ... стипендію.
- 10) Я задоволений, що ... квитки на закритий чемпіонат з футболу.

Завдання 15. Закінчить речення, вживаючи дієслова СКЛАДАТИ – СКЛАСТИ, ЗДАВАТИ – ЗДАТИ.

- 1) Учора учні ... екзамен з історії.
- 2) Мені треба ... документи в архів.
- 3) Ганна ... невеличку розповідь про своє дитинство.
- 4) Діти повинні ... свої іграшки на полиці.
- 5) Я ... свої повноваження, тому зараз шукаю нову роботу.
- 6) Я не можу ... рівняння.
- 7) Лікар наполягає, щоб я ... усі аналізи.

V. ФРАЗЕОЛОГІЯ

Завдання 16. Поясніть значення нижчеподаних фразеологізмів. Складіть з ними 2-3 речення. Назвіть, які ще фразеологізми зі словом ГОЛОВА ви знаєте.

Братися за голову

Викинути з голови

Вішати голову

Морочити голову

Схиляти голову

Без голови

Голова з вухами
Голова обертом
Як сніг на голову

З головою
Гаряча голова
Сам собі голова

Завдання 17. Прочитайте речення та перекладіть їх рідною мовою. Зверніть увагу на виділені вирази та запам'ятайте їх. Складіть з ними речення.

1) Від захоплення йому (скульпторові) **перехопило дух**. Те, що він побачив перед собою, на мить приголомшило і осліпило його: на широчезній рівнині, скільки сягав зір, яскраво золотились соняшники (О.Гончар);

2) Їй **перехопило дух**. Захиталась під ногами долівка (А. Шиян).

3) Озираючи [хлопці] свою роботу — повеселіли, підбадьорились. Зразу якось почули, що діло **на лад йде**, що в них щось вийде (С. Васильченко).

4) Розмова не **йшла в лад** (І. Франко).

5) Гармаш помітив, що сьогодні не все **йде на лад** у Василя Пилиповича (О. Донченко)

6) Жито в полі знялося руном і **пішло вгору** (І. Нечуй-Левицький).

7) Та ось дубки глибоко пустили коріння, **пішли вгору** (С Журахович).

8) **Пішов** Лошаков **угору**. Панюга панюгою, з губернатором за панібрата (П. Мирний).

9) Віск земний не мав конкуренції.. Віск **пішов угору** (І. Франко).

10) Ех ви, ясновельможні дикуни! Боїтеся Кармелюка — і **масте рацію!** (С. Васильченко).

11) Тимоха Невкипілий цілковиту **має рацію**: повернуться фронтовики з війни, одразу наведемо лад (А. Головка)

12) Він зажди був **перед очима** начальства.

13) Тут небезпечно, тримайся у мене **перед очима**.

VI. ГРАМАТИКА

Завдання 18. Зверніть увагу, що в українській мові **ТАК** може бути:

1) **прислівником** із значенням:

- таким чином, таким способом: На лови він їздив удень і вночі риба йому йшла до рук, як приворожена. Так він проживав — цей сліпий дід (Ю. Яновський)

- у такому стані, вигляді, як є, без змін: Він затулив вуха і так лежав, аж поки не заснув (М. Коцюбинський):

- у такій мірі, до такого ступеня, настільки: І до кінця свого життя Джеря йшов проти панів ..: так вони багато нашкодили йому (І. Нечуй-Левицький)

- без наслідків, даремно: Певне, [лікарі] назначать яку-небудь довжелезну курацію, а може, знов у ліжку покладуть на довгий час, а вже мені так не минеться! (Леся Українка)

- без застосування спеціальних засобів, без особливих зусиль: Що вам? Помогти що-небудь? [Орест:] Ні, ні, так пройде (Леся Українка)

- без мети, без причини, без наслідку: Все заснуло, і не знаю, Чи я живу, чи доживаю, Чи так по світу волочусь, Бо вже не плачу й не сміюсь... (Т. Шевченко)

- (розмовний стиль) відсутність чого-небудь: Кому смак, а кому й так (Українські народні прислів'я та приказки)

2) **часткою**:

- стверджувальною = *авжеж, справді*: Це ж її хата? Так, її... (П. Мирний)

- питальною = *хіба, невже, чи*: Так се шлях у Хрумово? — спитав ще раз Михайло (М. Вовчок)

- підсилювальною: «Так ось який ти, Маковою!.. Ти, виходить, герой!» (О. Гончар)

- обмежувальною = *десь, приблизно* (розмовний стиль): Проїхали так з кілометр до наступного повороту, і тут Козаков, нарешті, дав команду зупинитись (О. Гончар)

3) сполучником:

- = *але, проте, та*: Пішла б в садок поплакати, Так дивляться люди (Т. Шевченко)

- = *тому*: Юра писав їй [матері] про мене, яка в мене історія з рідними... Так вона в кожному листі і мені привіт передавала (О. Гончар).

Завдання 19. Прочитайте речення та визначте, якою частиною мови в кожному є ТАК, замініть ТАК синонімічними конструкціями.

- 1) Він не дуже морочив собі голову роботою, зажди працював **так**.
- 2) Я не хотів тебе образити. Все вийшло **так**...
- 3) Він прийшов **так** під вечір.
- 4) Я хотів відповісти, **так** ти перший підняв руку.
- 5) Діти **так** хвилювалися перед екзаменом, що забули все, що вчили.
- 6) У мого батька було три стодоли: в одній був мак, друга була **так**, а в третій миша з розуму зійшла, що їжі не знайшла.
- 7) **Так**. Я зробила все, як того вимагає угода.
- 8) **Так** ти сам написав відповіді?
- 9) Нічого не треба робити, залиште все **так**.
- 10) Він не відвідував лекції, не робив домашнє завдання, не вчив правила – **так** залишився на другий рік.
- 11) Дякувати Богові, що інспектор його не покарав і все минулось **так**.
- 12) Чоловік ловив рибу, жінка продавала її на ринку – **так** вони й жили.
- 13) **Так** ти дуже розумний!

14) Один маленький хлопчик, **так** злякався пана, що хотів втекти додому.

15) ...йому **так** пощастило, що через десять років він мав уже свою крамницю в повітовому місті.

Завдання 20. Прочитайте речення та з'ясуйте, з яким значенням вжито прислівник ТИМ. Складіть 4-5 фраз, де прислівник ТИМ було б використано з цим значенням.

1) Недавнечко він був міським головою, а тепер директором повітового банку, що через його ж шахрайства незабаром мав впасти, і разом він — член земської управи і шкільної ради,— **тим** і їздить він по сільських школах на екзамени яко голова "екзаменаційної комісії".

2) Йому, мабуть, ніяка жінка не вгодить... **тим** він і не жениться (П. Мирний).

3) Він добре знає свою роботу, **тим** це завдання довірили саме йому.

4) На екзамені вона не відповіла на жодне запитання, **тим** й отримала двійку.

Завдання 21. Прочитайте речення та з'ясуйте, з яким значенням вжито прислівник НАДТО. Складіть 4-5 фраз, де прислівник НАДТО було б використано з цим значенням.

1) Екзамен останніх шістьох хлопців, що здавали на "свідоцтва", відбувся тихо, **надто**, що всі вони "арихметику" знали, і пан член не мав рації сердитися.

2) Він добре знав відповіді на всі питання, **надто** екзаменатор був його найкращим другом.

3) Хвороба моя була **надто** занедбана, операція пройшла важко (Ю. Смолич)

4) Олесь був **надто** малим, щоб йти до школи.

5) Коли моя білява донька виросте, я буду **надто** старий (О. Досвітній)
6) Люди вже хотіли піти додому, **надто** ті, хто сидів тут вже більше п'яти годин.

7) Новаки нетерпляче чекали звільнення до міста, **надто** ті, що мали тут батьків або родичів (С. Добровольський)

8) Я просила його не кричати, а він **надто** голосить.

9) Пасажирка сказала шоферові їхати повільніше, а він **надто** жене.

Завдання 22. Прочитайте речення. Зверніть увагу на особливості вживання прийменників ЧЕРЕЗ і ЗАВДЯКИ, а також сполучників ЧЕРЕЗ ТЕ, ЩО, ЗАВДЯКИ ТОМУ, ЩО. Складіть 4-6 речень з цими прийменниками та прислівниками.

1) Що з тих грошей, коли **через** них можна позбутися найстаршої дитини? (М. Коцюбинський)

2) **Через** свій страх плавати я ніколи не був на морі.

3) **Через** непогоду ми залишилися вдома.

4) Він не ходив на заняття **через** свої лінощі.

5) Анрі-Жак страждав до ранку й стрів день на ногах тільки **завдяки** своєму бургундському темпераменту (Юрій Яновський)

6) І клумба ця, і латка асфальту виникли **завдяки** настійливості Лукії Назарівни (Олесь Гончар)

7) **Завдяки** батькам я можу вчитися в найкращому університеті країни.

8) Я здобув перемогу **завдяки** своїм вчителям.

9) Запізнився з відповіддю через те, що живу зараз за кордоном, а не в Чернігові, куди адресовані були запитання (М. Коцюбинський)

10) На вулиці з її убогого одягу насміхалися багатіші дівчата, а **через** те, що в них була тільки латка землі, ніхто довго не слав старостів (М. Стельмах)

11) Я не прийду сьогодні на вечірку **через** те, що в мене висока температура.

12) **Завдяки** тому, що в мене багато друзів, я ніколи не відчуваю самотнім.

13) Він легко запам'ятовував вірші **завдяки** тому, що мати змалку розвивала його пам'ять.

14) Хворий швидко одужав **завдяки** тому, що лікар одразу призначив антибіотик.

Завдання 23. Прочитайте речення. Замініть їх синонімічними реченнями, вживаючи сполучники **ЧЕРЕЗ ТЕ, ЩО** та **ЗАВДЯКИ ТОМУ, ЩО**.

- 1) Банк через шахрайства Куценка незабаром мав впасти.
- 2) Через ожеледицю багато людей були травмовані.
- 3) Через брак грошів я не можу поїхати на навчання в Америку.
- 4) Лікар заборонив мені займатися спортом через мою хворобу.
- 5) Завдяки тренерові він здобув перемогу.
- 6) Я став добрим інженером завдяки моїм професорам.
- 7) Завдяки дружині я був вільний від домашньої роботи та мав час на те, щоб закінчити дисертацію.
- 8) Діти мають можливість навчатися в гарних школах з новим ремонтом і сучасним обладнанням завдяки реформам.

VII. СТИЛІСТИКА

Художній стиль мовлення

Функція – впливати засобами художнього слова через систему образів на розум, почуття і волю читачів, формувати ідейні переконання, моральні якості та естетичні смаки.

Сфера використання – творча діяльність, література, різні види мистецтва, культура, освіта.

Жанри – епічні, ліричні, драматичні.

Характеристики: образність, поетичність, естетика мовлення, експресія як інтенсивність вираження, зображувальність.

Лексичні особливості: наявність найрізноманітнішої лексики, переважно конкретно-чуттєвої (назви осіб, речей, дій, явищ, ознак); уживання емоційно-експресивної лексики (синонімів, антонімів, омонімів, фразеологізмів); запровадження авторських новотворів (слів, значень, висловів), формування індивідуального стилю митця; використання зі стилістичною метою історизмів, архаїзмів, діалектизмів, просторічних складників та жаргонізмів.

Морфологічні особливості: поширене застосування дієслівних форм: родових (у минулому часі й умовному способі); особових (у теперішньому й майбутньому часі дійсного способу); у наказовому способі.

Синтаксичні особливості: широке вживання речень різноманітних типів, синтаксичних зв'язків; використання різноманітних стилістичних фігур (еліipsis, періоди, риторичні питання, звертання, багатосполучниковість, безсполучниковість тощо).

Завдання 24. Прочитайте текст.

Художній стиль займає особливе місце серед стилів. Він засвідчує високий рівень розвитку сучасної української літературної мови. Художній стиль активно взаємодіє з усіма іншими стилями і впливає на їх формування та розвиток. З одного боку, в його текстах використовуються зі стилістичною метою елементи інших функціональних стилів. Це зумовлюється тим, що предметом образного зображення у художньому стилі є всі сфери людського життя — політична, правова, наукова, виробнича та ін. З іншого

боку, він постійно «постачає» мовні елементи у певні жанри інших стилів. Полемічність і публіцистичність художньої творчості українських письменників сприяла відокремленню від художнього стилю публіцистичного стилю. Багатство словника художньої мови, розвиненість граматичної структури дають добру основу для термінотворення і розвитку наукового стилю. Художній стиль широко використовує матеріал розмовного стилю, але й дисциплінує його, вводить у літературні норми побутове мовлення. Розмовний стиль літературної мови постійно орієнтується на норми художнього, тому що він є зразком літературних норм, еталоном мовної культури.

Художній стиль охоплює широку сферу використання. Це індивідуальна і колективна творча діяльність, література, різні види мистецтва, культура, освіта.

Основне призначення художнього стилю — впливати засобами художнього слова через систему образів на розум, почуття і волю читачів, формувати ідейні переконання, моральні якості та естетичні смаки.

Головними ознаками художнього стилю є образність, поетичність, естетика мовлення, експресія як інтенсивність вираження, зображуваність. У художньому стилі все подається через призму соціальної орієнтації, світогляду, інтелекту і світовідчуття особистості (образ автора) і все зображуване спрямовується на особистість читача (слухача). Тому в художньому стилі (зокрема, в художніх творах) крім об'єктивності реального світу існує і суб'єктивність сприйняття його людиною.

Основні мовні засоби — багатство найрізноманітнішої лексики з переважанням слів конкретно-чуттєвого сприймання

(назви осіб, речей, дій, явищ, ознак).

У художніх текстах разом із загальноживаною нейтральною лексикою вживається емоційно-експресивна лексика, різні види синонімів, антонімів, омонімів, фразеологізмів, історизми, архаїзми, діалектизми, просторічні елементи.

Особливою прикметою художнього стилю є широке вживання дієслівних форм різних способів: родових – у минулому часі й умовному способі; особових – у теперішньому і майбутньому часі дійсного способу, у наказовому способі. Оскільки в текстах художнього стилю можуть використовуватися всі функціональні типи мовлення (опис, розповідь, міркування) і всі можливі їх комбінації, то відповідно можуть використовуватися всі семантико-граматичні типи речень. Така повна свобода синтаксичного конструювання дозволяється тільки у художньому та розмовному стилях.

У художньому стилі повною мірою представлені тропи та стилістичні фігури: метафора, метонімія, синекдоха, порівняння, епітет, паронімія, гіпербола, персоніфікація, алітерація, асонанс, анафора, повтори, синтаксичний паралелізм, еліпс, неповні речення, періоди, риторичні звертання, питання, полісиндетон (багатосполучниковість), асиндетон (безсполучниковість) та ін.

Художній стиль поділяється на підстили за родами і жанрами літератури: епічні (прозові: епопея, роман, повість, оповідання, нарис), ліричні (поема, балада, пісня, поезія), драматичні (драма, трагедія, комедія, мелодрама, водевіль), комбіновані (ліро-епічний твір, драма-феєрія, усмішка тощо). Кожний з них має свої особливості мовної організації тексту.

Жанрово-стильове розшарування художнього стилю настільки широке, різноманітне і суттєве, що в науці іноді говорять не про один художній стиль, а про художні (белетристичні) стилі.

Від творчої особистості письменника, його ідейно-естетичної концепції, світобачення залежить образна система, архітектоніка твору, нахил до вибору й організації тих чи інших мовних засобів, внутрішня художня трансформація їх у тексті. Так формується індивідуальний стиль письменника, що збагачує не тільки художній стиль, а й літературну мову загалом.

Визначні майстри українського слова збагачують художній стиль. З індивідуального стилю П. Тичини в літературну мову ввійшли вирази: *чуття єдиної родини, перемагать і жить, сталь і ніжність, не дивися так привітно, яблуневоцвітно, не милуй мене шовково, ясносоколово, я стверджуюсь, я утверждаюсь, бо я живу*; з індивідуального стилю М. Рильського: *життя духовного основа, мости братерства, троянди й виноград, красиве і корисне*; з індивідуального стилю В. Сосюри: *червона зима, так ніхто не кохав*; В. Симоненка: *вибрати не можна тільки Батьківщину*; В. Стуса: *з рідною землею поріднюсь тощо*. Художній стиль є носієм мовно-естетичних знаків національної культури.

(Мацько Л.І. та ін. Стилістика української мови:

Підручник / Л. І. Мацько, О.М. Сидоренко, О.М. Мацько;

За ред. Л. І. Мацько. — К.: Вища шк., 2003. — 462 с.)

Завдання 25. Дайте відповіді на питання.

- 1) Чому художній стиль займає особливе місце серед інших функціональних стилів мови?
- 2) У чому полягає взаємодія художнього стилю з іншими функціональними стилями мови?
- 3) Яка сфера використання художнього стилю?

- 4) Яке основне призначення художнього стилю?
- 5) Назвіть основні ознаки художнього стилю.
- 6) Назвіть основні мовні засоби художнього стилю.
- 7) Якими під стилями реалізовано художній стиль?
- 8) Як у художньому стилі виявляється образ автора?

Завдання 26. Знайдіть в оповіданні Б. Грінченка «Екзамен» слова, вирази чи конструкції розмовного стилю та визначте, яку роль вони відіграють в художньому творі. Спробуйте замінити їх синонімічними за значенням елементами книжного стилю та з'ясуйте, як змінюється при цьому загальна тональність тексту.

Завдання 27. Використовуючи інформацію про художній стиль мови, визначте, за допомогою чого досягається образність мовлення в оповіданні «Екзамен». Як проявляється образ автора в оповіданні?

Завдання 28. Ознайомтесь з інформацією про **пряму мову та мовленнєву характеристику**.

Пряма мова – це спосіб побудови тексту художнього твору з точки зору персонажу. Роль прямої мови в літературному творі досить велика та, звичайно, не обмежується лише передачею інформації. Пряма мова характеризує образ, вказує на найтонші психологічні та моральні відтінки характеру героя.

Діалог в художньому тексті не лише розвиває сюжет, а й характеризує персонажів. **Мовленнєва характеристика** – це добір для кожної дійової особи слів і виразів як засіб художнього зображення персонажів. В одних ситуаціях для цього використовують слова та синтаксичні конструкції книжного мовлення, в інших ситуаціях засобами мовленнєвої характеристики можуть бути діалектні слова, просторіччя, необроблений

синтаксис. Пряма мова може характеризувати літературного персонажа з будь-якого боку: загальнокультурного, соціального, професійного тощо.

Завдання 29. Взявши до уваги вищевикладену інформацію про мовленнєву характеристику, проведіть аналіз прямого мовлення Куценка.

VIII. МОВЛЕННЄВА ПРАКТИКА

Завдання 30. Схарактеризуйте героїв оповідання: учнів, інспектора Куценка та вчителя, хоча останній відкрито не зображений в оповіданні.

Завдання 31. У якому стані перебувала освіта та виховання в Україні за часів Б. Грінченка? Як ви оцінюєте стан освіти та виховання в Україні зараз?

Завдання 32. Порівняйте стан освіти та виховання в Україні та у вашій країні: що спільного та в чому різниця?

Завдання 33. Як ви думаєте: чи потрібно час від часу реформувати систему освіти та виховання, яка має бути основна мета реформування освітньо-виховного процесу? Вашу позицію обґрунтуйте.

Завдання 34. Чи потрібен, на вашу думку, контроль за закладами освіти? Вашу думку аргументуйте. Якщо ви вважаєте потрібним контроль за закладами освіти, то скажіть, хто і як має його здійснювати?

Завдання 35. Стисло перекажіть оповідання Б. Грінченка «Екзамен» (не більше 200 слів), позбуваючись другорядної інформації.

Завдання 36. Проведіть дискусію. Групу поділіть на дві підгрупи: одна підгрупа буде відстоювати таку позицію: періодично освіта потребує змін, що зумовлені культурно-економічним розвитком країни та без яких неможливо підготувати людину повноцінно адаптовану до реалій сучасного життя; інша підгрупа буде відстоювати таку позицію: реформування освіти – довгий процес, що потребує значних матеріальних витрат, до того ж не завжди можна передбачити його наслідки, тому не треба поспішати щось змінювати, тим більше якщо на даний час в освітньому процесі є задовільні результати.

Завдання 37. Напишіть твір «Якою я бачу освіту в майбутньому» (приблизно 250 слів).

ЗАНЯТТЯ 4

НІЩО НЕ БУВАЄ ТАК РІДКО НА СВІТІ, ЯК ПОВНА ВІДВЕРТІСТЬ МІЖ БАТЬКАМИ І ДІТЬМИ

(Ромен Роллан)

I. ВВЕДЕННЯ В ТЕМУ: ІНФОРМАЦІЯ

II. ТЕКСТИ

III. СЛОВТВІР

IV. ЛЕКСИКА

V. ФРАЗЕОЛОГІЯ

VI. ГРАМАТИКА

VII. СТИЛІСТИКА

VIII. МОВЛЕННЄВА ПРАКТИКА

Мета: ознайомити з основними характеристиками публіцистичного стилю мови; ознайомити з особливостями написання есе; ознайомити з стилістичними можливостями категорії способу дієслів та вживанням одного способу дієслів у значенні іншого;

розвивати уміння проводити словотвірний аналіз слів, утворювати нові слова за зразком, вживати однокореневі слова, різниця у значенні яких зумовлена наявністю префікса; розвивати уміння правильно використовувати стилістичний потенціал дієслівних категорій; розвивати уміння правильно сполучати слова; розвивати вміння та навички працювати з текстами соціально-культурологічного змісту; розвивати вміння писати есе на пропонувану тему;

виховувати інтерес до вивчення текстів української публіцистики, виховувати повагу до батьків, розкривати значущість родинного виховання, формувати готовність до активної участі в суспільному житті.

I. ВВЕДЕННЯ В ТЕМУ ІНФОРМАЦІЯ

*«Батько і мати, тато і мама-це перші два авторитети, на яких для дитини ґрунтується світ,
ґрунтується та віра в життя, в людину, в усе чесне, добре і святе»*

Лукіан

Сім'я – це перше та найважливіше середовище виховання дитини, де відбувається формування та розвиток її особистості, моральної поведінки, моральних цінностей та світогляду. У родині формуються найголовніші риси дитини: щирість, доброзичливість, повага до старших та менших, турбота та відповідальність за своїх ближніх. Батьки дбають про своїх дітей та лише власними вчинками можуть формувати у них ці якості та властивості, ту поведінку та цінності, які хочуть бачити у них.

Проте іноді між батьками та дітьми виникають проблеми, конфлікти, причинами яких можуть бути тип внутрішньосімейних відносин, неефективність батьківського ставлення до дитини, вікові кризи в дитини, особистісні відмінності батьків і дітей, несприятливий вплив інших вагомих людей.

Досить часто стосунки між батьками та дітьми псуються, коли батьки не розуміють дітей, так як вважають, що сучасна молодь є безвідповідальними, а їх моральні норми зовсім не відповідають нормам часам їхньої молодості. Особливо це стосується старших батьків, які користуються поняттями, цінностями, методами виховання минулих років. Але існують проблеми і з сучасними батьками, адже, не всі є позитивним прикладом для своїх дітей. Так, одні батьки занадто опікуються своїми дітьми, виконують всі їхні бажання. Це призводить до того, що у дітей формуються негативні риси, такі як корисливість, байдужість до інших, вередливість, жадібність, виникає роздратованість, коли діти не отримують те, що хочуть. Інші ж батьки, навпаки, є байдужими до своїх дітей,

приділяють їм недостатньо вільного часу, покладаючи відповідальність за їх виховання на дитячі садки та школи.

Однак відомо, що взаєморозуміння можливе лише при спілкуванні. Під час спілкування батьки мають можливість пізнати мотиви поведінки та вчинків дитини, виявити суть її особистісних рис, і, таким чином, врегулювати певні мотиви чи переконання. Таке спілкування є головним засобом для вирішення будь-яких проблем або хоча б створення компромісів, якщо вирішити їх складно.

Важливим для батьків є також вибір методів виховання, завдяки яким вони будуть прищеплювати дітям моральні норми. Так, нотації, постійна критика, ворожнеча, сміх з дитини не дають позитивних результатів, а породжують у дитини нещирість, агресивність, замкнутість, розвивається почуття вини, виникає ненависть до оточуючих. Необхідно завжди дотримуватись принципу гуманності при вихованні дитини. Потрібно, щоб всі дії, розмови між батьками та дітьми включали їхні інтереси, почуття, розвивалися у необхідному напрямку. В такому випадку, з'являється спільне міркування, взаєморозуміння, становлення особистісних рис та засвоєння суспільних норм.

Саме довірливий погляд, відкритість батьків, похвала дитини, чесність до неї, доброзичливість та лагідність допоможуть створити позитивну атмосферу між ними. Це формує у дітей відповідні якості особистості. Так, дитина має змогу навчитись сприймати оточуючих із гуманністю, бачити позитивне у житті, відчувати любов, проявляти її, бути справедливою та самокритичною до себе. Така дитина виростає з вірою в себе, з вдячністю до батьків, з повагою до них та оточуючих, до всієї планети. Дитина, яка виросла у любові та повазі буде цінувати все, що твориться людьми та природою, цінувати себе та оточуючих.

Завдання 1. Дайте відповіді на питання.

1) Чи погоджуєтесь ви з тим, що сім'я є найголовнішим осередком формування особистості? Свою думку аргументуйте.

2) Чи існує насправді, на вашу думку, конфлікт поколінь? Чи є він у вашій родині?

3) Чому між батьками та дітьми іноді виникають конфлікти?

4) Як можна подолати конфлікт поколінь?

5) Чи згодні ви з твердженням, що найкращий спосіб вирішення конфліктів у родині – це спілкування? Свою позицію мотивуйте.

6) Який метод виховання в родині, на вашу думку, є найефективнішим? Свою думку аргументуйте.

II. ТЕКСТИ

Претекстові завдання.

Завдання 2. Прочитайте словосполучення. За словником з'ясуйте значення виділених слів. Скажіть у якому значенні (прямому чи переносному) вони вжиті.

Розмити межі

Болюче питання

Загострювати проблему

Солодке почуття

Чіпляти надмірною опікою

Нездорова ідея

Обожнювати спорт

Плід виховання

Ламати характер

Коктейль здібностей

Замкнути когось на собі

Захлинатись ідеями

Завдання 3. Визначте значення нижчеподаних складних іменників і прикметників. Укажіть способи їх творення. Поділіть їх на групи за способом творення. З кожним словом складіть по 1 реченню.

Одноліток	Невропатолог
Марнославство	Однокласник
Родовід	Старожил
Психолог	Самоутвердження
Самолюбство	Доброзичливий
Спецшкола	Вседозволеність
Внутрішньосімейний	Рівноправний

Завдання 4. Прочитайте подані нижче іменники та назвіть дієслова, від яких вони утворені. Назвіть ще 4-5 прикладів віддієслівних іменників на -ння, -ття.

Спілкування	Потурання	Відкриття
Ламання	Позіхання	Народження
Випробовування	Виховання	Коригування
Занепокоєння	Спостереження	

Завдання 5. За допомогою словника поясніть значення слова **СОЦІАЛІЗАЦІЯ**. Наведіть власні приклади з суфіксом **-АЦІЯ**.

Завдання 6. Префікс **СУБ-** як перша частина складних слів надає їм таких значень: 1) розташований поблизу; 2) підпорядкований, підлеглий; 3) другорядний, вторинний. Прочитайте групи слів і встановіть яке з вищеназваних значень префікса **СУБ-** вжито в кожній з них. З одним словом з кожної групи складіть по 1 реченню.

Субінспекція	Субантарктичний	Субкультура
Субординація	Субкосмічний	Субінформація
Субпідрядність	Субконтинентальний	Субаренда
	Субтропіки	Субпродукти

Завдання 7. Встановіть за словником, яке значення надає префікс **ГШЕР-** словам, утворіть з його допомогою нові слова від поданих нижче слів.

Активний

Гнучкий

Чутливий

Комунікабельний

Розумний

Спокійний

Прочитайте нижчеподані речення, перекладіть як рідною мовою, звертаючи увагу на виділені конструкції. Людину, яка в них описана, схарактеризуйте одним словом за допомогою прикметника з префіксом **ГШЕР-**.

1) На уроці Олег ніколи не сидить спокійно, крутиться **як муха в окропі**.

2) Балакати Івась дуже любить, його **хлібом не годуй**, а дай лише **язиком почесати**.

3) Андрій ніколи ні на що не реагує: директор кричить так, що аж **слиною захлинається**, а Андрій і **вусом не моргне**.

4) Ірина відчуває найтонші аромати, може за запахом відгадати, яка квітка у вас за спиною схована.

5) Тетяна змалечку займається гімнастикою та може **скручуватися в клубок**.

6) Оріся в школі все **ловить на льоту**, завжди знає відповіді на будь-які питання.

Завдання 8. За словником з'ясуйте, коли про людину можна сказати: **БІЛА ВОРОНА, СТРІЛЯНИЙ ГОРОБЕЦЬ, РАННІЙ ПТАХ, МОКРА КУРКА**. Закінчіть нижчеподані речення, уживаючи один з цих виразів.

1) Ірину важко було обдурити, свою справу вона знала як свої п'ять пальців, була ...

2) Ніколи Петро на міг відстояти власну думку, завжди схиляв голову перед сильнішим і приймав його позицію. Всі так і говорили, що він ...

3) Софію ніхто в класі не любив: з нею не спілкувалися, не грали; тому дівчина відчувала себе...

4) Наталя – ..., ще тільки сонце починає сходити, а в неї вже й підлога вимита, і білизна випрана, і стіл накритий.

Завдання 9. Прочитайте статтю Ганни Яценко та Марії Кириленко

ТЕКСТ 1. МОЯ ДИТИНА – БІЛЕ ВОРОНЕННЯ?

Моя дитина не така, як усі», — саме з такою проблемою найчастіше звертаються до психолога стурбовані батьки. Та коли узагальнити всі їхні скарги, стає зрозуміло, що межі норми розмиті й багато в чому суб'єктивні. За спостереженнями психологів, до розряду «особливої» може потрапити практично будь-яка дитина: гіперактивна й повільна; надто емоційна і замкнута; надмірно товариська і сором'язлива, вперта й надто поступлива; імпульсивна і загальмована; вразлива і «байдужа»; вундеркінд і малюк, якому наука ніяк не дається.

У пошуках норми батьки нерідко звертаються до власного дитинства: «А от коли я був маленьким...». А либонь дитина не може бути своєрідним клоном, копією, зліпком, у буквальному розумінні слова продовженням своїх батьків. Окрім того, не можна забувати, що розрив між поколіннями нині набагато глибший і фатальніший, аніж раніше, і, відповідно, набагато гостріше стоїть проблема «батьків і дітей». Зміна суспільного ладу, ламання стереотипів, пошук нових ідеалів і цінностей, соціальне розшарування і водночас — стрімкий розвиток новітніх технологій. Покоління екранів, моніторів, мобілок живе в іншому світі і в іншому ритмі. Спілкування

завдяки новим засобам комунікації (Інтернет і мобільні телефони) посідає дедалі більше місця в житті підлітків. Батьки не завжди замислюються над тим, що власну дитину потрібно розглядати як представника іншої генерації...

Найчастіше питання про те, що дитина «не така», загострюється, коли малюк потрапляє в дитячий колектив і починає вчитися вибудовувати рівноправні стосунки з однолітками і дотримуватися правил субординації з дорослими. Для малюка — це справжнє випробування, адже досі він був усім хорошим і любимий мамою, татом, бабусею. І раптом усе пішло навкосяки: мама сумує, тато сердиться, бабуся бурчить, що неправильно виховують. Перші кроки соціалізації можуть бути дуже болючими — і для маляти, і для його батьків. Головне завдання — не впасти в жодну з крайнощів: або «всі неправі, тільки моя «особлива» дитина права», або зовсім протилежне «в усіх діти як діти, а у мене...».

Батькам узагалі важко бути об'єктивними стосовно власного чада. Дуже часто ми лукавимо самі із собою. І, міркуючи про те, що дитина росте «не така», не доводимо думку до кінця: може, не така, як зручно вчителіві, або не така, як нам хочеться? Практично немає тат і мам, яких бодай трохи не зачепило б батьківське марнославство, — адже немає солодшого почуття, що моя дитина «краща за всіх». Дуже непросто відмовитися від виплеканого в мріях образу «гідного» спадкоємця. Комуś із батьків хочеться бачити свого сина енергійним, який все встигає й обожнює спорт. Мама мріє швидше переконатися, що їхній малюк має неабиякі здібності, а на того нападає судомне позіхання щоразу, коли він бачить книжку...

Дитина — це не лише плід сімейного виховання. Народження нової істоти — це велике таїнство. У кожного з дітей — свій темперамент і інтелект; свій унікальний набір генів; коктейль із різноманітних здібностей і схильностей, не завжди, до речі, приємних. Найкраще ставитися до своєї дитини як до істоти, із якою ще потрібно буде познайомитися і постаратися

зрозуміти і прийняти саме такою, якою її створила Бог чи природа. І повірте: немає заняття цікавішого, аніж дізнаватися про власне чадо — вам належить зробити багато відкриттів, приємних і не дуже. Ви будете дивуватися й впадати у відчай, радіти і гніватися. Шукати у своєму родоводі предків із такими ж рисами, «вираховувати» згубні впливи поза родиною. Та все ж починати треба з прийняття дитини такою, якою вона є. А потім у вас попереду буде довгий шлях м'якого коригування, яке, однак, має здійснюватися твердою батьківською рукою: позитивні риси слід заохочувати і розвивати, негативні — згладжувати і навіть (якщо поталанить) перетворювати на гідності.

Манія «відмінності»

Але буває й інша крайність: дитина реально має проблеми, але батьки і не збираються вводити в прийнятні для суспільства рамки своє ненаглядне чадо. Їм подобається, що їхня дитина не така, як усі.

Психологи та невропатологи визнають, що сучасні діти гіперчутливі і збудливі, нерідко вони дуже обдаровані. Кількість нестандартних, особливих, важких дітей настільки велика, що з'явився окремий термін — «діти індиго», яким позначають «дітей майбутнього», котрі нібито мають нові незвичні психологічні характеристики і моделі поведінки. Термін виник унаслідок спостережень Ненсі Енн Тепп, котра стверджувала, що у нестандартних дітей особливий колір аури – темно-синій, або індиго. Теорія про існування якихось особливих дітей стала досить популярною серед батьків, чие самолюбство тішить думка про незвичайність їхніх дітей.

Найчастіше це мами, котрі, прийшовши на консультацію до психолога, захлинаючись, розповідають про те, який унікальний їхній малюк, — особливо обдарований, ніжний, чутливий і ранимий. А от грубе оточення нездатне зрозуміти й оцінити її «маленького принца» або «ніжну принцесу». Або, навпаки, дитина дуже активна, схоплює все на льоту, робить значно швидше за інших, але вчителі й однокласники «чомусь» несправедливі до

нього. І в першому, і в другому разі працювати потрібно не стільки з дитиною, скільки з мамою. Досить часто батьки самі культивують у своїх дітях «манію відмінності», формують із своїх не таких вже особливих нащадків незручних, важких, не любимох ні однолітками, ні вчителями ізгоїв.

Звідки беруться «білі ворони»?

На жаль, дуже часто батьки ризикують самі зробити зі своєї дитини «білу ворону». Дитина, безсумнівно, перебуває у своєрідній групі ризику:

- Якщо в родині заведено постійно протиставляти себе іншим людям: ми кращі, гірші, вірніші, бідніші, багатші, розумніші; ми — старожили чи, навпаки, люди приїжджі тощо.

- Якщо сім'я живе замкнуто, і в ній до стороннього ставляться завжди з підозрою як до джерела можливих неприємностей і навіть небезпек.

- Якщо критикувати оточуючих — це звичний спосіб спілкування між дорослими.

- Якщо дитину постійно порівнювати з однолітками і повторювати, що вона не така, як усі: дужча, слабша, хворобливіша, розумніша, дурніша.

- Якщо дитина звикне, що вона завжди права, а в усіх конфліктах і негараздах винні оточуючі.

- Якщо її виховують у неповній сім'ї, і батько свідомо чи підсвідомо прагне «замкнути» сина або доньку на себе.

- Якщо дитина стає для батьків (чи одного з них) засобом самоутвердження.

- Якщо малюка виховує мама (бабуся), яка зробила з цього сенс свого життя.

- Якщо літні батьки роблять із дитини «маленького старичка».

- Якщо в сім'ї переважають крайності в методах виховання. Рівною мірою небезпечні як вседозволеність і потурання, так і жорсткий авторитарний стиль, постійна критика дитини.

- Якщо малюк обмежений у спілкуванні з однолітками і переважно задовольняється компанією дорослих.

- Якщо в родині існують серйозні психологічні проблеми між дорослими.

- Якщо батьки в грубій формі намагаються «переломити» деякі уроджені риси дитини замість того, щоб м'яко їх коригувати і створювати умови для розвитку альтернативних якостей.

Коли починати непокоїтися?

У батьків немає приводу для серйозного занепокоєння, коли дитина задоволена життям і не стурбована тим, що вона «не така»; не пригноблена й неагресивна; у неї нормальні стосунки з однолітками, а її особливості не відштовхують від неї інших дітей; вона вміє спілкуватися з дорослими, підпорядковуватися і слухатися; не протиставляє себе оточуючим, не бачить навколо ворогів, доброзичлива і поважлива до людей; коли ідеї, що вона в чомусь не така, з'явилися у неї в перехідному віці, що цілком нормально.

У батьків є серйозний привід запідозрити, що їхня дитина — «біла ворона», якщо вона відчуває відчуженість і відкинутість, стала ізгоем у дитячому колективі; є підозра, що у неї розвинувся синдром жертви, яким вона провокує однолітків на те, щоб її кривдили; вона звикла привертати до себе увагу у нездоровий спосіб (гримасує, дражниться, зачіпає тих, хто сильніший за неї); вона не має друзів серед однолітків; завжди про всіх відгукується погано.

Що робити, коли вас мучать сумніви, що ваша дитина не така, як усі:

- Постарайтеся якомога чіткіше сформулювати, у чому саме ви бачите відхилення від норми в поведінці і розвитку вашого маляти.

- Поцікавтеся у психолога чи в будь-якому посібнику з вікової психології, чи не підпадає «особлива» поведінка вашої дитини під норму для її віку.

• Задумайтеся про те, що саме є для вас приводом для занепокоєння: те, що вашого малюка критикують оточуючі; у нього погані оцінки; складні стосунки з однолітками чи ж він просто створює певні незручності дорослим; не виправдовує ваших надій і не тішить ваше самолюбство.

• Проаналізуйте, чи не культивує хтось у родині ідеї «особливості» дитини.

• Постарайтеся помістити дитину в адекватне її запитам середовище: «занадто розумну» — у спецшколу для обдарованих дітей; дитину, котра «не тягне» точні науки — у гуманітарний клас; непосидючу — у спортивну секцію; тихоню — у гурток малювання. Важливо, щоб дитина обов'язково мала можливість спілкуватися з дітьми, у яких схожі інтереси, і звикла відчувати себе на висоті.

• Але водночас потрібно піклуватися про те, щоб дитина розвивала і ті риси, яких їй бракує (усидливість, вміння грати з іншими дітьми, готовність ділитися, здатність рахуватися з інтересами інших тощо);

• Якщо у вашої дитини складності у спілкуванні виникають лише вдома, то шукайте витоків проблеми у внутрішньосімейних стосунках, а не в дитині.

• Якщо ви відчуваєте, що не справляєтеся із ситуацією, обов'язково проконсультуйтеся з невропатологом і психологом стосовно вашого сина чи дочки.

(Дзеркало тижня. – № 25. – 2007)

Завдання 10. Дайте відповіді на питання до тексту 1.

1) З якою проблемою найчастіше звертаються батьки до дитячого психолога?

2) Які діти, за спостереженням психологів, можуть потрапити до розряду «особливих»?

3) За яким критерієм батьки визначають, що їхня дитина «особлива», «не така», виходить за встановлені батьками норми?

4) Як ви оцінюєте ситуацію, коли батьки порівнюючи себе в дитинстві та свою дитину, визначають, чи правильно відбувається її розвиток? Свою думку аргументуйте.

5) Коли питання про те, що дитина «не така» загострюється? Чому?

6) Як ви розумієте вислів «треба прийняти дитину такою, якою вона є»?

7) Що позначає термін «діти індиго»?

8) Що позначає вислів «бути білою вороною»?

9) Як батьки можуть перетворити свою дитину на «білу ворону»?

10) За яких умов батьки можуть зрозуміти, що їхня дитина стала «білою вороною»?

11) Що треба робити батькам, якщо їхня дитина стала «білою вороною»?

III. СЛОВОТВІР

Завдання 11. Дієслова з префіксом ПЕРЕ- можуть мати такі значення: 1) повторення дії; 2) рух через предмет або простір; 3) переміщення з одного місця в інше; 4) поділ предмета на частини; 5) перевищення норми; 6) поширення дії на багато предметів; 7) взаємодія (з постфіксом -ся); 8) досягнення переваги над кимось.

Від нижчеподаних дієслів утворіть за допомогою префікса ПЕРЕ- нові та скажіть, якого значення надає новоутвореним словам префікс.

Перекинути	Перестрибнути	Переступити	Переглядати
Перебільшувати	Перенести	Пересолити	Перерізати

Перелетіти	Перервати	Перешити	Передумати
Переписати	Переоцінювати	Перехитрити	Переконати
Перебити	Перемити	Переїхати	Пересилити

Завдання 12. Перекажіть зміст нижчеподаних речень, використовуючи потрібне дієслово з префіксом ПЕРЕ-

- 1) Хто поклав мої сорочки на інше місце та всі їх зім'яв?
- 2) Я буду сидіти за столом, поки не спробую всі страви.
- 3) Вона встигла всі ці книги прочитати.
- 4) Якщо ти не візьмеш слухавку, я зателефоную пізніше.
- 5) Я продивився весь журнал сторінку за сторінкою, але нічого цікавого не знайшов.
- 6) Коли відкривали новий магазин, мер розрізав стрічку.
- 7) Мені здається, що ти поклала багато перцю в салат.

Завдання 13. Закінчіть речення, уживаючи одне з дієслів, що подані нижче.

Вибудовувати – вибудувати	Добудовувати – добудувати
Відбудовувати – відбудувати	Надбудовувати – надбудувати
Забудовувати – забудувати	Прибудовувати – прибудувати
Перебудовувати – перебудувати	Вбудовувати – вбудувати

- 1) Я хочу, щоб ви ... цей гараж, оскільки, на мою думку, він потребує деяких змін.
- 2) Після війни люди потроху ... зруйновані будинки.
- 3) Будинок стоїть без даху. Цієї зими його потрібно ...
- 4) На другому поверху він ... скульптури, колони, арки.
- 5) Люди поступово ... землі, де ще 3-4 роки був один степ, тепер тут велике сучасне місто.

- 6) Поруч з домом я хочу ... веранду.
- 7) Не потрібно нічого ... зверху будинку.
- 8) У нашому місці мерія дозволила ... дитячі садки та школи в житлові будинки.

IV. ЛЕКСИКА

Завдання 14. Прочитайте речення, звертаючи увагу на вживання дієслів **ТВОРИТИ, ПРАЦЮВАТИ, ТРУДИТИСЯ, РОБИТИ.**

- 1) Коли смеркалося і всі в домі засинали, наставала тиша, тоді він брав альбом і пензлик і починав **творити**.
- 2) Будемо **творити** літературу, організовувати інтелігенцію, міську і сільську(М. Коцюбинський)
- 3) Тарас Шевченко **створив** справжні шедеври літератури.
- 4) Прийдеться на старості літ не одпочивати, а **працювати**, як і перше **працювала** (І. Нечуй-Левицький)
- 5) У школі **працювала** Марина вчителькою.
- 6) Коли прийшов новий директор, завод почав **працювати** з новою силою.
- 7) Він підкрутив якусь гайку, і мотор почав **працювати**.
- 8) У сільській бібліотеці позбирались читачі,
Повернувшись із поля, де трудилися до зорі (Я. Шпорта)
- 9) Трудилися селяни з ранку до пізньої ночі (М. Стельмах)
- 10) Сідай і **роби** домашнє завдання!
- 11) **Роблю** таку велику уступку через те, що я людина не комерційна (М. Коцюбинський)
- 12) «А що ваші **роблять?**» — «Пообідали та хліб їдять»
- 13) Без нарікань вона **робила** найтяжчу роботу, спочатку жіночу, а після смерті Карпа й чоловічу (М. Стельмах)
- 14) Воронцов сидів на стільці, а вродлива, надміру серйозна фельдшерка з санітарної роти **робила** йому перев'язку (О. Гончар).

Завдання 15. Закінчіть речення, уживаючи потрібне за змістом дієслово ТВОРИТИ, ПРАЦЮВАТИ, ТРУДИТИСЯ, РОБИТИ.

- 1) Будь ласка, більше цього ніколи не...
- 2) Його талан прагне реалізації, тому він постійно щось ...
- 3) Коли я виросту, я хочу ... викладачем.
- 4) Мати ростить Олену без батька, тому їй доводиться багато...
- 5) Вже пізно, тобі треба ... уроки.
- 6) У нашому місті всі заводи не...
- 7) Все життя мати ... в полі.
- 8) Сьогодні бібліотека ...без перерви.
- 9) Він ще маленький, тому не міг це...
- 10) Де ви мрієте ... після університету?
- 11) В одному такому будинку жив і ... закарпатський митець.

Завдання 16. Закінчіть речення, уживаючи потрібне за змістом дієслово ПОЗНАЙОМИТИСЯ, ОЗНАЙОМИТИСЯ

- 1) Я ще встиг ... з вашим звітом.
- 2) ... мене, будь ласка, зі своїми друзями.
- 3) Для початку вам треба ... з нашим уставом.
- 4) Ми ... на зупинці тролейбусу.
- 5) Якщо хочете, я можу ... вас з досягненнями наших учених.
- 6) Він вже ... з усіма членами колективу.

V. ФРАЗЕОЛОГІЯ

Завдання 17. Прочитайте речення та перекладіть їх рідною мовою. Зверніть увагу на виділені вирази та запам'ятайте їх. Складіть з ними речення.

1) Олег віддавав роботі усього себе, у кабінеті згорав у **буквальному розумінні** цього слова.

2) Він **під собою землі не відчував**, після того, як його призначили директором, **відчувався на висоті**.

3) Він краще за всіх учнів знав таблицю множення, а тому на уроці **відчувався на висоті**.

4) То не була ще опера, — то були тільки **перші кроки** до неї (П. Мирний)

5) Кожне слово його аудиторія **хапає на льоту** (О. Гончар)

6) Те, за що рядовий студент платив наполегливим щоденним студіюванням, безсонними ночами перед екзаменами, Федь Шостенко **схоплював на льоту** (Ю. Шовкопляс)

7) Оксана любила своїх дітей **рівною мірою**.

8) Директор заводу керував **твердою рукою**, тому завод мав значні прибутки.

Завдання 18. Прочитайте вирази в дієсловом ДОВОДИТИ. За словником з'ясуйте їхні значення. З кожним складіть по 1 реченню.

Доводити до відома

Доводити до краю

Доводити до гріха

Доводити до ладу

Доводити до згуби

Доводити до розуму

Доводити до кінця

Завдання 19. Прочитайте вирази в дієсловом ВПАДАТИ. За словником з'ясуйте їхні значення. З кожним складіть по 1 реченню.

Впадати у відчай

Впадати в істерику

Впадати в смуток

Впадати в гнів

Впадати в крайнощі

Впадати в гріх

VI. ГРАМАТИКА

Завдання 20. Прочитайте речення з тексту 2, звертаючи увагу на вживання форм 2 особи множини наказового способу. Подумайте, чому автор у статті використовує таку форму дієслів.

- Постарайтеся якомога чіткіше сформулювати...
- Поцікавтеся у психолога чи в будь-якому посібнику з вікової психології, чи не підпадає «особлива» поведінка вашої дитини під норму для її віку.
- Задумайтеся про те, що саме є для вас приводом для занепокоєння...
- Проаналізуйте, чи не культивує хтось у родині ідеї «особливості» дитини.
- Постарайтеся помістити дитину в адекватне її запитам середовище...
- ... шукайте витоків проблеми у внутрішньосімейних стосунках, а не в дитині.
- Якщо ви відчуваєте, що не справляєтеся із ситуацією, обов'язково проконсультуйтеся з невропатологом і психологом стосовно вашого сина чи дочки.

Завдання 21. Прочитайте речення, звертаючи увагу на вживання дієслів наказового способу. Визначте їхню стилістичну роль.

- 1) Ой, дівчино, відчини, Своє-моє серденько звесели.
- 2) Заспіваймо пісню веселеньку.
- 3) Про сусідку молоденьку, про сусідку заспіваймо, серце наше звеселяймо.
- 4) Пиймо за щастя, пиймо за долю, пиймо за те, що миліше.
- 5) Про мене хоч вовк траву їж.
- 6) Яка штучка! І не думай ніхто її зачепити.
- 7) Не копай іншому яму, бо сам туди впадеш.
- 8) Вчи дитину не штурханцями, а хорошими слівцями.

9) Не називай сяким, бо станеш таким.

10) З добрим дружись, а лихих бережись.

11) Уміймо вибачати ворогам нашим.

12) Друга шукай, а знайдеш – тримай.

13) Не кажи гоп, поки не перескочиш.

14) Ти добро лиш твори повсюди. Хай тепло твої повнить груди
(Л. Іванків)

15) Нехай не ятрьть прикрощі душі, нехай квітує щирість поміж нами
(М. Луків).

16) Хай живе Українонька й калина у душі, у мріях, у піснях!
(В. Письменний).

17) Високої істини хай не торкнеться іржа! (Б. Олійник).

Завдання 22. Зверніть увагу, що дієслова одного способу можуть уживатися в значенні іншого. Для пом'якшення тону наказу, прохання в значенні наказового способу виступають форми умовного способу або дійсного. Наприклад: *Чи не продали б ви, чоловіче, тієї ялинки?*
(М. Коцюбинський).

Прочитайте речення. Визначте дієслова наказового способу. У яких випадках категоричність мовлення пом'якшено, а в яких – посилено?

1. Обміряли б норми та повідомили б, хто переміг у цьому змаганні (О. Гончар). 2. Ви лягли б, мамо, спочити (Панас Мирний). 3. Королева Веселості плеснула в долоні і гукнула: «Спати всім, спати! До завтрашнього дня спати!» (В. Шевчук). 4. Перемогу не віддавати (О. Костенко). 5. Ти прочитаєш це оповідання і перекажеш його зміст (О. Костенко). 6. «Справді, хлопці, зайшли б ви в хату, погрілись», - сказав він (О. Гончар). 7. «Разом з населенням рухатися далі на німецькі окопи. Жодного пострілу» (О. Довженко).

VII. СТИЛІСТИКА

Публіцистичний стиль мовлення

Функція – обговорення, відстоювання і пропаганда важливих суспільно-політичних ідей, формування відповідної громадської думки, сприяння суспільному розвитку.

Сфера використання – громадсько-політична, суспільно-виробнича, культурно-освітня діяльність, навчання.

Підстилі та жанри: 1) стиль засобів масової інформації (часописи, листівки, інтерв'ю та репортажі на радіо та телебаченні);

2) художньо-публіцистичний стиль (памфлети, фейлетони, політичні доповіді, нариси тощо);

3) есе;

4) науково-публіцистичний стиль (літературно-критичні статті, рецензії, огляди тощо).

Характеристики: доступність мови й формулювань (орієнтація на широкий загал); поєднання логічності доводів і полемічності викладу; поєднання точних найменувань, дат, подій, місцевості, учасників; виклад наукових положень і фактів з емоційно-експресивною образністю; наявність низки яскравих засобів позитивного чи негативного авторського тлумачення, яке має здебільшого тенденційну ознаку; наявність художніх засобів (епітетів, порівнянь, метафор, гіпербол тощо).

Лексичні особливості: насичення лексики суспільно-політичними й соціально-економічними термінами, закликами, гаслами; вкраплення розмовної, просторічної лексики; використання слів в переносному значенні; використання оцінної, емоційно-забарвленої лексики; активне функціонування антонімів, синонімів, паронімів, історизмів, слів іншомовного походження, експресивних сталих словосполук, перифраз,

фразеологізмів, прислів'їв і приказок; уживання оказіоналізмів (авторських новоутворень).

Морфемні особливості: використання чужомовних суфіксів *-іст (-ист)*, *-атор*, *-ація* тощо, префіксів *псевдо-*, *нео-*, *супер-*, *інтер-*, *гіпер-* тощо.

Морфологічні особливості: вживання паралельних форм слова: синові / сину, цікавіший/ більш цікавий; активне функціонування дієслів наказового способу; широке вживання дієслів теперішнього часу (створення ефекту присутності).

Синтаксичні особливості: вживання питальних, окличних та спонукальних речень; функціонування неповних речень і складних речень ускладненого типу з повторювальними сполучниками; активне використання зворотного порядку слів; виділення частини речення в окреме речення (фрагментація); широке вживання вставних слів, речень і звертань.

Завдання 23. Прочитайте ще раз текст 1. Знайдіть у ньому мовні засоби, що є характерними для публіцистичного стилю мовлення.

VIII. МОВЛЕННЄВА ПРАКТИКА

Завдання 24. Прочитайте текст 2. Під час читання ви зустрінете нові слова та фрази, спробуйте з'ясувати їхнє значення за контекстом.

ТЕКСТ 2. КОНФЛІКТИ МІЖ БАТЬКАМИ І ДІТЬМИ. Методи виходу з конфліктних ситуацій

Маленька дитина сприймає своїх батьків, як щось високе, авторитетне. Всі почуття з приставкою «най» - найдобріші, найсильніші, найсправедливіші, найкращі. Це відбувається просто тому, що дитинка маленька, нічого не вмєє, а мамо з татом дорослі і все знають і вмють. Але дитина росте і співвідношення змінюється. Приходить час, коли батько

вже не може відтиснутись стільки ж разів скільки син, а мама не підкаже як правильно вирішити нову задачу по шкільній програмі. В цей момент авторитет батьків вже не такий високий, а що ж тоді робити?

Ось тут постає питання вибору між авторитарністю і авторитетом. Скажу одразу – вибрати авторитарність означає програти. Не розраховуйте, що дитина буде слухатись вас, бо буде боятись покарання. Це не подіє. Дитина буде боротись за свою самостійність, за потреби, можливість реалізувати свої цілі. Таке протистояння може привести до поганих наслідків. Тому батьки мають розуміти, що насильством над дитиною вони нічого не доб'ються. Як тільки дорослий починає сподіватись, що у вихованні йому допоможуть накази, заборони і тиск, він втрачає свій авторитет в очах дитини.

Зберегти свій авторитет можна тільки залишившись для своєї дитини зразком у всьому. Зразком досвідченості, сили, мудрості. Секрет такої поведінки простий – вміти вирішувати любий конфлікт, а не уникати його.

Любий невирішений конфлікт може піти по трьом стежкам – відкрита суперечка, справжньою «війною інтересів» і мовчазним конфліктом, коли образа не висловлена.

Чому ж виникають конфлікти поколінь?

Основною причиною є різність інтересів. Тобто, задовольнивши інтереси однієї сторони, не задоволеною лишиться інша. В такій ситуації страждають і батьки і діти. В кожній родині різна думка на конфліктні ситуації. Спочатку про неправильні. Перша це придушення думки дитини, наполягання на своєму. І абсолютно зворотна – поступитися, заради збереження миру.

Розглянемо обидва ці методи.

Перемога батьків.

Змушуючи дитину підкоритись своїй думці ви подаєте йому лише один приклад – добиватись своєї цілі, не зважаючи на думку іншого. В результаті,

всі авторитарні методи виховання можуть обернутись для батьків тим самим. Дитина, як підросла, покаже батькам викладений ними ж урок.

Можна вирішити питання іншим способом, але також досягнувши перемоги батьків. Це робиться м'яко, поступово, пояснюючи дитині кожен свій крок. Однак використовувати його постійно також не можна, адже ваше чадо зробить висновок, що його думка і інтереси нікому не цікаві.

В таких сім'ях діти виростають або пасивними або агресивними.

Перемога дитини.

Шлях батьків за тактикою «аби було мирно». Тобто погоджуються на всі «капризи» дитини. Але це призведе не до миру, а до егоїзму. У людини, яка виросла у такій сім'ї, завищені потреби від людей, які її оточують, і вона не звикла чути слово «ні». Таких людей суспільство найчастіше не приймає, вони лишаються самотні.

Як же правильно вирішувати конфлікти?

Повернути ситуацію так, щоб у виграші були обидві сторони. Для цього треба пройти кілька етапів. По-перше – прояснити причину конфлікту. Спочатку батьки вислуховують дитину, не перебивають і не сперечаються. Чують, про що говорить їх нащадок. Далі говорить інша сторона. Головне почати з того, щоб вислухати дитину, і дати їй зрозуміти, що її почули. Це дасть найбільше шансів розв'язати конфлікт, знайшовши рішення, яке задовольнить обох. Коли почнуть говорити дорослі, головне щоб вони не звинувачували дитину у чомусь, а використовували тільки речення, які несуть у собі зміст своїх переживань.

Далі потрібно разом придумати вихід з ситуації. Кожна сторона надає пропозиції, їх разом обговорюють і приймають рішення.

Головне обговорити кожен пропозицію, навіть якщо вона вам видається в корені не вірною. Основним є виконання домовин з обох сторін.

<https://www.obozrevatel.com/mamaclub/roditeli-i-deti>

Завдання 25. Дайте відповіді на питання до тексту 2.

1) У чому, на думку автора статті, різниця між авторитарним вихованням і вихованням за допомогою власного авторитету? Який із цих двох видів виховання автор вважає найефективнішим і чому?

2) За яких умов, на думку автора, дорослий може стати авторитетом для дитини?

3) Які причини конфлікту поколінь називає автор у статті?

4) Які методи подолання конфліктів між батьками та дітьми автор вважає неправильними та чому?

5) Як автор радить вирішувати конфлікти поколінь?

Завдання 26. Стисло розкажіть, яку нову інформацію ви дізнались додатково до тих знань, що вже отримали з тексту 1.

Завдання 27. Прочитайте статтю Дар'ї Бавзалук. Значення нових слів і фраз встановіть за допомогою словника.

ТЕКСТ 3. КОНФЛІКТ «БАТЬКІВ І ДІТЕЙ»? ЙОГО НЕ ІСНУЄ!

Напередодні я трохи побила глечики з татом. Причиною стало нерозуміння одне одного. Часто батьки, з висоти прожитих років, намагаються застерегти своїх чад від певних життєвих помилок. Однак це не завжди до вподоби молоді. Дехто з них вважає поради рідних застарілими та неактуальними, інші ж спеціально роблять навпаки. Так сталося і в моїй родині. Тато, як справжній янгол-охоронець, завжди хотів перекласти свій досвід мені в голову, запобігти неприємним ситуаціям та допомогти порадою. Але до певного віку я сприймала це як батьківський контроль. Сьогодні я розумію – він мав рацію.

Декілька років тому я мріяла підстригти своє довге волосся та пофарбуватися у модний тоді колір. Робити це мені не дозволяли, мотивуючи тим, що лише зіпсую свою шевелюру. Так і сталося. Переїхавши на навчання до іншого міста, перше, що я зробила, – пішла до перукаря. Перший тиждень тішилася новим образом, але за кілька днів переконалася в правоті батька. Але зізнатися йому в тому я не змогла.

У дитинстві батьки забороняли мені їсти чіпси, фаст-фуд та пити солодку газовану воду. Але як так, вони ж такі смачні? Одного разу, після школи, зекономивши гроші на шкільному обіді, я накупила чіпсів. Досі пам'ятаю, з якою насолодою їх тоді їла, і не розуміла, чому мені забороняють таку смакоту. Вже за кілька годин мій шлунок «влаштував» мітинг та вимагав повернути ту всю гидоту назад. Живіт болів нестерпно, але перед батьками я грішила на шкільну їдальню, а не на чіпси. Зізнатися їм у причині свого самопочуття так і не змогла. Тоді мені здавалося, що вони просто нічого не розуміють і не знають. Згодом усвідомила, що це лише певний аспект їхнього піклування. Неможливо прожити життя, не розбивши коліна, не пострибавши по калюжах, не отримавши «двійку».

Чи легко бути молодим? Молодь, як сліпе кошеня, вивчає світ на смак та дотик, пропускаючи все через себе. Години виховних розмов батьків — ніщо порівняно з хвилиною власного досвіду, часто гіркого та болючого.

Як казала моя бабуся, «Будуть свої діти – зрозумієш». Створивши свою родину, ми часто перетворюємось на наших батьків. Хочемо прожити життя дитини за неї, часом виправляючи свої помилки. Ось, наприклад, хотілося вам стати лікарем, але життя склалося так, що вступили у технічний навчальний заклад. Тому свою кровинку агітуєте за медичний. А чи це їй справді треба? Зауважу, що лише 30% випускників одного з кращих ВНЗ країни Львівської політехніки працюють за спеціальністю. Впевнена, що іншим 70% просто не до вподоби їхній фах.

Не намагайтесь забезпечити своєму чаду безхмарне існування. Кожна дівчина плакатиме через хлопця. Кожен хлопець хоч раз у житті полізе в бійку. Всі через це проходять. Це життя, досвід. У більшості випадків достатньо просто вашої поради, і аж ніяк не участі. Нехай усі вчаться на своїх помилках.

Не можна пояснити дитині, що праска гаряча, поки вона одного разу сама не торкнеться її пальчиком. Час від часу дозволяйте дитині розбити коліно на життєвому шляху, бо у 50 це зробити неможливо. У молодому віці травми, особливо душевні, загоюються швидше.

З упевненістю кажу, що конфлікту між батьками і дітьми не існує. Бо всім нам в молодості здавалося, що ми знаємо краще, а батьки просто прибульці з минулого і не розуміють нас. Нам хотілося випробувати себе на міцність та стійкість. І лише з часом розуміємо, наскільки мудрими були поради батьків. А звідки взятися цим порадам, як не з власного досвіду? Наші батьки теж прогулювали пари, курили за рогом школи та пропадали ночами на дискотеці. І тепер вони впізнають свою молодість у нас.

(Газета «Високий замок», 25.06.2016)

Завдання 28. Дайте відповіді на питання до тексту 3.

- 1) Чи були в автора статті конфлікти з її батьками?
- 2) Чому вони виникали?
- 3) Що зрозуміла автор щодо конфлікту між дітьми та батьками, коли вона подорослішала?
- 4) Що радить автор батькам, щоб уникнути конфліктів з дітьми? Чи погоджуєтесь ви з її порадами? Свою позицію обґрунтуйте.

Завдання 29. У текстах 2 і 3 знайдіть елементи, що вказують на їхню належність публіцистичному стилю.

Завдання 30. Візьміть участь у бесіді на тему «Конфлікт поколінь», даючи відповіді на питання.

1) Чи вважаєте ви, що конфлікт між батьками та дітьми, – одна з значних проблем сьогодення? Обґрунтуйте.

2) Які основні причини конфліктів між батьками та дітьми?

3) Чи можна подолати конфлікт між батьками та дітьми авторитарними методами? Свою позицію мотивуйте.

4) Чи правильно буде, якщо батьки не будуть давати порад своїм дітям щодо вчинків, а дозволять їм набувати власний досвід на своїх помилках? Свою думку аргументуйте?

5) Чи потрібно враховувати батькам інтереси дитини, її особливості, нахили, здібності під час виховання? Свою позицію обґрунтуйте.

6) Як можна досягти гармонії у відносинах між батьками та дітьми?

Завдання 31. Проведіть дискусію. Групу поділіть на три підгрупи: одна підгрупа буде відстоювати таку позицію: батьки під час виховання дітей повинні займати авторитарну позицію, адже дорослий краще знає, як вчинити, оскільки в нього є життєвий досвід; друга підгрупа буде відстоювати таку позицію: батьки не повинні приділяти занадто уваги вихованню дітей, а, навпаки, повинні надати дітям можливості самостійно набувати життєвого досвіду шляхом проб і помилок; третя група буде відстоювати таку позицію: вихованню дітей батьки повинні приділяти значну увагу, але здійснювати це виховання власним прикладом, бесідами на різні теми, обговоренням вчинків дитини, урахуваючи при цьому її інтереси, поважаючи її особистість.

Завдання 32. Ще раз прочитайте тексти заняття, об'єднайте інформацію, викладену в них, в одне повідомлення на тему «Конфлікти між батьками й дітьми та методи їх подолання», видаляючи зайве та непотрібне.

Додайте інформацію, якщо вважаєте потрібним. Зробіть усне повідомлення перед аудиторією.

Завдання 33. Прочитайте інформацію про один із жанрів публіцистичного стилю – есе.

Есе – один із жанрів публіцистичного стилю, що відображає авторську позицію щодо якої-небудь проблеми.

Основні ознаки есе: 1) наявність проблеми, що стимулює читача до пошуку шляхів вирішення; 2) наявність суб'єктивної авторської позиції щодо розв'язання окресленої проблеми; 3) детальний аналіз проблеми з аргументацією авторської думки (при цьому власну позицію варто підтверджувати фактуальним матеріалом); 4) стислість викладу; 5) довільність композиції (виклад матеріалу підпорядкований логіці автора, якої він дотримується, намагаючись схарактеризувати проблему з різних аспектів); 6) використання елементів розмовного стилю (слід дотримуватися невимушеного стилю спілкування для встановлення контакту з читачем, але при цьому потрібно не перебільшувати, щоб не перетворити есе в неякісний текст, повний сленгу).

Важливо пам'ятати, що **основна мета** есе – стимулювати читача до роздумів, до пошуку шляхів подолання окресленої проблеми. Автор не наполягає на власній позиції, а ніби запрошує читача ознайомитися з нею, зіставити зі своєю точкою зору, обговорити її.

Зазвичай **композиція** есе складається з 3 частин.

1. Вступ.

У цій частині формулюється проблема: риторичне питання, цитата тощо. При цьому важливо створити особливий емоційний настрій, щоб змусити читача перейнятися проблемою, стимулювати його до роздумів над тим, як її розв'язати.

2. Основна частина.

У цій частині описується авторська позиція до окресленої проблеми. Як правило, основна частина складається з декількох підпунктів, кожен з яких має таку структуру: тезис (положення, що потрібно довести); обґрунтування з прикладами, якими можуть бути життєві ситуації, думки авторитетних людей тощо; висновок (частина відповіді на головне питання).

3. Заключна частина.

У цій частині автор об'єднує всі висновки до кожного з тезисів основної частини. Він знову наводить проблему та робить заключний підсумок. Якщо мета вступної частини – зацікавити читача, то мета заключної частини – представити цілісну картину сутності проблеми та шляхів її вирішення, залишити цю картину в пам'яті читача.

Під час написання есе варто дотримуватися деяких **порад**:

- 1) використовувати прості речення, щоб надати тексту динамічності та легкості сприйняття;
- 2) використовувати загальновідомі та зрозумілі слова;
- 3) не вживати часто загальні фрази; пам'ятати, що есе має бути унікальним, індивідуалізованим, відображати особистість автора;
- 4) посилювати власну позицію прикладами з життя або думками авторитетних людей;
- 5) дотримуватись теми та логіки викладу, не перезавантажувати есе зайвою інформацією, особливо такою, що не стосується теми.

Завдання 34. Послугуючись вищеподаною інформацією, напишіть есе на тему: «Проблема «батьки та діти» у сучасному суспільстві» (приблизно 250 слів).

ЗАНЯТТЯ 5

**УНІВЕРСИТЕТ – БУДЬ ВІН ДЛЯ ХІМІКІВ, ФІЗИКІВ,
МАТЕМАТИКІВ, ЮРИСТІВ – ВЧИТЬ ЗАВЖДИ БАГАТОМІРНОСТІ
ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ, ТЕРПЛЯЧОСТІ ДО НЕЗРОЗУМІЛОГО І
СПРОБИ ОСЯГНУТИ БЕЗМЕЖНЕ І РІЗНОМАНІТНЕ**

(Д. С. Ліхачов)

I. ВВЕДЕННЯ В ТЕМУ: ІНФОРМАЦІЯ

II. ТЕКСТИ

III. СЛОВОТВІР

IV. ЛЕКСИКА

V. ФРАЗЕОЛОГІЯ

VI. ГРАМАТИКА

VII. СТИЛІСТИКА

VIII. МОВЛЕННЄВА ПРАКТИКА

Мета: ознайомити з основними характеристиками наукового стилю мови; ознайомити з особливістю вираження головного члена в безособових реченнях та зі стилістичним потенціалом безособових речень;

розвивати уміння проводити словотвірний аналіз слів, утворювати нові слова за зразком, вживати однокореневі слова, різниця у значенні яких зумовлена наявністю префікса; розвивати уміння правильно використовувати стилістичний потенціал безособових речень; розвивати уміння правильно сполучати слова; розвивати вміння та навички працювати з текстами соціально-культурологічного змісту; розвивати вміння писати тексти наукового стилю на пропонувану тему;

виховувати інтерес до вивчення реалій українського культурного життя, зокрема до проблем вищої освіти України; розкривати критичність мислення; формувати готовність до активної участі в суспільному житті.

I. ВВЕДЕННЯ В ТЕМУ ІНФОРМАЦІЯ

Чому люди прагнуть отримати вищу освіту? На це питання всі можуть відповісти по-різному. Для когось це одна зі сходинок у кар'єрному зрості. Хтось розглядає вищу освіту як можливість підвищити свій професійний рівень. Для когось – це можливість підвищити свою самооцінку, відчути гордість за самого себе, а для когось – це просто папірець, що надає змогу отримати чи зберегти роботу. Основна мета освіти – накопичення людиною культурного досвіду, якого вимагає суспільство та який забезпечить людині культурний розвиток, оскільки протягом усього суспільного й особистого життя людині є чому навчатися.

У сучасному світі освіта є одним з найважливіших факторів розвитку не лише економіки, а й суспільства загалом. Освіта, на думку Жака Делора, «повинна перетворитися на процес безперервного розвитку людської особистості, знань і навичок, а також здібності робити судження та чинити різні дії. Вона повинна дозволити людині пізнати саму себе та навколишнє середовище та сприяти реалізації її соціальної ролі в процесі праці та життя в суспільстві».

У зв'язку з цим, можливо, варто говорити про необхідність руху до «суспільства освіти», а навчальний процес повинен забезпечувати входження людини в культуру в широкому розумінні цього слова.

Завдання 1. За нижчеподаними питаннями візьміть участь у бесіді щодо вищої освіти в Україні.

- 1) Які провідні університети України ви знаєте? Чим вони різняться?
- 2) Яке місце займає університет, у якому ви навчаєтесь, серед інших закладів вищої освіти?

3) За якими спеціальностями готує фахівців заклад вищої освіти, в якому ви навчаєтесь?

4) У чому сутність Болонської Декларації? Чому Україна приєдналась до Болонської Декларації? Яке це має значення?

5) Які зміни відбулися та відбуваються в системі вищої освіти України? Чим вони зумовлені? Як ви їх оцінюєте?

6) Які зміни відбуваються в системі вищої освіти вашої країни?

7) Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» закладам вищої освіти в Україні надана автономія, тобто самостійність, незалежність і відповідальність закладу вищої освіти у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених Законом. Як ви ставитесь до такої автономії? Вашу позицію аргументуйте. Чи наділені автономією провідні заклади вищої освіти вашої країни?

Завдання 2. Прочитайте текст, з'ясуйте значення понять «галузь знань», «спеціальність», «спеціалізація».

Під час вибору закладу вищої освіти абітурієнти стикаються з такими поняттями «галузь знань», «спеціальність» і «спеціалізація».

Згідно з Законом України «Про вищу освіту» **галузь знань** – це основна предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка. Так, наприклад, у 2015 році Кабінет Міністрів України затвердив такі галузі знань, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: 01 Освіта / Педагогіка; 02 культура і мистецтво; 03 Гуманітарні науки; 04 Богослов'я; 05 Соціальні та поведінкові науки; 06 Журналістика; 07 Управління та адміністрування тощо.

Поняття «спеціальність» вужче, ніж поняття «галузь знань». Закон України «Про вищу освіту» дає таке визначення цьому поняттю: **спеціальність** – це складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка. Так, наприклад, галузь знань 01 Освіта / Педагогіка включає такі спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки; 012 Дошкільна освіта; 013 Початкова освіта; 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями); 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями); 016 Спеціальна освіта; 017 Фізична культура і спорт.

Ще вужче поняття «спеціалізація». Закон України «Про вищу освіту» так трактує вказане поняття: **спеціалізація** – це складова спеціальності, що визначається закладом вищої освіти та передбачає профільну спеціалізовану освітню програму підготовки здобувачів вищої та післядипломної освіти. Так, наприклад, спеціальність 014 Середня освіта включає такі спеціалізації: Історія, Українська мова і література, Мова і література (англійська / німецька / іспанська тощо), Фізика, Математика, Інформатика, Трудове навчання та технології, Образотворче мистецтво, Музичне мистецтво, Хореографія, Фізична культура.

Завдання 3. За допомогою словника перекладіть рідною мовою нижчеподані слова та словосполучення, що пов'язані з вищою освітою. З кожним з них складіть по 1 реченню.

Асистент	Реферат	Абітурієнт
Старший викладач	Курсова робота	Вступна кампанія
Доцент	Магістерська робота	Бакалавр
Професор	Студентський квиток	Магістр
Науковий керівник	Свідоцтво	Доктор
Екзаменаційна комісія	Сертифікат	Аспірантура
Співбесіда та тестування	Посвідчення	Докторантура

Академічний рік	Стипендія	Захист дисертації
Академічний курс	Залікова книжка	Учена рада
Академічна година	Бюджетне місце	Учений ступінь
Академічна заборгованість	Контрактне місце	Учене звання
Обов'язкова дисципліна	Приймальна комісія	
Вибіркова дисципліна	Вступне випробування	
Загальна підготовка	Консультація	
Фахова підготовка	Підготовче відділення	

II. ТЕКСТИ

Претекстові завдання.

Завдання 4. Прочитайте подані словосполучення зі словами ПРЕСТИЖ, ПРЕСТИЖНИЙ, ПРЕСТИЖНІСТЬ. З'ясуйте їхнє значення та додайте свою приклади.

Престиж влади, оберігати (підтримувати) власний престиж...

Престижний університет, престижний готель, престижний конкурс...

Престижність освіти, підвищити престижність...

Завдання 5. За допомогою словника визначте значення нижчеподаних запозичених слів, до кожного доберіть український еквівалент. З кожним словом складіть по 1 реченню.

Інвестиція	Менеджмент	Інтелектуальний
Індекс	Потенціал	Універсальний
Рейтинг	Реформа	Глобальний
Стратегія	Фінанси	Компетентний
Тендер	Моніторинг	Інтелектуальний
Аргумент	Індивід	Детермінований
Ієрархія	Респондент	

Завдання 6. Зробіть морфемний розбір нижчеподаних слів. Установіть за допомогою словника їхнє значення, складіть з ними по 2-3 речення.

Універсалізація	Демократизація
Інтеграція	Глобалізація
Мотивація	Репрезентація
Професіоналізація	

Завдання 7. За допомогою словника поясніть значення нижчеподаних словосполучень.

Стратегічне завдання	Панівні тенденції
Інтелектуальні професії	Абітурієнтський загал
Гуманітарний розвиток	Глобалізаційні процеси
Стати масовим	Портрет студентства
Зробити ставку на освіту	Неоднорідна мотивація
Фундамент освіти	Соціальна зрілість
Хвиля «відпливу мізків»	Гуманістична концепція освіти
Зважений підхід	Поєднувати органічно
Гідна робота	

Завдання 8. Уточніть значення прикметника СПРАВЖНІЙ. Прочитайте з ним словосполучення та додайте власні приклади.

Справжній: шовк, хутро, перли, шкіра, мед, золото...

Справжній: горе, радість, біль, сльози, хвилювання...

Прочитайте подане нижче речення та подумайте, яке значення в ньому має прикметник СПРАВЖНІЙ.

Досить часто молодь обирає певну спеціальність, щоб в подальшому влаштуватись на престижну роботу та заробляти «справжні» гроші.

Завдання 9. Прочитайте текст.

ТЕКСТ 1. ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Освіта є одним з найважливіших чинників, які реально визначають майбутнє нації. В Україні завдяки зусиллям не одного покоління педагогів створено міцний фундамент народної освіти, завдяки чому українська нація визнається однією з найосвіченіших у світі. Важко переоцінити значення розвитку і зміцнення інтелектуального потенціалу нашої країни не лише для економіки, а й для забезпечення гідного місця в світовому просторі. У глобалізованому світі освіта і наука є визначальним фактором людського розвитку і основним засобом національного самоствердження. Тільки та країна, в якій інтелектуальні професії стали масовими, а інвестиції у розвиток людського потенціалу – найвагомішими і найефективнішими, може стати повноцінним учасником глобальної політики, економіки і культури. Якщо поглянути на країни світових лідерів, то практично всі вони у свій час зробили ставку на науку і освіту. Наприклад, зростання індексу людського розвитку ООН країн Південно-Східної Азії дав їм змогу здійснити прорив у сферу високих технологій, кожен вкладений в освіту долар обернувся десятками доларів зростання ВВП. Потреби змін у системі освіти зумовлені низкою факторів міжнародного характеру. Процеси глобалізації потребують формування єдиного ринку праці і тим самим вимагають універсалізації освіти, яка повинна проявлятися в: 1) максимальному наближенні змісту навчання; 2) створенні єдиної системи виміру засвоєних знань; 3) досягненні співмірності етапів навчання (бакалавр, магістр, доктор); 4) спрощенні процедури визнання дипломів та наукових ступенів. Україна поетапно робить послідовні кроки у реформуванні системи вищої освіти у руслі цих вимог відповідно до основних напрямів Болонського процесу. Вища освіта в Україні повинна виконувати три завдання: виховувати громадянина,

формувати клас інтелігенції та готувати спеціалістів відповідно до потреб суспільства. Виховання громадянина досягається викладанням суспільних наук (філософії, політекономії, економічної теорії тощо). Формування інтелігенції передбачає знання іноземних мов, практичної психології, історії, етикету. Суттєва частка викладання повинна припадати на якісну підготовку спеціалістів, що передбачає не тільки їх теоретичну підготовку, а, особливо, практичну. Основними недоліками вищої школи є уклін до зростання кількості різних спецкурсів, що значно скорочує години викладання основних дисциплін та знижує якість всього процесу викладання. Найважливішим критерієм ефективності діяльності вищої освіти і науки загалом і конкретного вищого навчального закладу зокрема є попит на фахівців на ринку праці. Сьогодні навіть існує пропозиція щодо визначення рейтингу вищих навчальних закладів і запровадження елементів своєрідного тендеру на розміщення державного замовлення з урахуванням ефективності працевлаштування випускників як кінцевого результату співпраці з роботодавцями. Головним завданням вітчизняної освіти є вимога формування особистості, громадянського суспільства, демократизації, відкритості та прозорості. Нажаль, сьогодні формат навчально-виховного процесу не зорієнтований на всебічний розвиток особистості, задоволення її потреб, забезпечення запитів суспільства та ринку праці конкурентоспроможними, компетентними та відповідальними фахівцями. Сучасний рівень взаємодії освіти з соціальними партнерами не сприяє вирішенню цієї проблеми. В Україні відсутні суспільна відповідальність за якість освіти тих, хто причетний до її забезпечення та ефективні інтеграційні процеси: роботодавці не беруть участі у формуванні змісту освіти та забезпечення якісної професійно-практичної підготовки молоді; відсутній моніторинг якості освіти за участю учнів, студентів, батьків, представників громадських організацій, рейтингове оцінювання діяльності навчальних закладів та їх оприлюднення. Також потребує суттєвого удосконалення і

система фінансування освіти, в тому числі, за рахунок забезпечення об'єктивного контролю у форматі «економічність – ефективність – результативність». При цьому необхідно пам'ятати, що у виконанні стратегічних завдань гуманітарного розвитку українського суспільства важливу роль відіграють не лише кількісні показники фінансування. Не менше значення має структура вкладень в освіту та кваліфікований менеджмент 14 галузі. Освіта є надзвичайно прибутковою галуззю економіки навіть не стільки з прямих виплат за навчання, скільки з тих економічних зисків, котрі принесуть кваліфіковані професіонали своєю працею. За кількістю студентів ВНЗ Україна не відстає від розвинених держав. Основна проблема знаходиться якраз у площині якості освіти і забезпеченні випускників гідною роботою. Інакше з переходом на європейські стандарти освіти ми можемо отримати чергову хвилю «відпливу мізків» з України та, як наслідок, зниження її інтелектуального потенціалу. Важливим кроком для запобігання цьому має стати належна винагорода за кваліфіковану працю. Таким чином, окрім власне євроінтеграції в освітній сфері через систему освіти, необхідно спрямувати вищу школу на зважений підхід до кількості та якості викладання, виходячи з потреб суспільства та перспектив розвитку економіки України.

(Кірієнко О. М., Андрейчикова А. М. Проблеми вищої освіти в Україні в контексті глобалізації. – Режим доступу: http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/2679/том1_p012-014.)

Завдання 10. Дайте відповіді на питання до тексту 1.

- 1) Чому автори уналежнюють проблеми науки та освіти до глобальних проблем?
- 2) Яке значення, на думку авторів, мають наука та освіта для кожної окремої нації та для людства загалом?
- 3) Чим, на думку авторів, зумовлені зміни у системі вищої освіти України? Як ці зміни проявляються?

- 4) Які основні завдання вищої освіти виокремлюють автори та як вони пропонують їх реалізовувати?
- 5) Які основні недоліки вищої освіти України та як їх можна подолати?
- 6) На які смислові частини можна поділити текст?
- 7) Складіть план до тексту.
- 8) Стисло перекажіть текст відповідно до складеного плану.

Завдання 11. Прочитайте наукову статтю С. А. Ісаєнко.

ТЕКСТ 2. МОТИВАЦІЯ АБІТУРІЄНТІВ ПРИ ВИБОРІ ПРОФЕСІЇ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВНЗ

Вступ. Загальновідомо, що основним завданням системи вищої освіти будь-якої країни є підготовка висококваліфікованих фахівців для народного господарства. Проте, світові глобалізаційні процеси трансформують це завдання-мінімум у найактуальніші виклики, які постають перед вищою школою. Це – підготовка не просто фахівця, здатного забезпечити стале функціонування галузі, а конкурентоспроможного професіонала, який забезпечить швидкий розвиток економіки країни та перебування її серед провідних економік світу. Одна із проблем у реалізації такого завдання для системи вищої освіти України постає уже на етапі проведення вступної кампанії: найбільш популярні професії серед вступників не є найбільш затребуваними для економіки країни. За результатами вступу 2017 року найпопулярнішими спеціальностями серед вступників в Україні стали «Філологія», «Право», «Менеджмент», «Медицина», «Комп'ютерні науки», «Туризм», «Середня освіта», «Психологія», «Економіка», «Інженерія програмного забезпечення». Під час вступної кампанії 2018 року збільшено держзамовлення на вчителів, фахівців із ІТ, аграрних та природничих наук, математики та статистики. Однак, статистика вступної кампанії 2018 року свідчить, що найбільш популярними серед абітурієнтів залишалися право, філологія, середня освіта, менеджмент та медицина. Вибір професії – чи не

головний вибір у житті людини, який для кожного окремого індивіда часто означає вибір власної долі. Не буде перебільшенням сказати, що вибір майбутньої професії – це та точка, в якій перетинаються інтереси особистості та суспільства, де можливе та необхідне поєднання особистих і загальносуспільних інтересів. Ступінь усвідомленості та розуміння мотивів власного професійного вибору студента впливає на його ставлення до навчальної діяльності та на стиль навчання студента, а, отже, на ефективність опанування майбутньої професії, на якість підготовки випускника ВНЗ до майбутньої професійної діяльності, на результативність роботи ВНЗ й ефективність усієї системи вищої освіти. За нашим переконанням, зазначене вище свідчить про значущість дослідження ступеня усвідомленості професійного вибору для забезпечення ефективної освітньої діяльності ВНЗ.

Метою даної статті є аналіз мотивів вибору професії сучасними абітурієнтами та впливу такої мотивації на ефективність освітньої діяльності вищого навчального закладу.

Короткий огляд публікацій за темою. Формуванню та розкриттю окремих сторін особистості студента у процесі підготовки висококваліфікованого фахівця присвячені дослідження багатьох провідних вітчизняних та іноземних учених. Психологічні та психофізичні особливості студентів вивчали Б. Г. Ананьєв, І. С. Кон, В. Т. Лісовський, В. В. Рибалка та ін. Особливу увагу вивченню психофізичного розвитку студентів, його проявів в умовах індивідуальної і колективної діяльності приділяв Б. Г. Ананьєв. Розвиток Б. Г. Ананьєвим діагностики психофізіологічних функцій, станів і властивостей особистості надає сучасним педагогам інформацію про можливості всебічного вивчення діяльності та розвитку студентів, а також «чинників і умов, які визначають продуктивність і успішність їхньої діяльності, залежність від розвитку та вплив на розвиток, вплив на структуроутворення людини». На думку Б. Г. Ананьєва, у вищому навчальному закладі відбувається «перетворення мотивації, усієї системи

ціннісних орієнтацій, з одного боку, та інтенсивне формування спеціальних здібностей у зв'язку з професіоналізацією, з іншого».

Серед наукових досліджень, присвячених вивченню соціально-психологічного портрету студентства певний інтерес викликає робота Л. Я. Рубіної. Специфічними рисами студентства, детермінованими особливостями життєдіяльності, характером навчання і ставленням до своєї професійної підготовки, Л. Рубіна вважала свідоме орієнтування студентів на отримання вищої освіти та високої професійної підготовки. За даними, які радянська соціолог наводить у своїй роботі «Советское студенчество. Социологический очерк», половина студентів приймає рішення про вступ до вищого навчального закладу за три-чотири роки до вступу, біля третини – за рік і менше. Стосовно вибору певної спеціальності, а отже, і конкретного вищого навчального закладу, то, за її ж даними, більшість студентів (близько 60,00 %) визначаються лише за рік чи менше до вступу. Ті, хто обрав спеціальність за три-чотири роки до вступу, складають лише одну четверту частину опитаних. Дані, отримані в науковому дослідженні Л. Рубіної, базуються на аналізі особливостей студентства другої половини минулого століття. Однак, твердження Л. Рубіної про те, що «професійна орієнтація студентства відбувається пізніше, відповідно, вона є менш стабільною і може в майбутньому привести до розчарування в обраній професії. До того ж таке професійне самовизначення відбивається на ставленні студентів до навчання, зниженні якості професійної підготовки», залишається актуальним дотепер. Висловимо власне переконання, що у навчально-виховній роботі вишу та в процесі формування професіоналів цю особливість студентства не можна ігнорувати.

Результати та їх обговорення. Наше дослідження, проведене на базі Державного економікотехнологічного університету транспорту ще в 2001–2005 рр., засвідчило наявність подібних проблем серед першокурсників. Так, менше однієї п'ятої частини студентів приймали рішення про вступ до

вищого навчального закладу більше, ніж за рік до вступу. Відсоток студентів, які вирішили вступати до вищого навчального закладу за рік до вступу, коливався у ці роки від 33,30 % до 73,60 %, а відсоток студентів, які остаточно визначилися менш, ніж за рік до вступу, був значним і коливався від 18,40 % до 51,00 %. У 2010 р., щоб виявити зміни у ставленні до свого професійного вибору та проаналізувати їхню динаміку, ми провели аналогічне опитування серед першокурсників НУХТ (64 особи) та ДЕТУТ (79 осіб). Це опитування показало, що у 2010 р. переважна більшість першокурсників визначилася, де отримувати вищу освіту, приблизно за два роки до закінчення школи – 59,38 % (студенти НУХТ) і 46,94 % (вступники ДЕТУТ). За рік до вступної кампанії із майбутнім вишем визначилися 31,25 % студентів НУХТ і 30,61 % студентів, які вступили до ДЕТУТ. Зіставляючи отримані дані із даними 2001-2005 рр., ми зробили висновок, що абітурієнти 2010 р. характеризувалися загалом більш серйозним ставленням до професійного самовизначення, проте констатувати наявність високого ступеня свідомості професійного самовизначення серед студентства було б некоректним.

Актуалізація проблеми забезпечення економіки України висококваліфікованими фахівцями (в тому числі й інженерами) спонукала нас звернутися до попереднього досвіду і провести аналогічне опитування вступників 2018 року на спеціальності інженерно-технічного профілю. Загалом в опитуванні узяли участь 86 студентів першого року навчання Державного університету інфраструктури та технологій (м. Київ). За нашими даними 30,23 % вступників визначилися із майбутньою професією більше, ніж за два роки до вступу. За два роки до вступу у своєму виборі вищого навчального закладу визначилися 37,21 % вступників. І менше, ніж за рік до вступу свій вибір зробили 32,56 % респондентів.

Важливою передумовою формування особистості професіонала є мотивація професійного самовизначення, оскільки саме мотивація впливає на ставлення студентів до навчання (читай – до опанування своєї професії). Мотивація вибору студентами спеціальності завжди була неоднорідною. Так, за даними вже цитованого дослідження Л. Рубіної, більшість студентів (64,80 %) свій вибір професії пояснили її відповідністю своїм здібностям, майже 50,00 % – указали на можливість отримати «цікаву роботу». Проте серед причин вибору вищого навчального закладу зазначалися і такі: «відсутність інших варіантів», «наближеність інституту до місця проживання», «наявність гуртожитку», які авторка соціологічного дослідження визначає як випадкові фактори вибору навчального закладу.

Результати дослідження, проведеного нами у 2001–2005 рр., свідчать, що недостатньо свідомо здійснили вибір своєї майбутньої професії від 50,00 % до 80,00 % студентів. Упродовж 2001–2005 рр. частина студентів, які зробили вибір майбутньої професії свідомо, коливалася від 5,20 % до 20,50 % (мотивом їхнього професійного самовизначення є бажання «бути інженером»), переважно свідомим, на нашу думку, був вибір професії у студентів, частина яких складала від 16,90 % до 34,20 % (мотив – «бажання мати вищу (технічну) освіту»). Байдужість до обраної професії виявили менш, ніж 0,50 % студентів (від 0,30 % до 0,45 %). У 2010 р. проведене нами опитування показало: 1) 35,94 % першокурсників НУХТ (економічний профіль) і 41,78 % студентів, які вступили до ДЕТУТ (інженерно-технічні спеціальності), назвали мотивом вибору ВНЗ «бажання отримати престижну професію»; 2) другим за значущістю мотивом вибору ВНЗ у студентів було «бажання отримати вищу освіту»; 3) третім в ієрархії мотивів вибору ВНЗ студенти НУХТ указали «бажання заробляти справжні гроші» (9,38 %), а студенти ДЕТУТ – «бажання стати інженером» (13,92 %); 4) «бажання заробляти справжні гроші» займає четверте місце за значущістю в ієрархії мотивів вибору ВНЗ у студентів ДЕТУТ (10,13 %), для студентів НУХТ це –

«бажання батьків, щоб я тут навчався» (6,25 %) і «бажання мати нових друзів» (6,25 %).

Проводячи обробку результатів опитування першокурсників 2018 р., усі відповіді були нами об'єднані у декілька груп залежно від узагальнюючої характеристики відповіді. Так, мотив вибору вищого навчального закладу та профілю майбутньої професійної діяльності – «бажання бути інженером» (20,93 %), на нашу думку, можна вважати виявом свідомого професійного самовизначення студентів. Сюди ж ми віднесли відповідь респондента «бажання мати улюблену професію» (1,16 %), подану як власний варіант. Мотив «бажання мати вищу освіту» (32,56 %) ми вважаємо свідченням переважно свідомого вибору професії (сприйняття вищої освіти як цінності, безперечно, є позитивним, але чи бачать ці студенти себе інженерами в майбутньому?). Мотиви «бажання мати престижну професію» (25,58 %), «бажання мати розповсюджену професію» (2,33 %) і «бажання заробляти справжні гроші» (6,98 %) ми відносимо до недостатньо свідомого самовизначення, здійсненого на основі суб'єктивних критеріїв вибору майбутньої професії. Мотиви «бажання батьків, щоб я тут навчався» (3,49 %), «бажання мати нових друзів» (0 %) чи «бажання уникнути служби в армії» (6,98 %) є свідченням відсутності свідомого вибору професії, оскільки цей вибір базується на потребі вирішення власних психологічних і соціальних проблем. Відповіді на кшталт «мені однаково, де вчитися» або «у мене не було іншого вибору» ми, як і у попередніх дослідженнях, вважали показником відсутності свідомого вибору професії.

Загалом, можна стверджувати, що кількість вступників до вишів із мотивацією свідомого та переважно свідомого вибору професії у 2018 р. значно збільшилася порівняно із попередніми роками. Певну тривогу викликає паралельне збільшення частки абітурієнтів, що байдуже ставляться до обраної професії чи обраного вищого навчального закладу. Однак, як свідчать цифри, більшість студентів усе ще здійснює вибір своєї майбутньої

професії недостатньо свідомо, а отже, об'єктивно не включається у навчально-виховний процес одразу після вступу до вищого навчального закладу. Цілеспрямоване і систематичне проведення профорієнтаційної роботи у школі, безперечно, забезпечувало б утворення особистісно-значущого сенсу вибору професії, певну професійну спрямованість, готовність до активної діяльності щодо формування власної професійної компетентності та культури. Але поради щодо вибору майбутньої професії (за даними наших педагогічних інтерв'ювань) найчастіше стають батьки, родичі, друзі та знайомі, які послуговуються фінансово-економічними та власними індивідуально-світоглядними аргументами. Додатковим підтвердженням цієї тези ми вважаємо переважаючий показник (47,2 %) мотиву «бажання заробляти справжні гроші» серед респондентів – вступників на спеціальності, пов'язані з комп'ютерними науками та застосуванням у різних галузях економіки ІТ технологій.

Висновки. Дослідження мотивації абітурієнтів щодо ступеня свідомого вибору професії, проведені нами у різні часові періоди, носять власне не соціологічно-репрезентативний характер, а виявляють характерні для абітурієнтського загалу панівні тенденції. Однак, виявлення таких тенденцій, їх аналіз та пошук шляхів подолання їхніх негативних впливів є надзвичайно актуальними і на сьогоднішньому етапі розвитку системи вищої освіти України.

Спираючись на викладене вище можна сформулювати такі висновки:

1. За сучасних умов розвитку суспільства як ніколи раніше актуальним є питання формування особистості фахівців, у якій поєднуються високий професіоналізм, інтелігентність, соціальна зрілість і творчий пошук. Але на практиці аналіз якості підготовки майбутніх спеціалістів у вишах України свідчить, що багатьом з них бракує самостійності, ініціативи, винахідливості, уміння творчо підходити до складних проблемних ситуацій у нових умовах господарювання.

2. Такий стан справ, на нашу думку, складається і через недостатню увагу в системі освіти України до рівня умотивованості та ступеня усвідомленості професійного самовизначення молодшої людини. У цьому контексті для забезпечення результативності роботи ВНЗ необхідні переосмислення змісту та методів освіти та виховання сучасного спеціаліста, його професійної компетентності та культури, розробка і послідовна реалізація гуманістичної концепції викладання. Головним завданням вищої школи залишається пошук і використання таких ефективних, дійових і активних форм, методів, принципів навчально-виховного впливу, які б максимально враховували вимоги сучасного етапу розвитку суспільства щодо рівня професійної підготовки та особистості фахівця, органічно вписувались у нову модель вищої школи, сприяли б інтеграції вищу, виробництва та науки. Адже саме це – постійно діючий чинник ефективності освітньої діяльності вищого навчального закладу.

(Ісаєнко С. А. Мотивація абітурієнтів при виборі професії як чинник ефективності освітньої діяльності ВНЗ // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. 2018, VI (74), P. 27-30)

Завдання 12. Дайте відповіді на питання до тексту 2.

1) Як характеризує автор якість підготовки спеціалістів у закладах вищої освіти України на сучасному етапі?

2) Як, на думку автора, мотиви майбутніх абітурієнтів впливають на їхнє подальше навчання у виші, на результативність роботи самого вишу та на якість системи вищої освіти загалом?

3) Коли здебільшого майбутні абітурієнти визначаються, де вони будуть здобувати вищу освіту? Як це впливає на їхнє ставлення до подальшого навчання?

4) Які основні мотиви вибору майбутніми абітурієнтами закладу вищої освіти?

5) Які зміни в мотивації української молоді до вибору закладу вищої освіти спостерігає автор?

6) Як, на думку автора, можна впливати на формування свідомої мотивації молоді до вибору закладу вищої освіти?

7) Поділіть текст на смислові частини. Складіть план до тексту. За складеним планом стисло перекажіть основний зміст тексту.

III. СЛОВОТВІР

Завдання 13. Уточніть значення групи дієслів з основою ВОДИТИ – ВЕСТИ за допомогою словника. Прочитайте нижчеподані речення та перекладіть їх рідною мовою.

Проводити – провести

Приводити – привести

Вводити – ввести

Виводити – вивести

Відводити – відвести

Доводити – довести

Заводити – завести

Наводити – навести

Зводити – звести

Розводити – розвести

Підводити – підвести

Обводити – обвести

- 1) **Проводжу** того чоловіка за село та плачу-плачу! (Марко Вовчок)
- 2) Чоловік ще більш дякував Василю й просив, коли по дорозі, **проводити** його до двору (Г. Квітка-Основ'яненко)
- 3) Хто ватажком Піде перед вами, Хто **проведе**? (Т. Шевченко)
- 4) Он, свято йде..; а нам чого радіти? чим його стрічати, як **проводити**?.. (П. Мирний)
- 5) До самозабуття бив у долоні й Данько, **проводжаючи** Нонну зі сцени (О. Гончар)
- 6) Ви до хати вже й електрику провели, — говорив Скиба, сідаючи на призьбу коло хати (С. Чорнобривець)

- 7) Перший урок математики Береза **провів** з особливим піднесенням (М. Томчаний)
- 8) Ти вже просив би Власова, щоб **провів** тебе наказом по моїй бригаді (М.Рудь)
- 9) Ціле літо не було нас дома, В таборах **проводили** ми дні... (В. Бичко)
- 10) Невідомого злочинця **вводили** до кімнати (М. Трублаїні)
- 11) Я порадив би грім і блискавку.. **ввести** в комедію не на самому кінці, а трохи раніше, щоб більше звернути на неї увагу глядача (М. Коцюбинський)
- 12) Старий коваль **вводив** Рубіна в таємниці свого ремесла (І. Сенченко)
- 13) Як павук, закутавшись у свою павутину, сидить [Гамза] і щодня нові порядки **уводить** (П. Мирний)
- 14) Бере її за руку і **відводить** у найдалший від дому куток садка (Л. Українка)
- 15) Треба, щоб і ми любили один одного, як брата, у нужді помагали, один від одного біду **відводили** (Г. Квітка-Основ'яненко)
- 16) У цій історія головна роль **відведена** її братові.
- 17) Вона до нас діток своїх **завела** — покинула, а сама знов-таки пішла туди до його [чоловіка] (Марко Вовчок)
- 18) Братство львівське ставропігійське.. швидко **завело** у себе також братську школу (І. Франко)
- 19) Сократ був розумний чоловік, з бабою сварки не **заводив**, тільки вступався їй (О. Маковей)
- 20) Сходьте! Обережненько! — каже Петро і **зводить** Марину по східцях униз (А. Головка)
- 21) Що вона попоплакала, що попорвалася.. Краску з лица зовсім **звела** (Г. Барвінок)

- 22) Я втрутився в розмову, щоб **звести** її знов на колектив (І. Ле)
- 23) Він стоїть на мурі, юний і прекрасний, і кладе цеглини, **зводить** дім новий (В. Сосюра)
- 24) Він числив і числив, **зводив** суми (І. Франко)
- 25) Гнат уже стоїть на ганку і жде, доки йому **підведуть** коня (Г. Тютюнник)
- 26) Нащо було обдурювати всіх, просячи для слабої неньки? ..А все той Гаврилко: недобрий він хлопець, він мене на все **підводив**... (М. Коцюбинський)
- 27) Я досі ще не знаю, коли виїду звідси,.. — ортопедист мене **підвів**, робить апарата неможливо довго (Л.Українка)
- 28) Призьбу [Мотря] жовтою глиною **підвела** (П. Мирний)
- 29) Соня сиділа коло свого столика, низько схилившись над паперами, **підводила** рахунки вистави (С. Васильченко)
- 30) Батьки **приводили** дітей записувати до школи (М. Коцюбинський)
- 31) **Привели** моряки його [судно], кинули в затоці й пішли собі (О. Гончар)
- 32) Жадоба знання **привела** М. В. Ломоносова в 1730 р. вчитися в Москву.
- 33) Треба сказати Гнатові, щоб він послав сюди людей — **привести** могили в належний вигляд (Г. Тютюнник)
- 34) Професор (твердо):] Зараз же **виведіть** всіх сторонніх (І. Кочерга)
- 35) В'їдливий писк кулі, що, здавалося, пролетіла над самим вухом, **вивів** його з оціпеніння (М. Стельмах)
- 36) Спасибі тим, хто **вивів** мене на путь праведну (О. Гончар)
- 37) Дивитися і підмічати, **виводить** висновок з подій, — тобою ж хочу я звучати, народе рідний, любий мій (П. Тичина)
- 38) Не ми **заводили** ці звичаї, не нам їх і **виводить**, — промовив швидкий Корчака (І. Нечуй-Левицький)

- 39) Малювали [учні] мовчки, прикусивши язика, старанно **виводили** лінії, накладали тони і півтони (Ю Збанацький)
- 40) Улас вертався удвох з Лукиною й **доводив** її щодня до самої хати (І. Нечуй-Левицький)
- 41) З ним можна сперечатися, йому можна **доводити**, його можна переконати (М. Коцюбинський)
- 42) На Україні виробництво зерна треба **довести** до 37—38 мільйонів тонн
- 43) Корись, сину, не **доводь** батька до гніву (К. Гордієнко)
- 44) Нерозумно, що Олекса, замість замести сліди за собою, **наводить** поліцію просто на хату Завадків (І. Вільде)
- 45) Тимко щільніше тулиться до стіни і **наводить** очі на двері (Г. Тютюнник)
- 46) Дозволь уривки **навести**, дозволь мені процитувати сердечні милого слова (І. Гончаренко)
- 47) Він **наводив** своєю силою й хижістю страх на самих навіть одважних (М. Коцюбинський)
- 48) Перед цим сам сторінок зо три олівцем списував, а потім змушував хлопця **наводити** чорнилом (І. Цюпа)
- 49) В одній перукарні, куди Анрі-Жак зайшов, щоб **навести** красу, перукар запропонував йому свого велосипеда (Ю. Яновський)
- 50) Люди позивали вже до такої братньої ворожнечі, хіба вже дуже зчепляться, тоді тільки **розводили** (П. Мирний)
- 51) Кинулись до каламаря, а в каламарі чорнило висохло.. Принесли [свати] води, **розвели** чорнило (І. Нечуй-Левицький)
- 52) Бурлаки багаття **розводять** (Л. Боровиковський)
- 53) Може, твоє щастя таке, що з одного [рою] **розведеш** цілу пасіку (П. Мирний)

54) Вам хтось набрехав, щоб нас посварити, щоб нас **розвести** (І. Нечуй-Левицький)

55) Навіть говорити став [Спичаковський] інакше. То, бувало, стрибає, як заєць, а тепер — як почне **розводити**, за годину не скінчить (І. Кочерга)

56) Чую, Баско кип'ятиться: — Чого ти приплівся до нашої компанії? Хочеш свої.. порядки **розводити**?! (В. Речмедін)

57) Під звуки музики й гучних привітань Капуста і Тетяна **обводять** молодих навколо всієї палати (І. Кочерга)

58) Як же Марина **обвела** ще коси кругом голови, зв'язавши калачем на потилиці, то й не пізнати Христі! (П. Мирний)

59) Із Тихоном дочка стрічається, щоб не каялася! Тихін **обведе** не одну, окрутить (К. Гордієнко)

Завдання 14. Закінчіть речення, вживаючи дієслово ВОДИТИ – ВЕСТИ з необхідним префіксом.

- 1) У статті можна прочитати, як краще ...експеримент.
- 2) Депутати пропонують ... державний контроль за якістю продуктів харчування.
- 3) Натхнення – це здатність ... себе в робочий стан.
- 4) Вони працюють в Італії, а гроші ... на Батьківщину.
- 5) Їй не подобалось, що чоловік ... на роботі 10 годин щодня.
- 6) Вранці мені потрібно ... перемовини з міжнародними партнерами.
- 7) Вже давно треба ... чистоту в квартирі.
- 8) Відсутність роботи та грошей ... мене до відчаю.
- 9) У наш час багато людей ... родину лише тоді, коли мають міцну матеріальну основу.
- 10) Ваші слова ... мене на погані думки.
- 11) Ви помилково об'єднали ці два поняття, а вам треба їх...
- 12) Автор ... декілька цікавих фактів щодо окресленої проблеми.

13) Ви дуже багато про це написали, а тепер необхідно все це... в одне ціле.

14) Вона підійшла до мене, привіталась, а потім ... бесіду про свого сина.

Завдання 15. Префікс **СПІВ-** в українській мові вживається переважно в назвах осіб, які разом щось роблять, або дій, які виконуються разом. Наприклад: співрозмовник, співавтор, співмешканець, співчувати, співпрацювати. Прочитайте подані нижче речення. Перефразуйте їх, вживаючи іменники чи дієслова з префіксом СПІВ-.

- 1) Андрій працює разом зі мною.
- 2) Хто брав участь разом з вами у цих заходах?
- 3) Ми з Оксаною вчимося на одному курсі.
- 4) Петро має таке ж право власності на квартиру, як і я.
- 5) Давайте влаштуємо їм бесіду разом.
- 6) Наталка має робити доповідь разом зі мною.
- 7) Ми не можемо працювати разом.
- 8) Ці тварини чудово можуть існувати разом.

IV. ЛЕКСИКА

Завдання 16. Прочитайте інформацію.

Слова, близькі за звуковим складом і звучанням, але різні за значенням, називають **ПАРОНІМАМИ**. Наприклад: *білити і біліти; сильний і силовий, громадський і громадянський, дружний і дружній*.

Встановіть за словником значення нижчеподаних паронімів.

Економічний – економний

Ефективний – ефектний

Кваліфікований – кваліфікаційний

Професіональний – професійний

Особистий – особовий

Закінчіть речення, вживаючи один із вищезазначених паронімів, що необхідний за змістом.

- 1) Сьогодні в закладах вищої освіти запроваджують нові інформаційно-комунікативні методи викладання, які є дуже ...
- 2) Петро ніколи не витрачав гроші на дурниці, він був ...
- 3) У цьому університеті працюють лише ... фахівці.
- 4) Справжній фахівець завжди намагається підвищити свій ... рівень.
- 5) Вам треба занести у відділ кадрів ... справу.
- 6) Голова ... комісії суддів обирається відкритим голосуванням.
- 7) Не треба вести розмови на роботі про ... життя.
- 8) Микола був ... боксером.
- 9) Сьогодні ми спостерігаємо ... зріст нашої країни.
- 10) Олена була ... жінка.

Завдання 17. За словником з'ясуйте значення дієслів ПРОЯВЛЯТИСЯ – ПРОЯВИТИСЯ та ВИЯВЛЯТИСЯ – ВИЯВИТИСЯ. Закінчіть речення, вживаючи одне з цих дієслів.

- 1) Талан художника ... у нього ще в дитинстві.
- 2) Текст найдавнішої пісні про кохання ... в Єгипті.
- 3) На стінах церкви ... образ святого Миколая.
- 4) Під час дослідження ..., що в майбутніх абітурієнтів переважає свідомо мотивація вибору вищого закладу освіти, де вони хочуть навчатися.
- 5) В творчості Г. Сковороди ... деякі риси стилю бароко.

Завдання 18. За словником з'ясуйте значення дієслів ЗУМОВЛЮВАТИ – ЗУМОВИТИ та ОБУМОВЛЮВАТИ – ОБУМОВИТИ. Закінчіть речення, вживаючи одне з цих дієслів.

- 1) Необхідність комплексного вивчення окресленої проблеми ...
актуальність дослідження
- 2) Ми виконаємо лише те, що ... в угоді.
- 3) Зміни в культурно-технічному, політичному, економічному житті країни ... реформу вищої освіти.
- 4) Ранній сніг в Україні ... арктичним циклоном.
- 5) Питання, які ми не ... в контракті, розглядати не будемо.

Завдання 19. За словником з'ясуйте значення дієслів ПОВСТАВАТИ (ПОВСТАТИ) та ПОСТАВАТИ – ПОСТАТИ. Закінчіть речення, вживаючи одне з цих дієслів.

- 1) Гості ... та пішли додому.
- 2) Ця проблема ... перед нами раптово.
- 3) Олесь завжди ... проти правил, що суперечили його життєвим принципам.
- 4) Ці образи .. у моїй уяві.
- 5) Увесь народ ... проти нападників, які прийшли грабувати місто.

Завдання 20. Ознайомтесь з нижчеподаними дієсловами: їхніми основними значеннями та можливістю сполучатися з іншими словами.

СПОНУКАТИ

+ **кого** + **на що** / **до чого** / **інфін.**: викликати у кого-небудь бажання робити що-небудь; змушувати, схиляти, заохочувати до якоїсь дії, певного вчинку;

ОРІЄНТУВАТИ

1) + **кого, що + куди / як / де**: допомагати кому-небудь визначати місце його перебування в просторі або напрям його руху, надавати чому-небудь потрібного напрямку, користуючись картою, приладами і т. ін.; спрямовувати;

2) + **кого, що + у чому**: допомагати розібратися в якійсь важливій справі, складній ситуації і т. ін.;

3) + **кого, що + на кого, на що**: спрямовувати чию-небудь діяльність у певний бік, визначати напрям, мету чиєї-небудь діяльності.

Завдання 21. Закінчить речення, використавши одне з дієслів: СПОНУКАТИ та ОРІЄНТУВАТИ, що найбільш відповідає змісту речення.

1) Своїм прикладом, своїм ставленням до науки, він ... нас завжди приходило підготовленими на заняття.

2) У старшій школі вчителі повинні ... учнів у світі професій.

3) Жадоба нових знань ... мене після занять бігти в бібліотеку та годинами просиджувати там.

4) Дослідження ... на визначення причин міграції український студентів до вищих закладів освіти Європи.

5) Мати завжди ... його до вступу в медичний університет.

Завдання 22. Ознайомтесь з нижчеподаними дієсловами: їхніми основними значеннями та можливістю сполучатися з іншими словами.

ВИЗНАЧАТИ

1) + **кого, що**: встановлювати, розпізнавати кого-небудь або що-небудь за певними ознаками;

2) + **що**: розкривати суть чого-небудь, характеризувати, формулювати, робити визначення;

3) + **кого, що**: виділяти, призначати кого- або що-небудь для якоїсь мети

4) + **що**: намічати, накреслювати для виконання

5) + **що**: зумовлювати що-небудь, бути причиною чогось.

Завдання 23. Прочитайте нижчеподані речення та встановіть, з яким значенням у кожному з них вжито дієслово ВИЗНАЧАТИ.

1) Ми одразу ... Андрія доповідачем.

2) У статті ... поняття «мотив».

3) Недостатня увага дослідників до цієї проблеми ... актуальність нашої роботи.

4) У дослідженні ми ... такі завдання...

5) За силуетом він ... Оксану.

V. ФРАЗЕОЛОГІЯ

Завдання 24. Прочитайте нижчеподані слова та сполучення слів, що досить часто використовують в текстах наукового стилю. Перекладіть їх рідною мовою та запам'ятайте.

1. Мотивація актуальності теми і важливості дослідження

ПРОБЛЕМА :

- перебуває у центрі уваги...
- заслуговує на особливу увагу...
- посідає важливе місце...
- є актуальною...
- давно є на часі...
- є цілком на часі...
- відноситься до найактуальніших...
- цілком є не вирішеною...

- є мало розробленою, недослідженою...
- є дискусійною, не досить розробленою...
- фрагментарно висвітлювалася в..
- не була об'єктом спеціального вивчення...

ВАЖЛИВО:

- дослідити...
- описати (здійснити опис)
- узагальнити...
- вивчити...
- встановити..
- пояснити...
- систематизувати...
- схарактеризувати...
- класифікувати...
- визначити...
- підсумувати...
- проаналізувати...
- з'ясувати...
- розробити...
- здійснити експеримент...
- простежити...
- укласти...
- виявити..
- експериментально перевірити...

2. Висвітлення проблеми в науковій літературі

- прийнято вважати, що...
- загальновідомо, що...
- є думка, що...

- на думку (кого)...
- Згідно з точкою зору...
- Відповідно до концепції...
- Як вважає (вважають...)...
- Існуючі точки зору з цього питання можна класифікувати таким чином...

- Дослідженням цієї проблеми займалися...
- Цих поглядів дотримується (дотримуються...)...
- Гіпотезу (передбачення) про... висунув(розробив)...
- Початок напрямку (тенденції) покладено...
- Нову концепцію (ідею, гіпотезу, теорію тощо) розроблено...

3. Мета та завдання дослідження

- Дослідження присвячено ...
- Мета дослідження полягає в тому, щоб...
- Завдання дослідження сформулюється (формулюються...)...
- Метою є встановити (встановлення)...
- Метою є визначити (визначення)...
- У дослідженні порівнюється (порівнюються...)...
- У дослідженні виявляється (виявляються)..
- У дослідженні вивчається (вивчаються)...
- У дослідженні з'ясовуються (з'ясовується)..
- Автор розв'язує низку завдань, а саме:...
- Мета дослідження – проаналізувати (описати, схарактеризувати)...

- Метою роботи є дослідження...

4. Виклад суті дослідження

- Є підстави вважати...
- Умови та хід експерименту дозволяють висунути гіпотезу...

- Гіпотетично можна стверджувати...
- Перевіримо запропоновану гіпотезу... Виходячи з передбачення...
- Однією з найважливіших особливостей (чого?) ...є...
- Об'єкт дослідження характеризується такими особливостями...
- Об'єкт аналізу має такі специфічні якості як...
- Зібраний матеріал підлягає структуруванню....
- Матеріали дослідження дозволяють згрупувати (класифікувати, узагальнити, уточнити, конкретизувати...)
- За структурою можна виокремити...
- У результаті дослідження зафіксовано (виявлено, з'ясовано, описано)...

5. Висновки, рекомендації, пропозиції

- Таким чином, проведене дослідження (аналіз) підтверджує, що...
 - Отже, є всі підстави зробити такий висновок...
 - Як підсумок зазначимо, що...
 - Дані здійсненого аналізу дозволяють зробити висновок про...
 - Відтак, можна впевнено стверджувати, що...
 - Сформулюємо основні висновки та пропозиції..
 - Описана методика проведення експерименту є ...
 - Нарешті, зробимо висновок про....
 - Підсумовуючи все вище сказане, відзначимо, що...
 - Підбиваючи підсумки, сформулюємо...
 - Можна зробити низку аналізів...
 - Здійснене дослідження дозволяє зробити такі висновки...
 - Дослідження дало можливість сформулювати такі висновки....
- У ході експерименту розв'язано поставлені завдання і підтверджено основні положення запропонованої гіпотези, а саме...

VI. ГРАМАТИКА

Завдання 25. Прочитайте речення та визначте в них суб'єкт (підмет) і предикат (присудок), встановіть спосіб їх вираження.

- 1) Сьогодні потрібно ретельно вивчати проблему міграції українських студентів у Європу.
- 2) Важко переоцінити важливість цієї проблеми.
- 3) Цю проблему розкрито недостатньо в науковій літературі.
- 4) Аналізу цієї проблеми присвячено чимало праць науковців.
- 5) Сьогодні розроблено нові методи викладання, що значно підвищують ефективність навчального процесу.
- 6) Експеримент проведено в провідних закладах вищої освіти України.
- 7) У результаті дослідження встановлено...

Пригадайте, як називаються речення, головний член яких називає дію чи стан, незалежні від суб'єкта дії; чим може бути виражений предикат в безособових реченнях. Знайдіть у текстах 1 і 2 безособові речення. Подумайте та скажіть, чим зумовлене активне функціонування безособових речень у наукових текстах.

Завдання 26. Замініть безособові речення синонімічними двоскладними конструкціями.

Зразок: Перед нами поставлено такі завдання...

Перед нами поставлені такі завдання...

- 1) Урядом України визначено строки проведення реформи вищої освіти.
- 2) Гіпотезу доведено експериментом.
- 3) Комісією вирішено продовжити ліцензію Київському медичному коледжу.
- 4) Мені необхідно провести аналіз отриманих даних.

- 5) Олексієві хотілося швидше закінчити експеримент.
- 6) Нові інформаційно-комп'ютерні методи викладання активно впроваджено в закладах вищої освіти України.

VII. СТИЛІСТИКА

Науковий стиль мовлення

Функція – повідомлення нового знання про дійсність і доведення його істинності.

Сфера використання – наукова діяльність, науково-технічний прогрес суспільства, освіта.

Підстилі та жанри: 1) власне науковий (монографія, стаття, наукова доповідь, повідомлення, тези);

2) науково-популярний (виклад наукових даних для нефахівців: книги, статті у неспеціальних журналах, лекції тощо);

3) науково-навчальний (підручники, посібники, лекції, словники тощо).

Характеристики: абстрагованість, узагальненість, підкреслена логічність, однозначність і точність, ясність і об'єктивність викладу, доказовість, переконливість, аналіз, синтез, аргументація, пояснення причинно-наслідкових відношень, висновки та ін.

Лексичні особливості: широке використання абстрактної лексики; активне вживання термінів і запозичених слів; використання специфічних кліше.

Морфологічні особливості: перевага іменників над іншими частинами мови; активне вживання віддієслівних іменників; функціонування атрибутивно-іменникових словосполучень (виконавчий лист, дисциплінарне стягнення); позачасове, абстраговане значення дієслів; мінімальне використання таких форм дієслів, що безпосередньо вказують на особу

мовця; активне вживання сполучників та прийменників, у ролі яких виступають повнозначні слова.

Синтаксичні особливості: широке вживання пасивних конструкцій; вживання простих поширених і складнопідрядних речень; вживання безособових речень різних типів; обмежене використання номінативних речень; широке використання вставних слів, словосполучень, речень.

Завдання 27. Прочитайте ще раз тексти 1 і 2. Знайдіть у них мовні засоби, що є характерними для публіцистичного стилю мовлення.

VIII. МОВЛЕННЄВА ПРАКТИКА

Завдання 28. Ознайомтесь з додатковою інформацією за темою заняття.

ОСОБЛИВОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

*Університет - будь він для хіміків, фізиків,
математиків, юристів - вчить завжди багатомірності життя і творчості,
терплячості до незрозумілого і спроби досягнути безмежне і різноманітне.*

Академік Д.С. Ліхачов

У 90-х роках минулого століття – на початку XXI століття в Україні мала місце тенденція трансформації вищих галузевих навчальних закладів в університети: економічні, лінгвістичні, аграрні, технічні, медичні, педагогічні тощо. Наскільки наразі вони відповідають поняттю «університет»? Тому слід, вочевидь, проаналізувати особливості університетської освіти.

Ідея університету розкривається у самій назві Unieversitas, що в перекладі з латини перекладається як сукупність. Приведений вище короткий аналіз розвитку системи вищої освіти демонструє, що під поняттям «університет» («сукупність») розуміли різний зміст. По-перше, в організаційному аспекті університетом стали називати результат об'єднання різних типів вищих навчальних закладів. Типовим прикладом може слугувати Паризький університет, який виник як об'єднання богословської

школи Сорбонни з медичною і юридичною школами. По-друге, і дуже важливо, що основна місія університету полягає у залученні молоді людини до сукупності усіх видів знання. Історія науки свідчить, що університети намагалися сформувані універсальні світоглядні позиції для розуміння життя, світу, космосу, людини, дати універсальну освіту випускникам, котрі після завершення навчання в *Alma mater*, вливалися до еліти суспільства.

Виокремлюють ще один аспект «сукупності», який відноситься до принципів організації університетської освіти. У першу чергу до них належать принципи, котрі забезпечують неперервність наукової творчості: викладання новітніх наукових знань і методів пізнання та залучення студентів до науково-дослідної діяльності. Тому головне завдання університету полягає у тому, щоб розбудити у юнацтва потяг до вогнику науки, допомогти випускникові переносити наукові ідеї в конкретні галузі знань та суспільної практики.

С. І. Гессен, узагальнивши історичний досвід, чітко сформулював головні принципи університетської освіти:

- повнота, різнобічність та універсальність, пропонованих університетом знань;
- дух свободи і творчості у процесі викладання і учіння;
- здібність університету до самовідтворення шляхом підготовки викладачів і вчених із числа своїх студентів.

Ці принципи мають бути притаманні кожному університету, незалежно від історичної епохи і характеру його розвитку.

Що слід розуміти під повнотою і універсальністю університетського знання? З точки зору Г. Гельмгольца повнота наукового знання полягає у тому, щоб забезпечити повноцінну взаємодію дослідників зі всіх галузей знання, які ведуть до загальної мети. Саме в університеті повнота науки, яка розвивається, забезпечує, з однієї сторони, широту світогляду майбутнього фахівця, а з іншої – створює засади для розвитку окремих галузей знання.

Повноту, різнобічність і універсальність наукових знань розкривають через зміст університетського курсу, безпосередньо через теоретичний, практичний та експериментальний напрями науки, що є основою навчальної дисципліни. Однак співвідношення між теоретичними та практичними компонентами університетської освіти є різним, що безпосередньо впливає на рівень і специфіку підготовки фахівця. Н. В. Бордовська і О. А. Реан підкреслюють, що в умовах університету термін «повнота знань» містить знання основ гуманітарних і природничих наук, знання про природу, людину і суспільство, загальноосвітні знання та глибоку теоретичну підготовку в межах конкретної фахової спеціалізації.

Відповідно вимог різнобічності, повноти і універсальності університетських знань перед українською вищою школою постає чітко окреслене завдання: «Формування змісту навчання з дисциплін змістових частин галузевих стандартів вищої освіти має розглядатися відповідно до детального опису визначень і належних знань, навичок і відносин у кожній з восьми галузей, а саме: комунікація рідною мовою; комунікація іноземною мовою; математична грамотність і основні компетентності в науці й техніці; інформаційно-комунікаційна компетентність; «вчись вчитися»; міжособистісні і громадянські компетентності; підприємництво; загальна культура».

Другою важливою особливістю університету є свобода викладання і учіння, що потребує відповіді на декілька запитань:

- Як в межах єдності наукових досліджень і викладання можна реалізувати ідею свободи науково-педагогічної діяльності викладача університету?

- Яким є співвідношення між систематичним навчальним курсом, який складається з лекцій і семінарсько-практичних занять і мета якого полягає в передачі наукових знань, та в стимулюванні до пошуку нових, між науковою

дисципліною як організацією навчальної діяльності студентів і пошуком ними шляхів вирішення наукових проблем?

Різні університети по різному вирішують ці питання. Викладачі деяких університетів не «читають» окреслений програмою курс, а публічно викладають власні наукові погляди. Відповідно студент не стільки навчається, скільки займається науковою діяльністю. Однак інтенсивна наукова діяльність потребує системних знань наукових теорій і напрямків розвитку наукової думки. Тому сучасний університет зберігає поряд із свободою навчання різноманітні програми предметного і професійного навчання, які мають за мету глибоке оволодіння системою наукових знань та практичних умінь, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

Практика інших університетів полягає в наданні переваги викладачам - прекрасним риторам, вмілим пропагандистам наукових знань, які можуть викликати у студентів інтерес до пізнання істини. Однак у обох варіантах важливою особливістю університету є свобода висловлювання наукових поглядів, свобода науково-педагогічної творчості, свобода думки та слова.

І. Г. Фіхте розглядає університет як вищу наукову школу, яка відкриває наукові істини і перевіряє результати новітніх відкриттів. Слід у той же час зазначити, що сучасні університети готують своїх випускників не тільки до науково-дослідної діяльності, але і до професійних обов'язків у конкретній практичній діяльності. При цьому традиційна – духовна і культурологічна місія університету повинна залишатися незмінною. Отже, ідея, яка об'єднує всі університети світу, полягає в їх якості як наукового і інтелектуального центрів розвитку суспільства.

Третя особливість університетів – це їх здібність до самовідтворення науково-педагогічних кадрів з числа власних студентів, що символізує потенціал саморозвитку і свободу науки. Вочевидь, мова йде про наукові школи, які створюються в університетах, і які виконують функції «інкубаторів» науково-педагогічних кадрів. Історики науки традиційно

приводять як приклад наукову школу Ернеста Резерфорда, учні якої створили яскраву плеяду всесвітньо відомих вчених-фізиків. Серед представників «школи Резерфорда» в галузі дослідження атома і атомного ядра яскраво сяють такі «зірки» як Н. Бор, Г. Гейгер, О. Ган, Дж. Кокрофт, Г. Мозлі, М. Оліфант, Дж. Чедвік, П. Капіца, Ю. Харитон, О. Лейпунський, К. Синельников та багато інших.

(Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К. : Кондор, (2011). 628 с.)

Завдання 29. Дайте відповіді на питання до тексту.

- 1) У чому автор вбачає головне завдання університетів?
- 2) Які головні принципи університетської освіти виокремлює С. І. Гессен?
- 3) Що слід розуміти під повнотою та універсальністю університетської освіти? Як реалізується цей принцип в університетах?
- 4) Як співвідношення між теоретичним і практичним компонентами університетської освіти впливає на рівень підготовки фахівців?
- 5) Як реалізується в університетах принцип свободи викладання та учіння?
- 6) У чому сутність принципу «здібність університету до самовідтворення»? Чи є у закладі вищої освіти, у якому ви навчаєтесь, власні наукові школи? Стисло розкажіть про них.

Завдання 30. Обмінюйтеся думками щодо поданих нижче висловлювань. Свою позицію мотивуйте.

- 1) В 21 столітті знання будуть відігравати одну з визначальних ролей у житті людини. І лише загальна фундаментальна освіта, а не вузькоспеціальна, створює людину майбутнього творця.
- 2) Все більше студентів надають перевагу гуманітарним спеціальностям, а не технічним.

3) Вища освіта повинна надати студентові можливість само реалізуватися. Самореалізація має стати основною метою студента. Студенти насправді переслідують і такі цілі, як: накопичення знань, умінь і навичок; реалізація свого права на безтурботні студентські роки; отримання диплома.

4) Останнім часом в Україні зростає кількість приватних закладів вищої освіти. А це негативно позначається на якості вищої освіти.

5) Останнім часом через високу ціну за навчання деяку студенти змушені припиняти навчання або поєднувати навчання з роботою, що також негативно впливає на якість їх підготовки.

6) Викладач повинен бути вимогливим не лише до студентів, а й до самого себе: постійно підвищувати свою кваліфікацію, поважати студентів та бути повноцінним викладачем.

Завдання 31. Знайдіть у текстах заняття матеріал, що розповідає про проблеми вищої освіти. Об'єднайте цей матеріал в єдине ціле та, слідкуючи за логікою викладу, запишіть його у формі зв'язного тексту під назвою «Проблеми вищої освіти та шляхи їх вирішення». Зробіть усне повідомлення перед аудиторією.

Завдання 32. Уявіть, що ви – учасник конференції. Підготуйте усне повідомлення на тему «Сучасна вища освіта – чи потрібна вона?»

Завдання 33. Проведіть дискусію. Групу поділіть на дві підгрупи: одна підгрупа буде відстоювати таку позицію: сучасна система освіти відповідає потребам суспільства; друга підгрупа буде відстоювати таку позицію: слід проводити реформи в системі освіти, удосконалювати її.

Завдання 34. Проведіть дискусію. Групу поділіть на дві підгрупи: одна підгрупа буде відстоювати таку позицію: вища освіта – шлях до успіху; друга

підгрупа буде відстоювати таку позицію: для успіху необов'язково мати вищу освіту.

Завдання 35. Ще раз прочитайте тексти заняття. Послуговуючись інформацією, викладеною в них, а також інформацією про науковий стиль мовлення, напишіть повідомлення в науковому стилі на тему «Вища освіта України на сучасному етапі: проблеми та перспективи». За потреби можете використовувати матеріал з інших джерел.

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

Субтест 1. СЛОВОТВІР. ЛЕКСИКА. ФРАЗЕОЛОГІЯ. ГРАМАТИКА. СТИЛІСТИКА

СЛОВОТВІР		
1	Він ... усе життя в цьому місті.	А) вижив Б) прожив В) пережив
2	Щоб ... у цьому колективі, потрібно бути висококваліфікованим фахівцем, комунікабельною людиною з міцними життєвими принципами.	А) нажити Б) обжити В) вижити
3	Усі старі традиції поступово ..., поступаючись новим і прогресивним традиціям.	А) оживають Б) зживають В) відживають
4	Наприкінці ХХ століття більшість країн світу ... економічну кризу.	А) вижили Б) прожили В) пережили
5	Йому важко було ... через свої життєві принципи.	А) проступити Б) переступити В) відступити
6	Вам обов'язково треба ... в профспілку академії.	А) поступити Б) наступити В) вступити
7	Марко був дуже впертий, не слухав нікого, нікому не ...	А) поступав Б) уступав В) відступав
8	Він так хвилювався, що краплі поту ... крізь сорочку.	А) виступили Б) проступили

		В) підступили
9	Я ніяк не можу ... ваше ім'я.	А) розгадати Б) нагадати В) згадати
10	Людство намагається ... таємниці природи.	А) розгадати Б) згадати В) нагадати
11	Я звик ... йому свої таємниці.	А) перевіряти Б) довіряти В) завіряти
12	Треба ретельно ... ваші результати з тими, що були отримані раніше.	А) завірити Б) довірити В) вивіряти
13	Префікс ПЕРЕ- в дієслові ПЕРЕШИТИ означає:	А) повторення дії Б) рух через предмет або простір В) переміщення з одного місця в інше
14	Префікс ПЕРЕ- в дієслові ПЕРЕХИТРИТИ означає:	А) повторення дії Б) перевищення норми В) досягнення переваги над кимось
15	Мені не подобається цей будинок, я хочу його ...	А) відбудувати Б) перебудувати В) забудувати
16	У нашому районі зовсім не залишилось парків, скверів, бо все ... багатоповерхівками.	А) вибудували Б) забудували В) прибудували
17	У п'ятницю директор хоче ... збори.	А) привести Б) провести

		В) завести
18	Нам потрібно всі ці дані ... в одну таблицю.	А) привести Б) звести В) ввести
19	Вашу гіпотезу треба ще експериментально ...	А) ввести Б) вивести В) довести
20	Треба обережно ... його до цього рішення.	А) підвести Б) навести В) ввести
ЛЕКСИКА		
21	Тобі вже треба ... за роботу.	А) брати Б) братися В) прийматися
22	Вони з радістю ... мене в свій колектив.	А) взяли Б) брали В) прийняли
23	Спершу я ... його за ректора університету.	А) взяв Б) прийняв В) брав
24	Скажіть, будь ласка, хто ... мої окуляри. Я не можу їх знайти.	А) прийняв Б) взяв В) брав
25	Україна ... жити в злагоді з усіма країнами.	А) намагається Б) пробує В) прагне
26	Я ... товаришувати з усіма однокурсниками.	А) намагаюся Б) пробую

		В) прагну
27	Ми ... застосувати нове обладнання на нашому виробництві.	А) пробуємо Б) намагаємося В) прагнемо
28	Я хочу ... нові страви.	А) намагатися Б) прагнути В) пробувати
29	Треба ... дітей до самостійності.	А) навчати Б) вивчати В) привчати
30	Я хочу, щоб Ви ... мене іспанській мові.	А) привчили Б) вивчили В) навчили
31	Мені треба щоразу ... ці документи.	А) підписати Б) підписувати В) розписувати
32	В Україні завжди на Великдень ... яйця.	А) підписували Б) розписували В) розписали
33	Я не люблю ... домашнє завдання.	А) творити Б) працювати В) робити
34	Відомий композитор любив ... свої шедеври в абсолютній тиші.	А) творити Б) працювати В) робити
35	Я хочу ... вас з умовами контракту.	А) познайомити Б) ознайомити В) ознайомитися

36	Мені приємно ... з Вами.	А) познайомити Б) познайомитися В) ознайомитися
37	Мій друг дуже ..., він ніколи не викине гроші на вітер.	А) економічний Б) економний
38	Вам треба представити вашу дипломну роботу ... комісії.	А) кваліфікованій Б) кваліфікаційній
39	Його літературний талан ..., коли йому було 5 років.	А) виявився Б) проявився В) проявив
40	Необхідність реформувати систему вищої освіти ... змінами в культурно-технічному та економічному житті країни.	А) зумовила Б) зумовлена В) обумовлена
41	Я вже давно не хвилююся, коли виступаю перед великою аудиторією. Навпаки, я почуваю себе ...	А) як птах у небі Б) як риба в воді В) як комаха на дереві
42	Ви як завжди ..., а всі інші вже давно закінчили роботу.	А) посідаєте перше місце Б) займаєте проміжну позицію В) плентаєтеся у хвості
43	Ми ніяк не можемо знайти вихід з цієї ситуації. Відчуваю, що ми зайшли ...	А) в глуху кімнату Б) в глухий кут В) в глухий простір
44	Він ходить перед директором ...	А) як по струночці Б) як по клавішам В) як по маслу
45	Наша фірма завчасно виконала замовлення і ... серед конкурентів.	А) пасла задніх Б) пленталася в хвості В) посіла перше місце

46	Іван ніколи ні до кого не прислухався, був упертий, ...	А) як баран Б) як віслик В) як бик
47	Олесь завжди виконував її бажання. Можна сказати, що він був для неї ...	А) зеленою жабкою Б) сизокрилим голубом В) золотою рибкою
48	Мені з ним сумно, немає про що говорити, в його голові лише ...	А) мухи Б) таргани В) метелики
49	Він з'явився зовсім неочікувано, як ...	А) дощ на голову Б) сніг на голову В) туман на голову
50	Тобі треба дорослішати та ...	А) братися за голову Б) морочити голову В) схилити голову
51	Його справи ..., зараз він може дозволити собі купити все, що хоче.	А) пішли вгору Б) пішли вниз В) пішли прямо
52	Тут дуже небезпечно, тому ваші діти мають бути у вас ...	А) поза очима Б) між очима В) перед очима
53	Нові правила треба ... всіх працівників.	А) довести до розуму Б) довести до відома В) довести до кінця
54	Ніколи не кидай робити те, що почав; намагайся завжди все ...	А) доводити до краю Б) доводити до кінця В) доводити до ладу
55	Я ніяк не можу знайти вихід з цієї	А) впадаю в гріх

	проблеми, тому я ...	Б) впадаю у відчай В) впадаю в крайнощі
56	Коли директор бачив, що в робочий час працівники нічого не робили, він ... і починав кричати на всіх.	А) впадав в гріх Б) впадав у гнів В) впадаву крайнощі
57	Наш директор був людиною з ...: якщо щось намітив, то рішуче доводив усе до кінця.	А) добрим серцем Б) твердою рукою В) відкритою душею
58	З ним ніхто не спілкувався, тому він почував себе ...	А) раннім птахом Б) стріляним горобцем В) білою вороною
59	Андрія важко було обдурити, бо в цій справі він був ...	А) раннім птахом Б) стріляним горобцем В) мокрою куркою
60	Олена погоджувалася з усім, що їй говорили; ніколи навіть не намагалася висловити власну думку, тому всі вважали її ...	А) білою вороною Б) стріляним горобцем В) мокрою куркою
ГРАМАТИКА		
61	– <i>Який сьогодні чудовий день.</i> – <i>Який там чудовий!</i> Виділена конструкція має значення:	А) звичайно Б) зовсім ні В) дуже чудовий
62	– <i>Це золота обручка?</i> – <i>Де там золота! Звідки в нього гроші на золоті прикраси?</i> Виділена конструкція має значення:	А) звісно Б) навряд В) можливо
63	Я не люблю з ним працювати, тому що він ... допомагає, ... заважає.	А) і..., і... Б) не стільки ..., скільки ...

		В) не тільки ..., а й ...
64	Він оцінював ... її зовнішність, ... професіоналізм. А їй завжди подобалися люди, які поважали її, у першу чергу, як висококласного фахівця.	А) і..., і... Б) ні ..., ні ... В) не стільки ..., скільки ...
65	Серед поданих речень безсполучниковим є:	А) Я знаю, що треба завжди намагатися розгледіти в людині її найкращі риси. Б) Я люблю свою роботу, а моя сестра вважає, що нічого цікавого в моїй роботі немає. В) Я впевнена: на чужому горі щастя не збудуєш.
66	Між частинами нижченаведеного безсполучникового речення смислові відношення ... <i>На Михайла ніч ясна – буде зима сніжна й красна</i> (Народна мудрість).	А) умови Б) причини В) наслідку
67	Між частинами нижченаведеного безсполучникового речення смислові відношення ... <i>Слово — срібло, мовчання — золото</i> (Народна творчість).	А) одночасність або послідовність дій Б) умови В) зіставлення
68	Між частинами нижченаведеного безсполучникового речення смислові відношення ... <i>Посох горошок на дорозі, мачок вже цвіт давно згубив, високий соняшник на грядці</i>	А) одночасність або послідовність дій Б) умови В) зіставлення

	<i>журливо голову схилив</i> (Олена Пчілка);	
69	<i>Хотів би він це зробити, так не вистачає сил.</i> У реченні слово ТАК є:	А) прислівником Б) часткою В) сполучником
70	<i>Він хотів би, щоб усе відбувалося так, як він бажає.</i> У реченні слово ТАК є:	А) прислівником Б) часткою В) сполучником
71	Він не зміг прийти ... непогоду.	А) завдяки Б) через те, що В) через
72	Ми зробили все вчасно ... вашій допомозі.	А) завдяки тому, що Б) завдяки В) через
73	Безособовим реченням є:	А) Потрібно вивчити цю проблему детальніше. Б) Студент хоче вивчити правила минулого заняття. В) Людство прагне вивчити таємниці природи.
74	Безособовим реченням є:	А) Гіпотезу довів експеримент. Б) Гіпотезу доведено експериментом. В) Гіпотезу довели експериментом.
75	Оберіть предикат (присудок), щоб наведене нижче речення було безособовим. <i>Строки ... партнерами.</i>	А) визначені Б) визначено В) були визначені
76	Оберіть предикат (присудок), щоб наведене нижче речення було	А) поставлені Б) поставили

	безособовим. <i>Завдання ... перед нами заздалегідь.</i>	В) поставлено
77	У якому реченні вжито дієслово наказового способу?	А) Ви думаєте надто довго. Б) Думайте перед тим, як щось сказати. В) Якби Ви подумали б спочатку, то Ви б цього не зробили.
78	У якому реченні інфінітив вжито в значенні дієслова наказового способу?	А) Перемогу не віддавати. Б) Він хотів віддати кошеня сусідові. В) Я радив би Вам вчасно завжди віддавати гроші в банк.
79	У якому реченні дієслово умовного способу вжито в значенні дієслова наказового способу?	А) Перевірили б Ви роботу ще раз. Б) Якби Ви перевірили б все вчасно, ми б не мали зараз проблем. В) Якщо б вони не перевірили ці документи, то ми б не знайшли помилку.
80	У якому реченні вжито дієслово наказового способу?	А) Весело співають птахи. Б) Співаймо голосніше. В) Ви співаєте українські пісні?!
СТИЛІСТИКА		
81	У якому варіанті названі всі функціональні стилі сучасної української мови?	А) розмовний, офіційно-діловий, науковий, публіцистичний Б) розмовний, офіційно-діловий, науковий, публіцистичний, художній В) розмовний, офіційно-діловий, публіцистичний, художній, релігійно-проповідницький,

		політичний, рекламний стилі
82	Функціональне призначення офіційно-ділового стилю – ...	<p>А) обговорення, відстоювання і пропаганда важливих суспільно-політичних ідей, формування відповідної громадської думки, сприяння суспільному розвитку.</p> <p>Б) обмін інформацією, думками, враженнями, прохання чи надання допомоги, виховний вплив, засіб невимушеного спілкування.</p> <p>В) регулювання ділових відносин, обслуговування громадянських потреб людини.</p>
83	Характеристики офіційно-ділового стилю – ...	<p>А) точність, стислість, чіткість, нейтральність, документальність, конкретність.</p> <p>Б) образність, поетичність, естетика мовлення, експресія як інтенсивність вираження, зображувальність.</p> <p>В) абстрагованість, узагальненість, підкреслена логічність, однозначність і точність, ясність і об'єктивність викладу, доказовість, переконливість, аналіз, синтез, аргументація, пояснення причинно-наслідкових відношень, висновки та ін.</p>
84	Жанри офіційно-ділового стилю: ...	А) часопис, нарис, інтерв'ю,

		репортаж, есе, рецензія, огляд. Б) устав, протокол, акт, кодекс, доручення, судовий вирок, резюме, розписка, інструкція, наказ, заява, оголошення. В) монографія, стаття, доповідь, повідомлення, тези, анотація.
85	Вживання питальних, окличних та спонукальних речень; функціонування неповних речень і складних речень ускладненого типу з повторювальними сполучниками; активне використання зворотного порядку слів; виділення частини речення в окреме речення (фрагментація); широке вживання вставних слів, речень і звертань – це синтаксичні особливості ...	А) публіцистичного стилю. Б) наукового стилю. В) офіційно-ділового стилю.
86	Поєднання ознак художнього та наукового стилів характерно для ...	А) публіцистичного стилю. Б) розмовного стилю. В) офіційно-ділового стилю.
87	Функціональне призначення публіцистичного стилю – ...	А) обговорення, відстоювання і пропаганда важливих суспільно-політичних ідей, формування відповідної громадської думки, сприяння суспільному розвитку. Б) обмін інформацією, думками, враженнями, прохання чи надання допомоги, виховний вплив, засіб

		невимушеного спілкування. В) повідомлення нового знання про дійсність і доведення його істинності.
88	Уживання речень різноманітних типів, синтаксичних зв'язків; використання різноманітних стилістичних фігур (еліпсис, періоди, риторичні питання, звертання, багатосполучниковість, безсполучниковість тощо) – це синтаксичні особливості ...	А) художнього стилю. Б) наукового стилю. В) офіційно-ділового стилю.
89	Функціональне призначення розмовного стилю – ...	А) обговорення, відстоювання і пропаганда важливих суспільно-політичних ідей, формування відповідної громадської думки, сприяння суспільному розвитку. Б) обмін інформацією, думками, враженнями, прохання чи надання допомоги, виховний вплив, засіб невимушеного спілкування. В) регулювання ділових відносин, обслуговування громадянських потреб людини.
90	Доступність мови; поєднання логічності доводів і полемічності викладу; поєднання точних найменувань, дат, подій, місцевості, учасників; виклад наукових положень і фактів з емоційно-	А) публіцистичного стилю. Б) наукового стилю. В) офіційно-ділового стилю.

	експресивною образністю; наявність низки яскравих засобів позитивного чи негативного авторського тлумачення, яке має здебільшого тенденційну ознаку; наявність художніх засобів – це характеристики ...	
91	Функціональне призначення художнього стилю – ...	<p>А) впливати словом через систему образів на розум, почуття і волю читачів, формувати ідейні переконання, моральні якості та естетичні смаки.</p> <p>Б) обмін інформацією, думками, враженнями, прохання чи надання допомоги, виховний вплив, засіб невимушеного спілкування.</p> <p>В) повідомлення нового знання про дійсність і доведення його істинності.</p>
92	Жанри розмовного стилю: ...	<p>А) бесіда, приватний лист.</p> <p>Б) часопис, нарис, інтерв'ю, репортаж, есе, рецензія, огляд.</p> <p>В) вірш, повість, роман, трагедія тощо.</p>
93	Усна форма спілкування, неофіційність стосунків (неформальність), невимушеність, непередготовленість спілкування, уживання несловесних засобів, позамовних чинників (поза, рухи,	<p>А) публіцистичного стилю.</p> <p>Б) розмовного стилю.</p> <p>В) наукового стилю.</p>

	жести, міміка), емоційні реакції, потенційна можливість відразу уточнити незрозуміле, зацентувати головне – це характеристики ...	
94	Широке використання префіксів і суфіксів іншомовного походження – це особливості ...	А) публіцистичного стилю. Б) розмовного стилю. В) офіційно-ділового стилю.
95	Широке вживання пасивних конструкцій; вживання простих поширених і складнопідрядних речень; вживання безособових речень різних типів; обмежене використання номінативних речень; широке використання вставних слів, словосполучень, речень – це синтаксичні особливості ...	А) публіцистичного стилю. Б) наукового стилю. В) офіційно-ділового стилю.
96	Образність, поетичність, естетика мовлення, експресія як інтенсивність вираження, зображувальність – це характеристики ...	А) публіцистичного стилю. Б) розмовного стилю. В) художнього стилю.
97	Функціональне призначення наукового стилю – ...	А)повідомлення нового знання про дійсність і доведення його істинності. Б)регулювання ділових відносин, обслуговування громадянських потреб людини. В) обмін інформацією, думками, враженнями, прохання чи надання допомоги, виховний вплив,засіб

		невимушеного спілкування.
98	Уживання емоційно-експресивної лексики, авторських новотворів, історизмів, архаїзмів, діалектизмів, просторічних складників та жаргонізмів – це лексичні особливості ...	А) офіційно-ділового стилю. Б) наукового стилю. В) художнього стилю.
99	... активно взаємодіє з усіма іншими стилями і впливає на їх формування та розвиток.	А) публіцистичний стиль. Б) художній стиль. В) розмовний стиль.
100	Широке використання абстрактної лексики; активне вживання термінів і запозичених слів; використання специфічних кліше – це лексичні особливості ...	А) публіцистичного стилю. Б) наукового стилю. В) офіційно-ділового стилю.

Субтест 2. ЧИТАННЯ

Прочитайте текст і виконайте завдання після нього.

Текст

ОСНОВНІ РИСИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Педагогічна професія — одна з найдавніших. Виникла вона на ранніх етапах розвитку людства у зв'язку з потребою передавати підростаючому поколінню набутий досвід, виділившись згодом в окрему галузь. На перших порах повинні були передавати знання і навички володіння знаряддями праці, зброєю тощо. Ці обов'язки у багатьох народів покладались на жреців, а в Давній Греції навчанням займалися вільнонаймані особи — вчителі. Незабаром виповниться два тисячоліття відтоді, як римський імператор і сенат (у I ст. н. е.) почали видавати платню першому вчителю ораторів Марку Фабію Квінтіліану, що засвідчило появу вчительської професії.

Кожна держава, будь-яка суспільна система визнавали необхідність навчання і виховання, відповідно націлюючи людей, які займалися цією діяльністю.

Сучасні вимоги до педагога на межі тисячоліть висвітлені в законі «Про загальну середню освіту»: «Педагогічним працівником повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї роботи, фізичний та психічний стан здоров'я якої дозволяє виконувати професійні обов'язки в навчальних закладах середньої освіти».

Справжній педагог повинен працювати на майбутнє, випереджати свій час. Його має хвилювати не лише окрема індивідуальність, а світ людей. Завдяки цьому педагогічна професія стає творчою місією. Місія педагога — це не лише його власні інтереси, мотиви, плани. Він є посередником між дітьми та системою ідей, традиціями, культурою свого народу і людства. Його обов'язок — виховувати гідних людей, здатних примножувати здобутки людської цивілізації.

Важливу роль відіграють особистісні якості педагога, його чутливість до іншої людини, гуманність у помислах і діях. Але це не знижує актуальності такої його риси як вимогливість. Всепрощення, безпринципність, поблажливість до учнів, потурання їхнім слабкостям, байдужість до негативного в їх навчанні, праці та поведінці завдають великої шкоди вихованню особистості. Більшість видатних педагогів обстоювала єдність вимогливості й поваги, бо саме у вимогливості до людини й полягає повага до неї.

Працю справжнього педагога живить віра в людину. Він повинен бути оптимістом, глибоко вірити у сили й можливості дітей, бачити насамперед усе краще, що їм притаманне, «проекувати хороше» (А. Макаренко). Учитель має підходити до кожної дитини з оптимістичною налаштованістю,

навіть, якщо ризикує помилитися. Водночас він не повинен ідеалізувати їх позитивних рис, ігноруючи їх недоліки.

Обов'язковою нормою в ставленні учителя до учнів є справедливість. Будь-які прояви несправедливості з боку педагога ранять дитячі душі, обурюють учнів і завдають непоправної шкоди справі навчання й виховання.

Важливою для вчителя є позитивна емоційна налаштованість, яка виявляється в умінні залишати за дверима школи неприємні переживання, поганий настрій. Водночас він не повинен приховувати свого невдоволення чи навіть обурення, якщо учні того заслужили. Гнів, як і радість, повинні бути педагогічно спрямовані, не переходити меж, за якими вони стають шкідливими у вихованні. У стосунках з учнями завжди потрібне почуття міри, неприпустимість крайнощів, що виходять за межі пристойності й педагогічної доцільності. Учитель завжди має бути твердим, непохитним, послідовним у своїх вимогах і водночас гнучким, здатним переглядати окремі свої рішення і вимоги, якщо це зумовлено конкретними обставинами та інтересами справи. Він є старшим другом, товаришем учнів, але насамперед, їхнім наставником, керівником. Тому дружні взаємини учителя й учня не повинні переходити у фамільярність та панібратство. Учитель, якому властиве відчуття міри, рішуче і неухильно вимагає від учнів виконання своїх обов'язків, будучи при цьому розсудливим, спокійним. Він завжди доброзичливий, але не ліберальний, чемний і делікатний, але не улесливий; охочий на похвалу, але не захвалює учнів.

Відчуття учителем учня, усвідомлення своєї ролі у педагогічному процесі і мети своїх виховних дій зумовлює педагогічний такт, сутність якого полягає у творчому вмінні обирати в кожному конкретному випадку таку лінію поведінки, такий підхід, які оберігають честь і гідність учнівського колективу, кожного учня, не принижуючи і не возвеличуючи його честі та гідності.

Обов'язкова передумова педагогічного такту — знання індивідуальних особливостей психічного стану, настроїв і переживань учнів. Один і той же засіб виховного впливу може дати різні результати, залежно щодо кого, коли, за яких умов і як його застосовують. У цій справі немає стандартних рецептів. Педагогічний такт, за словами В. Сухомлинського, передбачає здатність учителя поставити себе на місце учня, бачити себе в учневі та учня в собі.

Навчально-виховна робота потребує від учителя організаторських умінь і здібностей. Педагог має справу з колективом учнів, яким треба повсякчас керувати, діяльність якого необхідно спрямовувати. Це ж стосується його взаємодії з кожним учнем. Тому ефективність педагогічного процесу залежить від правильної організації праці учителя, його уміння об'єднати і згуртувати учнівський колектив.

Ще однією важливою характеристикою діяльності вчителя є його мовна культура. Мова — найважливіший засіб спілкування вчителя з учнями, головний інструмент педагогічної праці. Вона є засобом безпосереднього впливу на свідомість і поведінку учнів. Важливими у мовленні педагога є постановка голосу, його тон. Одне й те ж слово можна сказати так, що воно прозвучить впевнено або нерішуче, приємно або неприємно тощо. З учнями треба розмовляти так, щоб вони відчували в мові педагога його волю, душу, культуру.

Учитель — головна фігура педагогічного процесу. Його особистий приклад — могутній фактор виховного впливу. Завдяки спілкуванню з учнями вчитель виховує їх не тільки словом, а й всіма якостями своєї особистості. «Золотим правилом» науки виховання вважав К. Ушинський тезу: «Вчителеві треба бути таким, якими він хоче бачити своїх вихованців».

Позитивні якості вчителя становлять основу його авторитету — визнання учнями його інтелектуальної, моральної сили і переваги. А звідси й глибока пошана до вчителя і віра в нього. Авторитетний педагог — справжній

володар думок і почуттів своїх учнів. У створенні його авторитету важливі такі риси його особистості, як ерудиція, глибокі фахові знання, справедливість, толерантність, прихильне ставлення до людей, принциповість, людяність, єдність слова і діла, високе почуття відповідальності. Не менш істотне значення мають його вміння тримати себе з гідністю, бути завжди бадьорим і життєрадісним, дисциплінованим, внутрішньо зібраним і підтягнутим, стриманим, чемним, привітним. Він повинен бути привабливим для учнів не тільки розумом і почуттями, знаннями й уміннями, а й своєю зовнішністю, тобто володіти педагогічною майстерністю.

Завдання. Дайте відповіді на питання до тексту.

- 1) Чим зумовлено виникнення педагогічної професії?
- 2) Хто виконував роль учителя на ранніх етапах розвитку людства?
- 3) Що засвідчило появу вчительської професії?
- 4) У якому документі висвітлені вимоги до сучасного вчителя?
- 5) Яке основне завдання (місія) педагога?
- 6) Які особисті якості педагога, на думку автора, є найважливішими?

Чому?

7) У чому виявляється взаємозв'язок між такими рисами вчителя як вимогливість і повага до інших людей?

8) Чому, на думку автора, у справжнього педагога має бути віра в людей? У чому вона виявляється?

9) У чому виявляється така риса сучасного вчителя як позитивна емоційна налаштованість?

10) У чому автор вбачає сутність педагогічного такту?

11) Що є основною передумовою педагогічного такту?

12) Чому для сучасного вчителя обов'язкові організаторські уміння та здібності?

13) Як мовна культура вчителя впливає на навчально-виховний процес?

14) Як Ви розумієте «золоте правило» виховання К. Д. Ушинського: «Вчителеві треба бути таким, якими він хоче бачити своїх вихованців»?

15) Як проявляється авторитет вчителя?

16) Які якості особистості вчителя важливі для створення його авторитету?

Субтест 3. ПИСЬМО

Завдання. Прочитайте фрагменти наукових текстів (Текст 1 і Текст 2). Напишіть реферат-огляд цих текстів. Враховуючи логіку викладу, структуру, мовні засоби, що є специфічними для реферату, ви повинні:

- назвати тему, проблему обох текстів;
- викласти точки зору авторів цих текстів;
- зробити висновки.

Текст 1

Синоніми – слова (зрідка сполучення слів), які тотожні або близькі за своєю семантикою, але відрізняються матеріально, тобто звуковим складом.

Це різнозвучні мовні одиниці. Наприклад, слова *сміливий, хоробрий, відважний, безстрашний, доблесний, героїчний* фонетично різні, але об'єднані спільною семантикою – *небоязкий, готовий здійснити навіть подвиг*. Водночас кожен із цих прикметників має свій особливий відтінок у лексичному значенні: людину, яка не побоялася темного вечора піти на річку через кладовище, можна назвати *сміливою, відважною, безстрашною*, але не героїчною, тобто цими словами виражено лише ті ознаки, які винятково великої сили набувають тільки в слові *героїчний*.

Кілька синонімів, об'єднаних за своїм лексичним значенням в окрему групу, називають синонімічним рядом, або синонімічним гніздом. Щоб правильно віднести лексичну одиницю до того чи іншого синонімічного ряду, потрібно знайти стрижневе слово, яке стилістично найбільш нейтральне, найменш емоційно забарвлене, найуживаніше і в словниках синонімів подається першим: *сильний — всесильний, дужий, міцний,*

потужній, могутній, могучий, здоровий, двоожильний, стожильний, повносилий та ін. Усі синоніми цього ряду об'єднані спільним основним значенням (той, кого характеризує велика фізична й моральна сила). Водночас кожен з наведених синонімів індивідуально неповторний своїм семантико-стилістичним відтінком, через що неоднаково виявляє себе в різних стилях мови: *сильний* — який має велику фізичну силу (про людину, тварину); *всесильний* — має необмежену владу, силу, вплив; *міцний* — який важко піддається руйнуванню, псуванню (його важко зламати, розбити тощо); *потужний* — який має велику фізичну силу; *могутній* — має велику владу, вплив; *могучий* — те саме, що й *могутній*, але з більшим відтінком урочистості; *здоровий* — міцної будови; *двоожильний* — витривалий; *стожильний* — дуже витривалий (про сильну, витривалу людину); *повносилий* — повний сили, енергії та ін.

Один із синонімів відрізняється від іншого частотністю вживання й неоднаковою емоційністю. Наприклад, слово *очі* загальноновживане, не має якихось особливих стилістичних відтінків, а синоніми до нього значеннєво й стилістично індивідуалізовані: *вирла* (випуклі, витріщені очі) — згрубіле; *балухи, баньки, сліпаки, сліпи, сліпні* — вульгаризми; *більма* — зневажливе; *зір, зірниці* — те саме, що очі, але ці лексеми вживаються зрідка, певною мірою переносно, до того ж *зірниці* — слово з відтінком урочистості.

З виразною емоційністю сприймаються синоніми-запозичення із старослов'янської мови. Їх використовують переважно із стилістичною метою – щоб надати розповіді урочистості або наповнити її іронією тощо.

Прийнято виокремлювати такі групи синонімів: безвідносні (абсолютні), відносні, синтаксичні, контекстуальні, фразеологічні.

Безвідносні (абсолютні) синоніми. Лексично вони однозначні, але різняться стилістично: одні вживаються частіше, інші — рідше, ці синоніми також характерні для різних стилів мови; неоднаковим може бути й емоційне забарвлення безвідносних синонімів: *інфінітив* — *неозначена форма*

дієслова; *майбутній* — *прийдешній*; *інтенсифікувати* — *посилювати* та ін. Наприклад, іменник *біографія* характерний для офіційно-ділового стилю, а *життєпис* частіше використовується в публіцистиці; літератори, художники надають перевагу слову *пейзаж*, географи — *ландшафт*, а в художніх творах і розмовно-побутовому мовленні переважно вживається іменник *краєвид*.

Відносні синоніми. Вони різняться певним смисловим відтінком. У мові їх найбільше: *мир, спокій, тиша, згода, злагода; дружній, дружлюбний, теплий, задушевний, сердечний, але дружний* (який відбувається одночасно, спільно, погоджено, злагоджено, виникає, з'являється, здійснюється бурхливо, швидко) не є синонімом до цього ряду прикметників.

Синтаксичні синоніми. До них належать семантично близькі синтаксичні конструкції — словосполучення й речення: *зошит учня — учнівський зошит, високоросла людина — людина високого зросту; Я не працюю. — Мені не працюється.*

Контекстуальні синоніми. За ними в літературній мові закріпились різні лексичні значення, але в певних текстах ці лексеми набувають іншої семантики – переносної. Напр.: *Пани, ох! Наїхали, будуть землю ділити... — Яку землю? Що ти мелеш?* (М. Коцюбинський); *Як почне щось наукове плести, то комедія чиста* (І. Франко); *І що я йому говорила, товкла?* (І. Франко), хоча пряме лексичне значення дієслів *молоти, плести, товкти* не має нічого спільного з дієсловом *говорити*, і, отже, ці дієслова поза контекстом не можуть вважатись синонімами.

Фразеологічні синоніми. Вони бувають щонайменше двослівні: *плескати язиком, теревені правити, розводити плести нісенітницю*. Такі сполучення слів разом із лексичними синонімами утворюють той самий синонімічний ряд: *говорити, мовити, балакати* та ін., *молоти язиком* тощо.

Синонімія – величезне багатство мови, одне з найпотужніших джерел мовної і мовленневої образності. Стилістичне використання синонімів дає

змогу висловлюватись одночасно і точно, і по-художньому, в багатьох випадках надає сказаному, написаному потрібного емоційного навантаження, є показником широких художньо-творчих, отже, і стилістичних можливостей мови.

(Дудик П. С. Стилістика української мови. К., 2005. 368 с.)

Текст 2

В мовознавстві немає єдиної класифікації синонімів. За різними принципами класифікації синоніми поділяють на кілька різновидів: а) абсолютні, або повні, - неповні (останніх у мові переважна більшість); б) семантичні – стилістичні – семантично – стилістичні; в) різнокореневі – однокореневі; г) загальномовні – контекстуальні. Найбільш поширеним є поділ синонімів на логічні, стилістичні й емоційні відповідно до трьох аспектів характеристики слова, проте це тільки загальна класифікація. У межах кожного розділу може бути свій підрозділ.

Л. А. Лисиченко виділяє такі групи синонімів:

1. Логічні, або ідеографічні, за термінологією В.В.Виноградова, синоніми виникають внаслідок фіксування в слові диференціальних ознак поняття. Вони відрізняються тим, що в синонімічному слові фіксується якась нова риса самого явища, риса, що в значення синонімічних слів, які існували до цього, не включалася. Основна функція синонімів цього типу – уточнювати характеристику поняття.

Залежно від компоненту, яким відрізняються значення двох синонімів, розрізняють такі їх підгрупи:

1) Синоніми, в значенні яких підкреслюється й виділяється певна сторона, ознака, риса, названого словом явища, яка в значенні інших членів синонімічної групи відсутня. Так слова *барви* й *тони* вказують на місце в кольоровому спектрі (уявлення про барви пов'язане переважно з основними кольорами, про тони – з переходами й відтінками в межах кожного кольору).

2) Синоніми, що служать для виявлення ступеня чи міри ознаки, якості або стану. Сюди належать слова, що називають ознаку, якість або стан, зокрема, значна кількість прикметників (*слухняний-покірний, лукавий - підступний, гарний-чудовий*).

3) Синоніми, що характеризують інтенсивність дії або стану. У парах дієслів *ламати – троццати, просити – молити, горіти – палити* друге слово виражає ту ж дію або стан, що й перше, але більш інтенсивно виявлену.

4) Синоніми, що різняться характером дії: *плач* (може бути беззвучним) – *ридання* (вголос і судорожно) – *тужіння* (уголос і протяжно); *сміх* – *регім* (голосний сміх).

5) До складу логічних синонімів слід віднести також ті відтінки, значення яких пов'язані з характером сполучуваності, властивої кожному з членів синонімічної групи. Так, прикметник *юний* відрізняється від синоніма *молодий* тим, що сполучається переважно з іменниками – назвами осіб (прямо або опосередковано через слова літа, роки). Синоніми *колір* і *масть* відрізняються тим, що другий відноситься до назв живих істот (крім людей), *колір* і *барви*, зокрема, тим, що слово *барви* не може пов'язуватися з назвами живих істот.

2. Другий клас синонімів за значенням пов'язаний із стильовою диференціацією лексики, з місцем слова у стилістичній системі. Для стилістичної системи основним є протиставлення не за відмінностями в понятті, а за вживанням слова переважно в тому чи іншому функціональному стилі. Наприклад, *незалежність* – слово, що відрізняється більш широкими стилістичними можливостями, а *суверинитет* – належить до суспільно-політичного стилю; *друг* – до нейтрального, *другяка* – до розмовного.

3. Синоніми емоціонального забарвлення (або експресивні), значення яких відрізняється від інших слів синонімічної групи емоціональним компонентом, що виявляє ставлення особи чи колективу до явища (*неправда – брехня, солдат – воїн*).

4. Четвертий клас синонімів за значенням становлять так звані абсолютні синоніми, тобто слова з тотожним значенням. Наприклад, *тримати-держати, ждати-чекати, господар-хазяїн*.

В сучасній українській мові існують не лише постійні або вільні синоніми, тобто такі, що знаходяться у синонімічному зв'язку незалежно від контексту, оскільки їх значення, пов'язане з мовою в цілому.

Крім них є в нашій мові контекстуальні синоніми, тобто такі, які в певних умовах переносне вживання набуває своєрідного значення і з цим значенням вступають у синонімічні зв'язки з іншими словами. Контекстуальні синоніми це перш за все властивість художньої літератури. Творються вони митцями слова, що шукають і знаходять яскраві засоби, внаслідок використання можливості переносити значення слова. У літературних творах часто можуть зближуватися і синонімізуватися далекі за своєю семантикою слова, особливо тоді, коли вони вживаються в експресивному чи образному значенні. Так, до ряду постійних синонімів *пристрасний, жагучий, палкий* можуть входити і виразно-емоційні контекстуальні - *кипучий і вогняний*.

В сучасній українській мові в синонімічних зв'язках перебувають різнокореневі слова. Але І. К. Білодід виділяє синоніми однокореневі, тобто такі, які мають спільний корінь і відрізняються стилістичними відтінками і стилістичними зображеннями. Вони можуть перебувати в одному ряді із синонімічними різнокореневими. Однокореневі синоніми існують у межах однієї мови. Такі синоніми, як правило, мають суфіксальні й префіксальні утворення. Серед дієслів найчастіше трапляються синоніми з префіксом, що перебуває в одному синонімічному ряді з безкореневими, безпрефіксальними синонімами. Наприклад, *гаснути – погасити; потухати – затухати; кидати – покидати; лишати – залишати*.

Префікси можуть виступати засобом утворення різнокореневих слів. Отже, синонімами є такі слова, утворені за допомогою префікса у -: *уткнути*

– *уколоти, усадити*, що об'єднані в один ряд основним значенням, тобто змусити проникнути в нутро чимось тонким, гострим.

Як різновиди синонімів І.К.Білодід виділяє перифрази й евфемізми.

Перифрази – це описовий зворот мови або поетична фігура, троп, за допомогою якого передається зміст іншого слова чи виразу. Наприклад, *цар звірів – лев; біле золото – бавовна*. Перифраз – це переносне, описово – образне найменування предметів і в певних мовах його вживання може виступати контекстуальним синонімом.

Евфемізми – це слова або словосполучення, які не прямо, а приховано, ввічливо чи пом'якшено визначають явище якогось предмета. Наприклад, “...*ви помиляєтеся, ваші слова не зовсім відповідають істині*” (замість фрази “*ви брешете*”); “*заснути навіки замість померти*”; “*міні-зачіска (жарт.) замість лисина*”.

О. Д. Пономарів розглядає морфологічні синоніми як варіанти форм слів на позначення того самого поняття: *гуляє – гуля; співає – співа; літає – літа; питає – пита*.

Крім морфологічних, мовознавець розглядає синтаксичні, фразеологічні й фонетичні синоніми.

Синтаксичні синоніми – різні синтаксичні конструкції, вживані для вираження тієї самої думки: *для створення* (нейтральний варіант із відтінком книжності); *щоб створити* (нейтральний варіант); *з метою створення* (книжно – офіційний варіант).

Фразеологічні синоніми – варіанти фразеологічних одиниць на позначення того самого поняття. Так, на поняття “*бути байдужим до чогось*” – *тримати нейтралітет, моя хата скраю, про мене – хай вовк траву їсть, наше діло півняче: проспівати, а там хоч не розвидняйся*.

На ґрунті української мови можна говорити й про синоніми фонетичного плану, які є одним із важливих засобів творення милозвучності нашої мови. Фонетичні синоніми, точніше, дублети – різні форми того

самого слова, що з'являються внаслідок чергування голосних і приголосних, наявності чи відсутності протетичних (приставних) приголосних або голосних: *імення –ймення, іти-йти, учитель-вчитель, узяти-взяти, імла-мла, іржа-ржа*.

(Бублик Л. М. Теоретичні засади синонімії в українській мові.
Культура народів Причорномор'я. 2002. № 35. С. 89-93.)

Субтест 4. АУДІОВАННЯ

Прослухайте розповідь міністра освіти і науки України Лілії Михайлівни Гриневич про реформування української школи:
<https://www.youtube.com/watch?v=nZEwZkAWS60>

Оберіть правильний варіант відповіді до кожного речення.

1. Мета реформування української школи – ...

- А) підвищити заробітну плату вчителям та адміністрації шкіл
- Б) створити школу, яка готує дітей до життя, а не до іспитів
- В) скоротити кількість шкіл

2. Школа-гімназія у селі Петрівка, створена за новими вимогами, приваблює дітей...

- А) відсутністю вчителів
- Б) можливістю користуватися Інтернетом і малювати на стінах
- В) використанням новітніх технологій під час навчання

3. За словами одного з учнів школи-гімназії у селі Петрівка, його приваблює в навчанні те, що...

- А) вчителі не просто змушують вчити матеріал, а показують, як треба розмірковувати над матеріалом
- Б) вчителі не змішують нічого вчити
- В) на уроках вони не тільки вчать, а й ліплять, малюють тощо

4. Реформування української школи передбачає, що...

А) учні будуть мати більше навчальне навантаження

Б) учні будуть мати менше навчальне навантаження

В) навчальне навантаження учнів не зміниться

5. Допомогати реформувати українську школу згодилися...

А) американці

Б) фіни

В) французи

6. За словами президента Міжнародного союзу шкіл Арі Покка, у Фінляндії основна роль вчителя - ...

А) бути контролером дій учнів

Б) бути пасивним спостерігачем за діями учнів

В) бути другом, радником, наставником учням

7. У Фінляндії діти перебувають у школі...

А) цілий день

Б) 10 годин

В) 10 хвилин

8. Директора Київської гімназії східних мов Оксану Проскуру найбільше вразило те, що в школах Фінляндії...

А) учні мають свободу, тобто можуть робити, що вони бажають

Б) вчителі та адміністрація шкіл мають академічну свободу, тобто можуть самі проектувати навчально-виховний процес

В) батьки учні мають свободу, оскільки діти більшість часу проводять у школі

9. На думку Лілії Гриневич, одним з факторів успішності фінської освіти є ...

- А) соціальний статус вчителів
- Б) соціальний статус батьків учнів
- В) економічний стан Фінляндії

10. У Фінляндії, на відміну від України, вчителі навчаються...

- А) швидше, бо в них велика теоретична підготовка
- Б) довше, бо в них велика практична підготовка
- В) довше, бо в них велика теоретична підготовка

11. У Фінляндії вчителі є універсалами, оскільки...

- А) можуть працювати цілодобово
- Б) можуть викладати різні дисципліни учням різного віку
- В) можуть виконувати декілька робіт одночасно

12. На думку Лілії Гриневич, скопіювати повністю систему освіти Фінляндії та перенести її на систему освіти України неможливо, бо...

- 1) українські люди зустрічають це з пересторогою
- 2) система освіти кожної країни має національні особливості
- 3) Україна та Фінляндія мають різний рівень економічного розвитку

13. Фінські експерти оцінили реформу української школи...

- А) позитивно
- Б) негативно
- В) вони її не вивчали

14. Головна відмінність фінських вчителів від українських, за словами Лілії Гриневич, в тому, що...

А) фінські вчителі вважають, що кожна дитина має талант і може бути успішною

Б) українські вчителі вважають, що кожна дитина має талант і може бути успішною

В) фінські вчителі працюють лише з тими дітьми, які мають талант і проявляють успішність у навчанні

15. У Фінляндії діти цілий день проводять у школі, тому що...

А) вчать дуже багато предметів

Б) батьки не можуть їх забрати, бо працюють

В) школа є осередком життя громади, учні не лише вчаться в школі, а й займаються спортом, проектною діяльністю тощо.

16. На думку Лілії Гриневич, починати запроваджувати фінську систему освіти в українській школі треба перш за все з ...

А) будівництва нових шкіл

Б) підвищення заробітної плати вчителям

В) перепідготовки вчителів

17. Ефективність фінської школи, за словами міністра освіти і науки України, визначається...

А) кількістю докторів наук

Б) кількістю шкіл

В) ставленням людей до життя

18. Чи залишиться шкільна форма в новій українській школі?

А) так, бо це регламентує указ Президента України

Б) ні

В) це не є ключовим питанням реформи освіти

19. Про що, на думку Лілії Гриневич, потрібно думати перш за все під час реформування шкільної освіти?

А) про шкільну форму

Б) про зміст освіти

В) про заклади освіти

20. Міністр освіти і науки України вважає, що реформування освіти України буде ефективним, якщо...

А) змінити зміст освіти та роботу вчителів

Б) змінити заклади освіти

В) змінити закони про освіту

Субтест 5. ГОВОРІННЯ

Завдання 1. Ви – покупець у магазині. Вам продали товар, проте через 3 дні Ви виявили, що товар пошкоджений. Ви хочете обміняти пошкоджений товар на новий або повернути свої гроші:

– поясніть продавцеві причину повернення товару та зверніться до нього з вимогою обміняти пошкоджений товар на новий або повернути Вам гроші;

– висловіть у ввічливій формі свої претензії щодо поганого обслуговування покупців головному менеджереві або директореві магазину;

– зверніться до головного менеджера або директора магазину з погрозою захищати свої права у відповідних інстанціях.

Завдання 2. Вам потрібно пояснити поняття «кохання», «симпатія», «пристрасть», «відповідальність», «повага», «взаєморозуміння» двом різним за віком і соціальним статусом слухачам:

- групі підлітків;
- групі студентів під час лекції на морально-етичну тему.

Завдання 3. Ви – керівник фірми, яка готується до презентації своєї продукції. Ваш підлеглий підготував презентацію, але в ній є низка недоліків, які потрібно усунути.

Ви повинні:

- пояснити співробітнику, чому Ви його викликали;
- висловити свою думку про стан виконання завдання;
- проаналізувати презентацію, відзначити її недоліки;
- дати рекомендації щодо вдосконалення презентації.

Завдання 4. Ви – ректор університету. Вам надана можливість виступити на телебаченні в прямому ефірі з рекламним проектом вашого закладу освіти.

Ви повинні:

- виступити з промовою, побудувавши її так, щоб привернути увагу слухачів і заохотити людей здобувати освіту саме у вашому закладі;
- дати відповіді на запитання слухачів.

Завдання 5. Ви – психолог, до якого звернулися батьки, які не можуть порозумітися зі своєю дитиною.

Ви повинні:

- поспілкуватися з батьками, встановити причини непорозуміння та дати поради щодо подолання конфлікту;

– поспілкуватися з дитиною, встановити та проаналізувати разом причини конфлікту з батьками, переконати в тому, що батьки за будь-яких обставин люблять, поважають і цінують своїх дітей, дати поради щодо подолання непорозуміння.